

SEANCE DU MARDI 1er FEVRIER 1983
VERGADERING VAN DINSDAG 1 FEBRUARI 1983ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 923.

HOMMAGE A LA MEMOIRE DE M. ROBERT LECLERCQ,
SENATEUR:*Orateurs:* M. le Président, M. Tromont, ministre de l'Education nationale, p. 923.

INTERPELLATION D'URGENCE (Demande):

M. Wyninckx au Premier ministre sur « les événements du week-end dernier et la portée du compromis communiqué à la presse par le Premier ministre ».*Orateurs:* M. le Président, MM. Wyninckx, Van der Elst, S. Moureaux, Van Roye, Lahaye, p. 923.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1982.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Discussion générale. — *Orateurs:* MM. Van Der Niepen, Lutgen, Windels, Humblet, Mmes N. Maes, Hanquet, De Pauw-Deveen, MM. J. Peetermans, Noerens, Degroeve, Seeuws, M. Coens, ministre de l'Education nationale, M. Tromont, ministre de l'Education nationale, p. 925.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1982.

Discussion et vote des articles, p. 958.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1982-1983
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1982-1983

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 923.

HULDE TER NAGEDACHTENIS AAN DE HEER ROBERT
LECLERCQ, SENATOR:*Sprekers:* de Voorzitter, de heer Tromont, minister van Onderwijs, blz. 923.

INTERPELLATIE BIJ HOOGDRINGENDHEID (Verzoek):

De heer Wyninckx tot de Eerste minister over « de gebeurtenissen van het voorbije weekend en de draagwijdte van het door de Eerste minister aan de pers medegedeelde compromis ».*Sprekers:* de Voorzitter, de heren Wyninckx, Van der Elst, S. Moureaux, Van Roye, Lahaye, blz. 923.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1982.

Algemene bespreking. — *Sprekers:* de heren Van Der Niepen, Lutgen, Windels, Humblet, de dames N. Maes, Hanquet, De Pauw-Deveen, de heren J. Peetermans, Noerens, Degroeve, Seeuws, de heer Coens, minister van Onderwijs, de heer Tromont, minister van Onderwijs, blz. 925.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 958.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981.

Discussion et vote des articles, p. 963.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Discussion et vote des articles, p. 964.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981.

Discussion et vote des articles, p. 968.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1982.

Discussion et vote des articles, p. 969.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 971.

Le gouvernement. — Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Agriculture de l'année budgétaire 1983.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 971.

M. Uyttendaele. — Proposition de loi réglant l'indemnité accordée aux membres des Chambres législatives.

M. Egelmeers. — Proposition de loi instituant une commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner l'incidence des relations belgo-zaïroises sur les conditions de vie de la population zaïroise.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 972.

M. Egelmeers:

1. Au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur «les arrêtés de pouvoirs spéciaux qui concernent le département et, en particulier, la sécurité sociale»;
2. Au ministre de l'Emploi et du Travail sur «les arrêtés de pouvoirs spéciaux en rapport avec la politique en matière d'emploi».

M. Vandekerckhove au Premier ministre sur «la décision gouvernementale enlevant Fouron au Limbourg et qui est ressentie en Flandre comme un acte ignominieux et dans le Limbourg comme une injure grave».

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 963.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 964.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 968.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1982.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 969.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 971.

De regering. — Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1983.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 971.

De heer Uyttendaele. — Voorstel van wet tot regeling van de vergoeding der leden van de Wetgevende Kamers.

De heer Egelmeers. — Voorstel van wet tot instelling van een commissie van parlementair onderzoek naar de invloed van de Belgische-Zairese betrekkingen op de levensomstandigheden van de Zairese bevolking.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 972.

De heer Egelmeers:

1. Tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over «de machtigingsbesluiten die betrekking hebben op het departement en, in het bijzonder, op de sociale zekerheid»;
2. Tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid over «de machtigingsbesluiten met betrekking tot het werkgelegenheidsbeleid».

De heer Vandekerckhove tot de Eerste minister over «de regeringsbeslissing waarbij Voeren van Limburg wordt afgenomen en welke in Vlaanderen als beschamend en in Limburg als een grove belediging wordt ervaren».

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Coen et De Seranno, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Coen en De Seranno, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 14 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Op 't Eynde, à l'étranger; De Rouck et Clerdent (4 semaines), pour raison de santé, demandent un congé.

Vragen verlof: de heren Op 't Eynde, buitenslands; De Rouck en Clerdent (4 weken), wegens gezondheidsredenen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

Mmes Delruelle-Ghobert, à l'étranger; Godinache-Lambert, en raison d'autres devoirs; MM. Matthys, Bock et Delcroix, pour raison de santé; Belot, en raison de devoirs administratifs, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering: de dames Delruelle-Ghobert, buitenslands; Godinache-Lambert, wegens andere plichten; de heren Matthys, Bock en Delcroix, wegens gezondheidsredenen; Belot, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

HOMMAGE A LA MEMOIRE DE M. ROBERT LECLERCQ, SÉNATEUR

HULDE TER NAGEDACHTENIS AAN DE HEER ROBERT LECLERCQ, SENATOR

M. le Président se lève et prononce les paroles suivantes que l'assemblée écoute debout:

Mesdames, messieurs, notre collègue Robert Leclercq nous a quittés cette nuit, victime d'un accident de la route, au retour d'une importante réunion politique.

En le fauchant dans la force de l'âge — il n'avait que 57 ans —, le sort ne lui a pas permis de déployer au Sénat toute l'activité sociale qu'il avait développée ailleurs, et singulièrement dans sa région.

Il avait succédé au Sénat à Marcel Busieu, et l'on peut dire qu'il y avait entre ces deux hommes des similitudes frappantes. Comme à Marcel Busieu, la situation sociale et l'éducation des moins favorisés lui tenaient particulièrement à cœur. Directeur de l'école de promotion sociale de Quaregnon depuis 1954, il était devenu échevin de l'Instruction publique de Baudour en 1958 avant d'être élu bourgmestre de Saint-Ghislain en 1977. Entré à la Chambre la même année, il avait cédé son mandat de bourgmestre pour redevenir échevin de l'Instruction publique de sa ville.

Cet ingénieur commercial, socialiste de la première heure, était professionnellement indépendant, et l'expérience personnelle qu'il avait acquise dans ce secteur explique sans doute le souci qu'il avait du sort des classes moyennes. Mais ses préoccupations dans ce domaine ne l'empêchaient nullement de s'intéresser de près à la condition ouvrière, et tous ceux qui ont entendu l'interpellation qu'il développa à cette tribune, tout récemment encore, sur la situation des travailleurs des Laminaires de Jemappes, garderont de lui le souvenir d'un homme profondément préoccupé par l'avenir de sa région.

Il était resté célibataire et trouvait dans cette condition le moyen de consacrer plus de temps encore aux problèmes du Borinage, mais aussi aux problèmes personnels de tous ceux qui venaient frapper à sa porte. Car il était en quelque sorte le recours de la population de Saint-Ghislain, et c'est à lui que songeaient en premier tous ceux qui se trouvaient en butte à des problèmes sociaux. Aujourd'hui, tous se souviennent que ce n'était jamais en vain que l'on faisait appel à lui.

Nous garderons de lui l'image d'un Borain vif, trop tôt arraché à notre amitié.

J'adresse en votre nom, à sa famille, les condoléances attristées du Sénat, et à nos collègues socialistes, l'expression de notre sympathie.

La parole est à M. Tromont, ministre.

M. Tromont, ministre de l'Éducation nationale. — Monsieur le Président, le gouvernement s'associe à l'éloge que vous venez de prononcer et aux condoléances que vous adressez tant à la famille de notre regretté collègue, Robert Leclercq, qu'à la ville de Saint-Ghislain dont il était échevin de l'Instruction publique.

Ce pénible devoir, je l'accomplis, comme vous, avec tristesse. Robert Leclercq était de mes amis dans cette région boraine dont je suis issu également. Il avait eu une carrière assez parallèle à la mienne.

Il aimait d'ailleurs raconter que nous étions issus de la même faculté, que nous étions tous deux parlementaires du même arrondissement, que nous exerçons les mêmes fonctions de direction

d'une école de promotion sociale et qu'enfin, nous partageons — ce sont ses paroles — la même passion de la gestion communale, mais en restant chacun de notre côté, membre de partis différents.

Vous comprendrez l'émotion qu'à titre personnel, je ressens en cette minute.

Au nom du gouvernement, j'adresse à la famille de notre regretté collègue, à ses amis du Sénat, à ses amis de la Fédération boraine du PS, au collège échevinal et au conseil communal de Saint-Ghislain, mes condoléances émues. (*L'assemblée se recueille durant quelques instants.*)

INTERPELATION — INTERPELLATION

Verzoek — Demande

De Voorzitter. — De heer Wyninckx wenst volgens de urgentieprocedure de Eerste minister te interpellieren over «de gebeurtenissen van het voorbije weekend en de draagwijdte van het door de Eerste minister medegedeelde compromis».

M. Wyninckx désire interpellier l'urgence le Premier ministre sur «les événements du week-end dernier et la portée du compromis communiqué à la presse par le Premier ministre».

Het woord is aanheer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank u omdat u mij de gelegenheid biedt te motiveren waarom ik u verzocht heb de Eerste minister een aantal vragen te mogen stellen. Ik beroep mij hiervoor op artikel 25 van het reglement dat bepaalt dat het steeds geoorloofd is een wijziging in de werkzaamheden voor te stellen.

Niemand in deze vergadering zal kunnen betwisten dat, indien er op een bepaald ogenblik reden toe is, onze werkzaamheden te wijzigen, dit vast en zeker vandaag het geval is.

Inderdaad, alle senatoren zoals trouwens alle kamerleden en ook de pers en de publieke opinie hebben vragen in verband met de juiste draagwijdte van wat er vorige vrijdag, zaterdag en zondag in de Wetstraat nr. 16 is gebeurd.

Begin vorige week hadden we een gevoel van gerustheid toen we vernamen dat een bepaalde regeringspartij niet wenste te vervallen in de methodes van een conclaaf, van een marathon, van een koppeling van problemen en dat het regeringswerk moest voortgaan. Dit standpunt werd trouwens door het bureau van deze meerderheidspartij bevestigd.

Wat is er dan gebeurd? Plots vernemen we dat de regering wordt meegesleurd in een debat dat handelt over de benoeming van de heer Happart tot burgemeester van Voeren. Op een bepaald ogenblik kreeg ik eerder de indruk dat de heer Happart aan het stuur van een F-16 te pletter was gevlogen op Cockerill-Sambre. Men kan toch bezwaarlijk drie dagen lang zijn tijd besteden louter en alleen om te weten welke truuk men zou uitvinden om de heer Happart te benoemen.

Zondagavond, na het spreekkoor te hebben gehoord met muzikale achtergrond van de heren De Clercq en Gol...

M. Luyten. — Le cirque belge!

De heer Wyninckx. — ... dachten we dat de gemoedsrust was hersteld, alleszins wat de regering betreft. Dat werd trouwens maandag bevestigd in een soort van instemming die ook een andere partij met het bereikte resultaat scheen te hebben.

Klaarblijkelijk is de pacificatie die wij hadden mogen verwachten niet tot stand gekomen. Plotseling barst in de pers een campagne los die duidelijk wijst op grote tegenstellingen. Dat is de reden waarom ik vraag dringend te mogen interpellieren. Er worden tegenstrijdige interpretaties gegeven aan het akkoord door de Eerste minister en door sommige ministers, door sommige ministers onderling, door de journalisten die kennis hadden gekregen van de tekst en door de fracties van de meerderheid.

Ik neem aan, mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, dat u het met mij eens bent dat de Senaat het recht heeft om te weten wat de wetgevende en politieke gevolgen zijn van het bereikte compromis voor zover er op dit ogenblik nog een compromis zou zijn. De Senaat heeft bovendien het recht om een antwoord te krijgen op alle vragen die zowel in deze vergadering als in de partijen van de meerderheid en uiteraard ook in de partijen van de oppositie over de juiste draagwijdte van dit compromis worden gesteld.

Ik had een regeringsmededeling verwacht. Dit lag in de lijn van de geplagenheden. Wij hadden mogen aannemen dat de Eerste minister, gerustgesteld door de pacificatie die was ingetreden in zijn regering

en bij de meerderheidspartijen, zich kon veroorloven voor de Senaat, nadat dit voor de Kamer zou zijn gebeurd, toelichting te verschaffen over het bereikte compromis.

Wij hebben deze voormiddag vernomen dat de regering een debat wenst na interpellaties. Dit verstevigt derhalve de redenen die ik heb aangevoerd om de Eerste minister volgens de urgentieprocedure te ondervragen over de verschillende onderdelen van het compromis. Ik weet dat ik in uitvoering van artikel 33 van ons reglement een nota aan de Voorzitter moet overhandigen. Ik heb die nota hier voor me. Zij is zeer eenvoudig. Daarin staan in de vragende vorm alle punten van het compromis. Dit wil zeggen, dat ik de Eerste minister wens te vragen of de regering inderdaad bevestigt dat zij de absolute voorrang blijft geven aan het economische herstel, de gezondmaking van de openbare financiën en de strijd tegen de werkloosheid, of de regering inderdaad een bezinnings- en evaluatieperiode betreffende de staatsvorming onmisbaar acht en of de regering inderdaad, overeenkomstig de regeringsverklaring, de uitvoering en de voltooiing van de staatsvormingen zal voortzetten en dies meer.

Ik hoef die nota hier niet volledig voor te lezen. Ik wens te vernemen wat er van het compromis van vorige zondag overblijft en wat in de nieuwe configuratie, zo het compromis nog geldig mocht zijn, de rol van de Senaat zou kunnen zijn in het kader van de institutionele hervormingen en bovendien — op de eerste plaats — wens ik van de regering te vernemen of zij inderdaad denkt dat het haar zal lukken door de inwerkingtreding van de aangekondigde wet de pacificatie ter plaatse te realiseren, wat een nieuw politiek feit zou zijn.

Derhalve, mijnheer de Voorzitter, overhandig ik u deze vragen met het verzoek ze aan de Eerste minister over te zenden. Ik dring er bij de Senaat op aan dat deze interpellatie, zoals een soortgelijke interpellatie in de Kamer nog deze week zou kunnen plaatsvinden. *(Applaus op de socialistische banken, op de banken van de Volksunie en op de banken van het FDF-RW.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van der Elst.

De heer Van der Elst. — Mijnheer de Voorzitter, ik sluit mij aan bij de uiteenzetting van collega Wyninckx. Wij wensen eveneens dringend de regering te interpellieren gezien het feit dat zij het niet nodig acht de Senaat in te lichten over het akkoord dat tot stand is gekomen en over de beslissingen die zij heeft genomen.

Wij vinden het maar normaal dat de regering daarover in de Senaat een mededeling zou doen, waardoor wij officieel op de hoogte worden gebracht en die ook aanleiding zou kunnen geven tot een debat.

Aangezien de regering gemeend heeft dat dit niet nodig was, wensen ook wij de Eerste minister zo spoedig mogelijk te interpellieren. *(Applaus op de banken van de Volksunie.)*

De Voorzitter. — Ik ben inderdaad sinds gisteren op de hoogte van het interpellatieverzoek van de heer Wyninckx. Telefonisch werd ik ervan op de hoogte gebracht dat ook de heer Vandekerckhove wenst te interpellieren.

Het was, in de gegeven omstandigheden, niet zo eenvoudig om de ruimte te vinden voor het houden van deze interpellaties. Na overleg, zowel met de Eerste minister als met de betrokkenen en met enkele van de fractievoorzitters, stel ik u voor morgen om 10 uur te vergaderen om deze beide interpellaties te horen.

Daarvoor moet ik uiteraard de instemming vragen van de vergadering.

La parole est à M. Serge Moureaux.

M. S. Moureaux. — Monsieur le Président, l'ordre du jour prévoit que j'interpelle à propos des sujets très voisins et qui concernent certains points qui sont mis en cause par l'accord qui vient d'intervenir. Cette interpellation est fixée à l'ordre du jour de jeudi.

Si vous décidez, monsieur le Président, d'accorder l'urgence, ce que je puis fort bien comprendre, à nos collègues Wyninckx et Vandekerckhove, pour une interpellation sur l'accord intervenu dimanche dernier, je demanderai que la mienne soit avancée et soit jointe demain à celles de mes collègues.

J'ai demandé à interpellier il y a quinze jours. Si mon interpellation n'est pas développée demain, en même temps que celles de M. Wyninckx et Vandekerckhove, elle n'aura plus aucun sens.

De heer Luyten. — De Brusselaars en de Voerenaars zijn nu burens, nietwaar!

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van der Elst.

De heer Van der Elst. — Mijnheer de Voorzitter, ik ben het volledig eens met uw voorstel. Maar ik wil toch vragen dat dan de vergadering van de commissie voor het Reglement, die morgen in de voormiddag plaats zou hebben, wordt afgelast.

De Voorzitter. — Die zal uiteraard niet plaatsvinden, mijnheer Van der Elst.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Vitter, dat impliceert natuurlijk dat alle commissiewerkzaamheden morgenvoormiddag worden afgelast.

Dit is evident wanneer het gaat om interpellaties over onderwerpen van zulke betekenis.

M. le Président. — La parole est à M. Van Roye.

M. Van Roye. — Monsieur le Président, vous dites avoir pris des arrangements avec les interpellateurs. C'est assez gênant dans la mesure, et je présume que d'autres collègues sont dans la même situation, où notre programme est déjà chargé demain matin. Il nous reste fort peu de temps pour modifier ce programme.

Nous aimerions participer à ces interpellations qui nous paraissent assez fondamentales.

Ne pourrait-on, monsieur le Président, développer ces interpellations demain après-midi? On s'en tiendrait ainsi à l'ordre du jour qui a été fixé puisque aussi bien la séance pourrait être prolongée.

M. le Président. — Vous voudrez bien, monsieur Van Roye, me reconnaître quelque sagesse.

Effectivement, vous avez raison, le Sénat doit se réunir demain après-midi. Malheureusement le Premier ministre est déjà retenu par le Vice-Président des Etats-Unis qui visite la Belgique.

Mme Pétry. — Il doit en effet être présent.

M. le Président. — Il faut comprendre la situation. Il convient donc de tenir une séance supplémentaire, demain à 10 heures, en accord avec M. le Premier ministre, d'ailleurs, pour faire droit à la demande de nos collègues, MM. Wyninckx et Van der Elst.

M. Paque. — Je présume, monsieur le Président, que les réunions de commissions seront supprimées?

M. le Président. — En effet, monsieur Paque. Cela n'aurait pas de sens de développer une interpellation d'une telle importance alors que les commissions sont réunies.

M. Delmotte. — Les socialistes marquent leur accord sur votre proposition, monsieur le Président.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lahaye.

De heer Lahaye. — Mijnheer de Voorzitter, ik meende gehoord te hebben dat u de heer Jos Wyninckx liet opmerken dat dit *un problème d'une importance telle* was. Moet ik hieruit afleiden dat u er een nationaal probleem in ziet wanneer het hoogstens om een dorpsconflict gaat? *(Protest op verschillende banken. — De Voorzitter hamert.)*

De Voorzitter. — Mijnheer Lahaye, u zal de gelegenheid hebben hierover morgen te discussiëren.

Mag ik aannemen dat de Senaat het eens is om morgen woensdag 2 februari, te 10 uur, een bijkomende vergadering te houden? *(Instemming.)*

Dan is hiertoe besloten.

Il en sera donc ainsi.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG REGIME
— VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE
BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDER-
LANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR
1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SEC-
TOR VAN DE FRANSTALIGE EN NEDERLANDSTALIGE
REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION
NATIONALE — REGIME FRANCAIS — DE L'ANNEE
BUDGETAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION
NATIONALE — REGIME FRANCAIS — DE L'ANNEE
BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION
NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE
BUDGETAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION
NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE
BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION
NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRAN-
CAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion générale

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van Nationale Opvoeding.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget de l'Education nationale.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Van Der Niepen.

De heer Van Der Niepen. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, gezien de begroting van Nationale Opvoeding voor 1982 reeds uitvoerig werd behandeld en goedgekeurd in de Kamer en gezien wellicht het tijdstip niet ver meer af is waarop de begroting voor 1983 zal worden ingediend bij deze Senaat, zal ik naast enkele algemene beschouwingen slechts een paar voorname aspecten van uw gevoerde onderwijspolitiek uitvoeriger behandelen.

Uit de evolutie van de Rijksbegroting kunnen wij vaststellen dat aan het onderwijs een relatief kleinere plaats wordt toegekend. Niet alleen stijgt de begroting voor 1982 minder dan vorige jaren — 5,8 pct. — maar bovendien zal voor 1983 deze stijging globaal 4,4 pct. bedragen, wat minder is dan de sector van de ordehandhaving.

Deze situatie is langs Nederlandstalige kant nog meer te betreuren wanneer men ziet dat de huidige verhouding in kredieten het Nederlandstalig onderwijs benadeelt. In uitgaven is de toestand nog slechter voor de Vlaamse Gemeenschap. Slechts 55 pct. komt de Nederlandse sector toe, daar waar de leerlingenverhouding naar 60 pct. evolueert.

Deze toestand wordt door de ingediende begroting nog verergerd wanneer vastgesteld wordt dat de Franstalige begroting met 10,8 pct. stijgt ten opzichte van 1981 en de Nederlandstalige slechts met 5,8 pct. Het bijblad voor 1982 en de overschrijding van sommige kredieten zal hier geenszins een verbetering in brengen.

Hoewel wij de bijkredieten voor de begroting voor 1982 nog niet kennen, menen wij dat een tekort met verschillende honderden miljoenen waarschijnlijk is. Men vermoedt dat het tekort zal oplopen tot 2 miljard en meer. Dit brengt zeer zware meeruitgaven mee voor de begroting voor 1983.

Dit verwondert ons niet als men weet dat de uitgaven van het onderwijs sterk worden beïnvloed door enkele voorname groeifactoren zoals de leerlingen, de omkadering, dus het personeel, de investeringen en de verzuiling.

Wat de leerlingen betreft, maakt het totaal aantal studerende, ook die van de sociale promotie, ongeveer één vierde uit van de totale bevolking van het land. Het aantal studerende in het lager onderwijs, secundair onderwijs en hoger onderwijs bedraagt immers 20 pct. Wanneer wij de evolutie overlopen zien wij dat de expansie vooral waar te nemen is in het secundair onderwijs en in het hoger onderwijs, wat vooral te wijten is aan de democratiseringsinvloeden en de scolarisatie van de jeugd. Een andere niet-belangrijke factor voor de meeruitgaven in het onderwijs is ons inziens zeker het niet te onderkennen feit van de institutionele verzuiling.

Daarbij stellen wij vast dat de begroting van Nationale Opvoeding wegens haar niet-samendrukbaarheid uit 92 à 93 pct. kosten bestaat, die niet voor vermindering in aanmerking komen zonder structurele ingrepen. 85 pct. van de begroting bestaat immers uit lonen.

Wij vragen ons dan ook af of de regering voor 1983 nog belangrijke maatregelen zal nemen. Wij zijn benieuwd hoe deze zullen gespreid en gerealiseerd worden.

Misschien zoudt u, mijnheer de minister, ons hieromtrent reeds een klaar en duidelijk antwoord kunnen verstrekken.

Intussen blijkt uit de begrotingstabellen in de Kamercommissie medegedeeld, dat u, mijnheer de minister, inherent blijft vasthouden aan een gelijkheid tussen de netten wanneer u de kostprijs vergelijkt. Wij menen echter u te moeten herinneren aan het principe van «een evenwicht in feite», waarbij het rijksonderwijs een aparte positie bekleedt. Dit onderwijs wordt integraal betaald door het Rijk, de overige netten zijn gesubsidieerd. Deze fundamentele uitgangsbasis hebt u ook volkomen genegeerd in de besparingsstreinen. Vooral het Rijk wordt aangetast in zijn eigen onderwijs, terwijl de maatregelen minder of geenszins het gesubsidieerd onderwijs raken. Integendeel, het gesubsidieerd onderwijs is in expansie door de overgang naar type I in het secundair onderwijs en de programmering.

Uitgaande van deze vaststellingen kunnen wij niet onderschrijven de wijze waarop u, mijnheer de minister, met de beperkte kredieten bepaalde schulden van het gesubsidieerd onderwijs vereffent zonder uitdrukkelijke noodzaak of behoefte, daar waar tegelijkertijd duizenden personeelsleden door u worden afgedankt of in hun tewerkstelling bedreigd. De betaling van meer dan 430 miljoen supplement bij de reeds ontvangen werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs, ondanks het feit dat deze scholen naar het VSO zijn overgestapt onder de toen geldende financiële voorwaarden, namelijk het minimum van de wet, is een ware kaakslag voor het getroffen personeel. Dit is de mooiste illustratie zowel van waar uw prioriteiten liggen en uw sympathie naartoe gaat als van uw gebrek aan beleid.

Na deze algemene beschouwingen zou ik willen dieper ingaan op meerdere negatieve aspecten van uw gevoerde onderwijspolitiek.

Het is duidelijk dat op het Schoolpact door de regering zware inbreuken werden gepleegd. Ten eerste hebt u, mijnheer de minister, als inrichtende macht van het rijksonderwijs, het recht om eigen onderwijs in te richten naar behoeften. Door het invoeren van oprichtingsnormen bij volmachtbesluit — ik verwijs naar het koninklijk besluit nr. 64 in verband met de sociale promotie — verbindt u uw opvolgers.

Ten tweede hebt u aan het rijksonderwijs het recht ontnomen om met eigen middelen initiatieven te nemen.

En ten derde hebt u door het koninklijk besluit nr. 64 voor het onderwijs van sociale promotie de remwet afgeschaft door het vaststellen van bepaalde voorwaarden.

Ondanks de formele toezegging van de regering bij monde van haar Eerste minister, hebt u gemeend dat de Schoolpactcommissie niet behoefde geraadpleegd te worden met betrekking tot deze volmachtbesluiten, die duidelijk het Schoolpact raken en het globaal evenwicht tussen de netten verbreken.

Het eenzijdig voordeel voor uw partij, en het net waarvan zij de belangen behartigt, alsmede de gerichtheid van deze maatregelen, hebben u, mijnheer de minister, ertoe gebracht alle spelregels te negeren en alzo woordbreuk te plegen.

Zo worden rationalisatie- en programmatieregelen uitgevaardigd voor de sociale promotie en het hoger onderwijs korte type, met miskenning van elk overleg in de Schoolpactcommissie.

Onder het mom van het uitwerken van een administratieve regeling inzake onderwijs is u er bovendien is geslaagd om kaderingsnormen, tegen het Schoolpact in, vast te spijkeren in teksten, die nog enkel bij wet kunnen worden gewijzigd.

Deze handelwijze moet uw partij in de toekomst trouwens toelaten haar machtsgreep in het onderwijs te consolideren, daar iedere verbetering van de normen in de toekomst zal dienen te gebeuren via een omslachtig debat.

Dit alles kunnen wij niet nemen, te meer omdat sommige parlementsleden van uw meerderheid, wel ervan overtuigd zijn dat het koninklijk besluit nr. 110 in de Schoolpactcommissie moet worden behandeld maar er niet voor te vinden zijn, de andere koninklijke besluiten te bespreken die betrekking hebben op onderwerpen, die gewoonlijk vooraf in de Schoolpactcommissie worden besproken.

Thans wil ik het hebben, mijnheer de minister, over uw maatregelen, die gericht zijn tegen het officieel onderwijs en een bedreiging inhouden van de vrije keuze der ouders, maar ook voor de tewerkstelling een groot gevaar betekenen.

Wij hebben reeds kunnen ervaren dat de volmachtbesluiten eenzijdig gericht zijn tegen het officieel neutraal onderwijs en inzonderheid tegen het rijksonderwijs.

Men kan van een ware roofoverval gewagen. Ten koste van het rijksonderwijs, waar het VSO veralgemeend was, hebt u, voor het vrij onderwijs in het secundair niveau nog een belangrijke toename van een duizendtal ambten gewaarborgd door onder meer de overgang naar de betere begeleiding van het VSO, de programmering in type II, de bijzondere voordelen bij overgang naar het VSO.

Door het verhogen van de normen en de beperkingen inzake urenkrediet en behoud, zijn meer dan duizend opties bedreigd.

Door deze blinde bezuinigingen hebt u aldus ook studiemogelijkheden afgeschaft, welke slechts éénmaal per scholengemeenschap van het rijksonderwijs voorkomen. Hierdoor brengt u de vrije keuze van duizenden ouders in het gedrang.

Bij de aanvang van het schooljaar waren meer dan duizend opties, waarvan 800 éénmalig per scholengemeenschap van het Rijk voorkomen, bedreigd. Door het gebruik van het urenkrediet, wat slechts een uitstel van executie is voor één schooljaar, worden dit jaar 250 éénmalige opties in het secundair onderwijs afgeschaft.

De bezuinigingsmaatregel betekent het verlies van meer dan 2 000 ambten in het rijksonderwijs — gemiddeld 15 pct. Daarbij dient rekening gehouden met de boventalligen, vastbenoemd zonder uren, waarvoor de reëffectatie nog dient te gebeuren.

Wanneer u deze operatie in de loop van het schooljaar wenst door te zetten, zal dit natuurlijk diepgaande desorganisatorische gevolgen hebben en de aanstelling van honderden tijdelijke leerkrachten plots ongedaan maken. Het wegvallen van een normaal studieaanbod, alsmede de enorme personeelswisseling zal maken dat de toekomst van het rijksonderwijs onder uw ministerschap zeer somber wordt.

Inmiddels hebt u het enorm verlies aan arbeidsplaatsen niet kunnen opvangen met het instellen van uw duobanenproject. Trouwens, wij weten dat het creëren van duobanen, het invoeren van deeltijdse arbeid, geen werkgelegenheidschepende initiatieven zijn.

U hebt, mijnheer de minister, tot nog toe slechts een herverdeling van het nog resterende arbeidspakket gedaan. Maar ook dit brengt niet veel baat bij om het aangedane leed wat te verzachten.

Wanneer u het werkelijk goed meent om jonge afgestudeerden een reële kans te geven in het onderwijs en aldus de tewerkstelling in het onderwijs te bevorderen, stellen wij u voor, mijnheer de minister, ernstig werk te maken in de regering om de bestaande discriminaties inzake de opruiming van de personeelsleden in dienst op 31 december 1960 ongedaan te maken.

Aldus zou er in de diverse onderwijscategorieën van alle netten, als daar zijn het gesubsidieerd vrij en rijksberoepsonderwijs, het gesubsidieerd vrij en rijks technisch onderwijs, het gesubsidieerd vrij en rijkskunstsonderwijs, het gesubsidieerd vrij middelbaar onderwijs, het zelfstandig rijksbasisonderwijs en het vrij gesubsidieerd en rijksbuitengewoon onderwijs, een vroegtijdige aflossing van personeel kunnen gebeuren zonder bijkomende financiële lasten voor uw begroting.

Hierbij aansluitend en met het oog op de tewerkstelling durven wij u ook suggereren de verlenging van de leerplicht, waarvan u thans spreekt, niet alleen naar boven maar ook naar de vijfjarigen toe in te voeren. Naast het weldoend tewerkstellingseffect zou dergelijke realisatie niet van enig pedagogisch belang voor het onderwijs ontbloot zijn.

Benevens op de vrije keuze der ouders en de tewerkstelling hebben uw maatregelen ook een enorm schadelijke weerslag op de kwaliteit

van het onderwijs, inzonderheid in het secundair onderwijs van het rijksonderwijs.

Ten eerste, in verband met de klasseraadvergadering voorziet u in één uur in plaats van twee uur bezoldigd en integratie in het pakket urenkrediet. De toestand is nu zo in het rijksonderwijs dat «bezoldigde» uren klasseraad niet meer bestaan. De scholen en meer bepaald deze met technische en beroepsafdelingen hebben ongeveer hun volledig urenkrediet moeten besteden om het pedagogisch aanbod op peil te houden. Het is zonder meer duidelijk dat het tijdsde onbezoldigde klasseraad veel moeilijker zal zijn, de leerkrachten te blijven motiveren degelijk werk te presteren, tijdens die klasseraden, die in feite de hoeksteen van het vernieuwd onderwijs zijn: de continue begeleiding van de leerlingen. Iedere klasseraad heeft de delicate taak de intellectuele, affectieve en morele balans van iedere leerling op te maken en hieruit de pedagogische besluiten te trekken om een gemeenschappelijke houding ten opzichte van iedere leerling te bepalen.

Ten aanzien van deze nieuwe toestand, om zo te zeggen geen bezoldigde uren klasseraad in het rijksonderwijs, hebt u als inrichtende macht van het rijksonderwijs, mijnheer de minister, nog geen initiatieven genomen, geen richtlijnen gegeven, om deze ergerlijke toestand ongedaan te maken.

Mogen wij hieruit afleiden dat het ondergraven van de klasseraadvergaderingen en afwezigheid van initiatieven met betrekking tot de werking van de klasseraden, een duidelijke aanslag op de kwaliteit van het onderwijs betekent?

Ten tweede, in verband met het pakket urenkrediet dat u herleidt hebt tot 70 pct., moeten wij vaststellen dat dit reeds sterk gehypothekeerd is voor volgend schooljaar. U weet dat deze maatregel enkel een weerslag heeft gehad voor het rijksonderwijs omdat in dat net het beschikbare pakket uren volledig werd gebruikt, terwijl dat voorheen niet het geval was in de andere netten. De resterende uren moeten in het rijksonderwijs veelal worden aangewend om studierichtingen en opties te kunnen behouden, waar die door de verhoging van de normen dreigden verloren te gaan. Alzo kan dit urenpakket niet worden aangewend waarvoor het in feite bestemd is: bijwerken en begeleiden van de leerlingen; inhaallessen en heroriënteringslessen zijn nog wel voorzien in de circulaires maar de rijkscholen kunnen die niet langer inrichten ten bate van de leerlingen.

Het ondergraven van de continue begeleiding van de leerlingen door het bijwerken en heroriënteren volgens hun mogelijkheden is een duidelijke aanslag op de kwaliteit van het onderwijs.

Ten derde, in verband met de verhoging van de oprichtings- en behoudsnormen kunnen wij nogmaals onderlijnen dat deze maatregel zijn grootste weerslag heeft op het kleinste net: minder leerlingen dus moeilijker voor het rijksonderwijs om die verhoogde normen te halen. Gevolgen hiervan zijn — wij hebben het er eerder al over gehad —: studierichtingen die enig waren in de scholengemeenschap zijn dit schooljaar verdwenen en konden slechts voorlopig gered worden op basis van het urenkrediet; voor vele opties die traditioneel minder bevolkt zijn, zoals klassieke talen, mechanica enzovoort lijkt het einde nabij te zijn in het rijksonderwijs. U, mijnheer de minister, bekomt zich niet om de vrije keuze van de ouders, hoeksteen van de schoolvrede in dit land.

In de volgende schooljaren zullen we een geleidelijke verdere vermindering van studierichtingen in het rijksonderwijs meemaken. De toestand is momenteel kritiek voor de technische opties; in veel scholen zijn die over enkele jaren volledig verdwenen. De denataliteit zal dit nog bespoedigen.

Mogen wij hieruit besluiten dat het ondergraven van het pedagogisch aanbod van het rijksonderwijs en van de vrije keuze van de ouders een duidelijke aanslag op de kwaliteit van het onderwijs betekent?

Ten vierde, in verband met de vermindering van het aantal gesplitste klassen moeten wij zeker aan de klaagmuur staan. Deze gesplitste lessen voor moedertaal, tweede taal en wiskunde waren geschikte instrumenten om enerzijds leerlingen de mogelijkheid te bieden om een occasionele en tijdelijke achterstand op te halen en anderzijds begaafde leerlingen toe te laten bepaalde onderdelen van de leerstof uit te diepen.

Deze instrumenten wegnemen, is ons inziens ook een duidelijke aanslag op de kwaliteit van het onderwijs.

Ten vijfde, in verband met de rationalisatie van de taalcursussen tweede taal is de weerslag even nadelig. Door het opleggen van hoge normen bij het begin van iedere graad of cyclus is het voor leerlingen een waar avontuur om Engels als tweede taal en dus Frans als derde taal te kiezen. Er wordt aan de basis, het eerste jaar, veelal in een kleine groep gestart, die dan naderhand verspreid raakt over

verscheidene bovenbouwen en/of studierichtingen met een ander urenpakket, bijvoorbeeld moderne talen. De toestand is zo dat het vanaf het derde leerjaar zelden gebeurt dat er voldoende leerlingen zijn om de norm te halen. Wat moet dan gebeuren met deze leerlingen die in het eerste leerjaar een keuze hebben gedaan voor Engels tweede taal?

U hebt, mijnheer de minister, aan de kranten geschreven dat directies een beroep kunnen doen op het urenkrediet, maar we hebben al gezegd dat dit voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Moeten wij hieruit ook niet besluiten dat het leerlingen onmogelijk maken hun studies te voltooien in de taalkeuze, die ze in het eerste jaar hebben gedaan, een duidelijke aanslag op de kwaliteit van het onderwijs betekent?

Naast de aantasting van de kwaliteit van het rijksonderwijs, van de vrije keuze van de ouders en van de tewerkstelling als dusdanig, beginnen wij ons af te vragen of uw intenties niet verder reiken dan dat. Ondanks uw sussende verklaringen over het VSO, vrezen wij dat u het gemunt hebt op de structuur van het rijksonderwijs, inzonderheid op de huidige structuur van het VSO, welke zo moeizaam tot stand kwam en die u terug op de helling wenst te plaatsen.

Uw rondschriften van 22 december 1982 aan de voorzitters van de rijksscholengemeenschappen in verband met de organisatie van het rijkssecundair onderwijs, en waarbij u twee soorten concrete vragen stelt over de organisatie van de scholengemeenschap enerzijds en over de structuur van het VSO anderzijds doet ons zeker in deze richting denken.

Velen met ons vragen zich terecht af wat u daarmee van plan zijt. Is het uw bedoeling een nieuw type VSO te creëren door het samensmelten van de types I en II?

Het is ons niet duidelijk waarom u inzake de algemene structuur en organisatie van het VSO alleen het rijksonderwijs raadpleegt? Waarom niet het officieel gesubsidieerd en vrij gesubsidieerd onderwijs van type I? Het VSO is, zoals u weet, toch net-overschrijdend.

Gezien dit onderscheid, ligt het voor de hand dat in rijksonderwijskringen de onrust zienderogen groeit, er daarbij rekening mee houdend dat men op dit gebied geen al te goede ervaringen heeft overgehouden van de hervormingen ten tijde van minister De Croo.

Tot op vandaag is men nog niet vergeten, toen minister De Croo plots een aantal structuurwijzigingen oplegde voor het VSO, welke enorme schade aan het rijksonderwijs werd berokkend door de demotiverende onzekerheid waarin hij alle betrokkenen achterliet. Men zegt dat uw toenmalige voorganger het rijksonderwijs wellicht meer heeft geschaad dan al uw besparingsmaatregelen samen.

Samen met de onderwijsmensen vinden wij bijgevolg dat het nu de hoogste tijd is dat er rust komt in het VSO. Het is ons inziens niet bevorderlijk voortdurend wijzigingen en herschikkingen in te voeren. Het recente verleden heeft zulks bewezen. En uit dit verleden moeten wij de moed hebben de gepaste lessen te trekken.

In het algemeen belang van het onderwijs kunnen wij geen fundamentele «bijsturingen» of «structurele wijzigingen» meer aan het type I toelaten.

Maar wegens de suggestieve aard van de vraagstelling in genoemd rondschrift is de vrees bij velen levendig dat dit haast automatisch tot nieuwe negatieve beslissingen in het rijksonderwijs zal leiden.

Wanneer u nu, mijnheer de minister, na uw discriminerende besparingsmaatregelen met al hun desorganisatorische gevolgen, toch nog een aantal structuurwijzigingen oplegt aan het VSO, dan pleegt u moord met voorbedachten rade.

Ondanks uw paaiende uitspraken schijnt voor velen in het rijksonderwijs dergelijk onheil onafwendbaar, wanneer ze zich baseren op uw recente daden in verband met de fusies van scholen en/of internaten enerzijds en met het autonoom maken van middenscholen anderzijds.

Uw handelwijze ter zake lokt enorm protest uit, en is derhalve niet van aard om rust en kalmte te doen heersen in het onderwijs. Samen met de vele onderwijsmensen kunnen wij uw maatregelen niet onderschrijven.

Hierbij aansluitend zij het ons toegestaan u eraan te herinneren dat wij principieel gekant zijn en blijven tegen fusies van scholen en/of internaten, tenzij de leerlingenpopulatie onder wettelijke normen ligt, zoals vervat in het rationalisatie- en programmatiebesluit. In dit geval zijn wij echter van oordeel dat een zo ruim mogelijke aanwezigheid van het rijksonderwijs gegarandeerd moet blijven.

Daarbij zeggen wij dat de middenscholen volledig autonoom moeten worden, ofschoon de inplanting in bepaalde localiteiten

problemen kan scheppen inzake infrastructuur, historische groei en nog andere zeer specifieke kenmerken.

Wij pleiten er echter voor dat hierin niet blindelings zou worden gehandeld, vooral niet wanneer de belangen en het voortbestaan van het rijksonderwijs op het spel staan, zelfs als daarvoor op zuiver VSO vlak een concessie moet worden gedaan.

Hoe dan ook, de onderwijsmilieus verwachten dat uw intenties niet de fatale richting van de totale afbraak inslaan, en rekenen erop dat u uw fusie-experiment te Hoboken ongedaan zult maken als blijkt van goodwill ten opzichte van het rijksonderwijs.

Mocht dit niet het geval zijn, dan zullen zij zich verplicht zien niet de alarmbel harder en luider te doen rinkelen maar wel vanaf dat moment de doods klok te laten luiden.

Maar ook op andere terreinen van het onderwijs hebben uw maatregelen sporen nagelaten of zijt u in gebreke gebleven.

Zo hebt u, mijnheer de minister, wat het normaalonderwijs van het Rijk betreft, aan uw recht om het rijksonderwijs met eigen middelen en naar behoefte uit te breiden, eenzijdig verzaakt.

Het rijksonderwijs, dat door zijn vooruitstrevend pedagogisch hoger onderwijs een optimale begeleiding van de toekomstige leerkrachten had uitgebouwd, moet botweg inleveren, zodat de verantwoorde opleidingsmethode en specifieke aantrekkingskracht van de normaalscholen verloren gaan.

Daar een veralgemening niet paste in uw kraam moet thans het rijksonderwijs boeten.

De gerichtheid van uw maatregelen zorgt er aldus voor dat het rijksonderwijs zijn pedagogische slagkracht verliest en zijn essentiële rol ten aanzien van de ouders en de jongeren in een open pluralistische democratie bedreigd ziet.

Een verdere illustratie van uw obsessie met betrekking tot het rijksonderwijs wordt nog vastgesteld door de maatregelen op het universitair vlak. Maar hierover zal mijn collega, mevrouw De Pauw-Deveene, uitvoeriger handelen.

Bij deze aanklacht van de eenzijdigheid van de maatregelen en van de bijzondere benadeling van het rijksonderwijs moeten wij daarenboven nog vaststellen dat de maatregelen soms gepaard gaan met het toekennen van voordelen aan het gesubsidieerd onderwijs, die het globaal evenwicht van het Schoolpact bedreigen.

Zo worden bijvoorbeeld voor de vrije internaten de financiële lasten door de Staat overgenomen door het toekennen van 260 ambten via een BTK-project, terwijl de rijksinternaten hun situatie zien verslechteren door maatregelen inzake personeel en bijkomende kosten voor de ouders; het kostgeld is met 20 pct. gemiddeld gestegen.

Het zij onderstreept dat deze eis steeds afgewezen werd in de Schoolpactcommissie en dat dit thans toegekende voordeel voor de vrije internaten niet mogelijk is zonder een akkoord in de Schoolpactcommissie.

De heer Windels. — Dit werd vorig jaar behandeld in de Schoolpactcommissie.

De heer Van Der Niepen. — Maar hoe dan ook de destabilisering van het rijksonderwijs wordt door u op schamteloze wijze verder doorgetrokken op nog andere terreinen.

Naast de volmachtbesluiten en de besluiten die het pedagogisch personeel treffen worden de rijkscholen in hun materiële en financiële werking drastisch beknood.

De laatste werkendebrief van 28 oktober 1982 met betrekking tot het gebruik van de infrastructuur der rijkscholen is een waar staaltje van onverdraagzaamheid en miskenning van het open maatschappelijk karakter van de school als gemeenschapsgoed. Mijn collega Seeuws zal op dit aspect verder ingaan.

Ook op andere terreinen gaat de afbraakactie verder. Bij ons weten werden in het rijksonderwijs meer dan duizend personeelsleden afgedankt zoals klerk-typisten, administratief personeel, dienstpersoneel, beheerders sporthallen.

Voor de massale afdankingen van het werkkliedpersoneel in het rijksonderwijs nemen proporties aan welke de organisatie van dit rijksonderwijs zelf bedreigen.

De redenen hiervoor door u uiteengezet in de Kamer kunnen wij niet aanvaarden.

Wij blijven erbij dat uw beslissingen onverantwoord zijn, te meer omdat deze personeelsleden aan een ware behoefte in het rijksonderwijs beantwoorden.

Dit geeft u trouwens zelf toe door sommigen te vervangen door BTK-ers en in andere gevallen nieuwe aanstellingen te doen, die naar verluidt niet steeds aan de statutaire voorwaarden voldoen.

Wij weten nu dat met het door u zo gretig gehanteerd principe door uw diensten vaak een loopje genomen wordt.

Doch hierbij aansluitend wensen wij u te herinneren aan de programmawet van 1981, waar het desbetreffend personeel een waarborgregeling was gegeven in afwachting van een normenstelsel (artikels 44 en 51 van de wet van 2 juli 1981).

Begaat u, mijnheer de minister, geen onwettigheid wanneer u deze personen desondanks toch afdankt?

Verder kunnen wij zeker uw argumenten, die u in de Kamer ontwikkelde met betrekking tot deze massale afdankingen niet bijvallen, wanneer u zich beroept op de goedgekeurde kredieten, 1981: + 5,9 pct., of kredieten die in de begroting voorkomen.

Mocht deze redenering aangehouden worden voor alle vaste uitgaven, wedden en weddetoelagen, dan zouden jaarlijks in het onderwijs honderden personeelsleden dienen afdankt te worden en niet het minst in het gesubsidieerd onderwijs.

In 1982 hebben bijvoorbeeld 58 pct. van de kredieten vorige jaren voor wedden en weddetoelagen enkel betrekking op het vrij onderwijs, + 1,7 miljard. Of is het uw bedoeling, van aan de kredieten het karakter van vaste uitgaven te ontnemen?

Nu zou ik even willen blijven stilstaan bij de rijks-PMS-centra waar het destabiliserings-effect van uw besparingsmaatregelen op de kredieten voor het medisch schooltoezicht en de werkingskredieten zeer zware problemen stelt.

In verband met de werkingskredieten blijkt uit uw antwoord in de Kamer, mijnheer de minister, dat uitsluitend deze van de rijks-PMS-centra fors door besparingsmaatregelen worden getroffen namelijk met niet minder dan 8 pct. Daartegenover kennen de werkingsstoelagen van de gesubsidieerde PMS-centra een toename met gemiddeld 6,8 pct.

De frappante eenzijdigheid van de besparingen ten aanzien van de rijks-PMS-centra, die *de facto* resulteren in een transfer van kredieten naar gesubsidieerde PMS-centra, meent u, mijnheer de minister, te rechtvaardigen door te stellen dat zogenaamd gunstiger PMS-personeelsnormen zouden worden toegepast in de rijkssector dan in de gesubsidieerde sector, vooral wat het basisonderwijs betreft.

U blijkt hier volstrekt te negeren dat de PMS-begeleiding in het gesubsidieerd basisonderwijs traditioneel ook, en in hoge mate, systematisch wordt uitgeoefend door diensten voor studie en beroepsoriëntering. Deze diensten, die niet bestaan in de rijkssector, zijn echter gesubsidieerd op grond van prestatiecriteria en niet, zoals de PMS-centra, op basis van objectieve schoolbevolkingsnormen. Juist met de bedoeling een eenvormig normensysteem tot stand te brengen, ongeacht het onderwijsnet en de onderwijsniveau's waarin de PMS-begeleiding wordt uitgeoefend, voorziet het koninklijk besluit van 24 augustus 1981 in de omvorming van alle diensten voor studie en beroepsoriëntering tot PMS-centra.

Tijdens een overgangperiode, die normaal dient te eindigen op 31 augustus 1983, moesten met het oog op het vaststellen van de nieuwe normen de schoolpopulaties worden geïnventariseerd van alle tot PMS-centra omgevormde diensten. In afwachting daarvan werd het personeelsbestand in alle PMS-centra, behorend tot alle netten, bij koninklijk besluit gestabiliseerd.

Dit status-quo impliceert dat niet eenzijdig de werkmiddelen voor de PMS-centra, behorend tot één net, namelijk deze van het Rijk, worden aangetast. Op die wijze wordt het globaal evenwicht tussen de netten duidelijk doorbroken.

In dit geschetst kader vernamen wij graag, mijnheer de minister: ten eerste, de resultaten van de «inventaris van consultants» betreffende het dienstjaar 1980-1981, zoals bedoeld in artikel 21 van het koninklijk besluit van 24 augustus 1981 tot regeling van de PMS-centra. Inzonderheid vernamen wij graag de globale cijfers voor de schoolbevolking van respectievelijk het basis- en het secundair onderwijs, afzonderlijk voor de vrije en de officieel gesubsidieerde PMS-centra, die tot voor de toepassing van het koninklijk besluit van 24 augustus 1981 werden gesubsidieerd op grond van prestatiecriteria.

Ten tweede, het totaal aantal gesubsidieerde technische personeelsleden van genoemde PMS-centra.

Ten derde, de initiatieven die door de regering tot op heden werden genomen met het oog op een definitieve herziening van het koninklijk besluit van 13 augustus 1962 tot regeling van de PMS-centra, met inbegrip van de nieuwe normen die moeten worden bepaald.

Verder, in verband met de besparingsmaatregelen op de kredieten voor het medisch schooltoezicht van de rijks-PMS-centra, hebt u, mijnheer de minister, in de Kamer impliciet toegegeven dat deze maatregelen niet tot gevolg mogen hebben dat de rijks-PMS-centra

over onvoldoende kredieten zouden beschikken om de wettig verplichte opdrachten voor medisch schooltoezicht uit te voeren.

In formele tegenstelling met wat u verklaarde, hebben uw maatregelen helaas tot gevolg gehad dat de medische onderzoeken reeds in november 1982 moesten worden stopgezet, en de rijks-PMS-centra de logische instructie kregen geen onderzoeken uit te voeren waarvan de geneeskundige honoraria niet gedekt waren door de nodige kredietvoorzieningen.

Nu vernemen wij dat op 12 januari van dit jaar een beperkt bijkrediet door de regering werd goedgekeurd. Dit bevestigt niet alleen dat onvoldoende kredieten waren voorzien, doch verplicht bovendien tot een onwettige aanwending van het bijkrediet: de achterstand op de medische onderzoeken, die ingevolge de besparingsmaatregelen in 1982 werd opgelopen, zou immers gedeeltelijk moeten worden ingehaald in 1983. Wettelijk kan dit echter niet gefinancierd worden met bijkredieten, die laattijdig aan de begroting 1982 worden toegevoegd.

Graag zouden wij willen vernemen, mijnheer de minister, welke maatregelen werden genomen of u voorziet te nemen om hieraan een oplossing te geven.

Welke zijn de kredieten en bijkredieten, ingeschreven op artikel 1201/1 van sectie 34, en welke verschillen houden deze in met de begrotingsjaren 1980 en 1981?

Wetende dat enerzijds, de toelagen voor de vrije PMS-centra de jongste jaren steeds zijn gestegen en dat zij hun kader ook kunnen laten subsidiëren door Volksgezondheid en dat anderzijds, de kredieten voor de rijks-PMS-centra constant zijn gebleven, zijn wij van oordeel dat de discriminatie tussen de PMS-centra van de verschillende netten reël ten nadele van het rijksonderwijs is.

Wij vragen u dan ook, mijnheer de minister, de gepaste maatregelen te nemen om deze nadelige toestand ongedaan te maken.

Hieruit is het ons inziens, nogmaals overduidelijk dat uw besparingen in het onderwijs, mede rekening houdend met de maatschappelijke ontwikkeling en de economische toestand, een fundamentele hypotheek leggen op de toekomst. Vooral de komende schooljaren worden sterk gehypothekeerd door het ondergraven van het pedagogisch aanbod in het rijksonderwijs, door het verloren gaan van nog eens honderden betrekkingen en zeker door de desorganisatie van de scholen.

Volgens ons zijn besparingen in het onderwijs in principe te verwerpen zo ze fundamenteel het kennis- en vormingsniveau raken. Wel kan met de middelen zuinig worden omgesprongen waar er verspilling en dubbel gebruik voorkomen. Bij eventuele bezuinigingen is de solidariteit van alle burgers en instanties een fundamentele vereiste.

Van uw besparingsprincipe, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen, is hier niets te merken. Integendeel, voor ons is het kleinste net, het rijksonderwijs, en zeker niet het net met de sterkste schouders. Het vertegenwoordigt, zoals u weet, mijnheer de minister, maar 20 pct. van de schoolbevolking.

Daarbij houdt u ook geen rekening met de vrije keuze van de ouders, het cement van de schoolvrede, noch met het idee in verband met de vrijwaring van de tewerkstelling in het onderwijs.

Is het wel verantwoord zo'n ingrijpende besparingen in te voeren in het onderwijs als men ervan uitgaat dat onze hersenen onze enige grondstof zijn? Is dit geen reden om een ware ecologie van schaarse grondstoffen toe te passen?

In elk geval stellen wij, dat al uw besparingen gelijk over alle netten dienen te worden gespreid en dit met respect voor het globaal en feitelijk evenwicht, gegarandeerd door de Schoolpactakkoorden.

Het huidige eenzijdig verbreken van dit zo moeizaam tot stand gekomen evenwicht, is een ware bedreiging van de schoolvrede en is het inzetten van de afbraak van het rijksonderwijs, zoals wij eerder reeds konden aantonen.

Wil men dit globaal evenwicht bewaren dan moet het onderwijs van de Staat verder, zoals trouwens de andere netten, over eigen financiële middelen beschikken als inrichtende macht.

Voor ons, mijnheer de minister, zijt u verantwoordelijk voor het vrijwaren van de eigen financiële middelen van het rijksonderwijs. Dit kan niet genoeg worden onderstreept. Op dit punt blijft u zwaar in gebreke door het eenzijdig afschaffen van de realisaties welke specifiek voor het rijksonderwijs waren, alsmede de mogelijkheden tot het behoud of het inrichten van sommige ambten.

Als u dergelijke onderwijspolitiek obstinaat verder zet, dan riskeert het rijksonderwijs uw ambtstermijn niet te overleven. Wanneer u dit niet op uw geweten wil, dan menen wij dat de tijd aangebroken is om het rijksonderwijs toe te vertrouwen aan een autonome raad, die inrichtende macht zou zijn, ten einde de continuïteit in het

rijksonderwijs te verzekeren en het niet langer afhankelijk te maken van de politieke wisselvalligheid.

Ons inziens zou er terzelfder tijd werk kunnen worden gemaakt van de communautarisering van het onderwijs, zoals dit nu bepaald is in artikel 59bis, paragraaf 2, van de Grondwet. Tot zolang de verantwoordelijkheden van de verschillende beleidsinstanties niet nauwkeurig bepaald zijn, is geen degelijk onderwijsbeleid mogelijk.

Ter herinnering wijzen wij erop dat het voor ons gaat over alle niveaus van onderwijs en over alle vormen van onderwijs, ook die welke door andere departementen dan Nationale Opvoeding en Cultuur georganiseerd en gesubsidieerd worden.

De Vlaamse socialisten wensen hierbij zeker geen tijd te verliezen met het opnieuw zoeken naar de interpretatie van artikel 59bis. Wij verwijzen hiervoor naar het betoog in de Kamer van collega Baldewijns, die het standpunt van de SP ter zake zeer klaar en duidelijk heeft vertolkt.

Voor ons is deze kwestie zeer duidelijk. Minder doorzichtig vinden wij de toestand langs uw kant, mijnheer de minister. Ondanks de schijnbare haast in de pers, stellen wij vast dat uw partij niet beweegt, doch eerder allerlei vertragsmanoeuvres uithaalt, precies om deze kwestie niet te moeten oplossen. Kunnen wij hieruit afleiden dat u beter gediend zijt met het status-quo van vandaag, wat meteen zou betekenen dat u voorstander zijt van het handhaven van de ongrondwettigheid?

Hiermede besluit ik, doch niet zonder een bijzondere oproep te doen tot u, mijnheer de minister, om niet in dezelfde richting verder te gaan, daar u anders het officieel onderwijs doodgewoon de das omdoet, waardoor u ontegensprekelijk een onvergeeflijke historische fout zoudt begaan.

Nu een dialoog met onderwijsmiddens nog mogelijk is, is het ons inziens hoogtij om het roer van uw onderwijspolitiek om te gooien. Ik dank u allen voor uw aandacht. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lutgen.

M. Lutgen. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, l'in vraisemblable se produit régulièrement dans le fonctionnement de nos institutions et peu de monde semble s'en émouvoir.

C'est encore le cas aujourd'hui, 1er février 1983: le Sénat est appelé à discuter et à voter les budgets de l'Education nationale, régime français et régime néerlandais, de l'année 1982, ainsi que les ajustements du budget 1981!

C'est se moquer de l'ensemble des parlementaires que de leur demander d'analyser et d'approuver des prévisions de dépenses et de recettes pour une période qui est terminée depuis plus d'un mois ou plus.

Les membres du gouvernement ne doivent pas s'étonner du peu d'intérêt qu'apportent les parlementaires à la discussion de leur budget lorsque celui-ci est présenté, comme c'est le cas aujourd'hui, avec un retard indécemment qui frise l'insolence!

Chaque fois, les membres de l'Exécutif national donnent des raisons qui peuvent paraître acceptables: le retard est dû à la période de constitution du gouvernement, mais c'était fin 1981; il a fallu prendre une série de dispositions pour faire face à la crise, mais je dirai qu'il y avait des urgences supplémentaires à présenter le budget dans les délais requis, etc.

Vous n'êtes pas, messieurs les ministres de l'Education nationale, les seuls à présenter votre budget avec autant de retard; les responsables des autres départements n'ont pas fait preuve, pour la plupart, d'une célérité plus grande. Mais ce n'est pas une excuse pour vous!

Quel exécutif communal oserait se permettre de ne pas faire examiner le budget par l'assemblée, au moins au cours de l'année à laquelle le budget se rapporte? D'ailleurs, la tutelle interviendrait d'autorité! Mais les princes qui nous gouvernent se croient à l'abri des reproches et des sanctions!

Aussi, bien que faisant partie de la majorité, je réserve mon vote pour cette raison essentielle et pour d'autres que j'évoquerai au cours de mon exposé.

Cela vous fera peut-être sourire, monsieur le ministre, mais je crois qu'il faudra que tous les parlementaires, même de la majorité, refusent à l'avenir un budget qui ne serait pas présenté dans les délais requis.

Il y va, tout de même, de la crédibilité de notre régime parlementaire. On atteint le sommet du ridicule en osant présenter et discuter le 1er février 1983 des budgets se rapportant à l'exercice 1982 et des ajustements de 1981.

Aussi, vous comprendrez aisément qu'il ne peut être question pour moi d'analyser des budgets dépassés!

Je m'attacherai dès lors à vous faire part d'un ensemble de réflexions et à rappeler les points de vue du PSC en matière d'éducation nationale.

C'est au nom du groupe PSC que je parle désormais.

Notre pays, tout autant et même plus que tous les autres pays du monde occidental, connaît des circonstances difficiles qui nous imposent des efforts d'austérité hors du commun.

Tous les départements ont dû consentir de grands sacrifices. L'Education nationale n'a pas échappé à la règle: des mesures d'économie sans précédent l'ont, en effet, frappée.

Cette situation économique oblige à des choix: il ne serait pas pensable que malgré ces restrictions, la qualité de notre enseignement régresse ou même stagne. C'est par l'éducation et la formation de sa jeunesse que notre société pourra sortir de la crise qui la frappe et répondre aux nombreux défis actuels.

C'est pourquoi il est indispensable que le budget de l'Education nationale soit géré avec une extrême rigueur, que chaque franc dépensé le soit à bon escient, que les mesures à prendre le soient après un examen approfondi, après des études sérieuses afin de ne pas mettre en péril les chances de sortir des difficultés actuelles.

Je le répète, des mesures d'économie devaient être prises; le gouvernement a eu le courage de les prendre, nous l'en félicitons. Elles ont touché, entre autres, l'enseignement secondaire dont les normes de création d'options étaient considérées, nationalement et dans l'ensemble de l'édifice enseignement, vraiment trop basses.

Mais, à l'époque déjà, le PSC vous avait prévenu que vous aliez toucher nettement plus le secondaire rural, et même le mettre en péril. La vérification de cette prédiction ne s'est pas fait attendre! L'enquête menée par le groupe d'action rurale et traitée par la Cellule éducative social-chrétienne a fait apparaître essentiellement que le nombre d'enseignants touchés par la mesure, c'est-à-dire 12 p.c., soit 1 sur 8, était plus élevé que dans n'importe quelle région du pays. Fait plus grave, la déstabilisation des structures des écoles est certaine. Vous le savez, il y a dans le secondaire rural trois fois plus d'options perdues et trois fois plus d'options en maintien temporaire. Enfin, ce qui est essentiellement et extrêmement touché, ce sont les déjà trop peu nombreuses options groupées de l'enseignement professionnel. Je ne vous apprend rien.

En fin d'année, le gouvernement a préparé un arrêté royal numéroté destiné à corriger très faiblement, trop faiblement même, cette situation. Dans la bousculade des dernières semaines, il a fait un sort trop facile à un avis du Conseil d'Etat qui n'était pas, en fait, négatif.

Aussi, nous PSC, nous attendons dans les quinze jours à venir, le dépôt d'un projet de loi complet rencontrant la réalité de l'ensemble de la problématique que je viens de décrire.

J'attends, monsieur le ministre, une réponse de votre part au sujet de ce problème grave. En effet, vous n'avez pas le droit de créer deux sortes d'enseignants et d'enseignés: les élèves du milieu rural ont droit à avoir accès aux mêmes options que les élèves des régions à forte densité de population. En outre, il serait impardonnable de ne pas favoriser la création d'options pouvant permettre une approche des problèmes posés, notamment par le développement des technologies nouvelles.

J'en viens maintenant à un problème qui préoccupe de plus en plus les gestionnaires des écoles: la facture énergétique.

L'emballlement, ces dernières années, du prix du mazout et, parallèlement, des autres combustibles traditionnels a grevé considérablement le budget des établissements.

Rappelons ici que dans l'enseignement subventionné, suivant l'article 32 de la loi du Pacte, ce sont les subventions de fonctionnement qui doivent couvrir, entre autres, les dépenses de chauffage. En 1973, ces dépenses représentaient un peu moins de 14 p.c. des dites subventions; elles en représentent aujourd'hui près de 25 p.c.!

Si l'on compare l'évolution des subventions de fonctionnement à celle du prix du mazout, les chiffres sont encore plus significatifs: par rapport à l'année 1973/1974 (base 100), on constate qu'en 1975/1976, les subventions étaient à l'indice 130,08 tandis que le mazout

était à l'indice 193; ces indices s'élevaient respectivement à 183,37 et 308 en 1979/1980 et à 192,50 et 387 en 1980/1981.

L'instabilité du prix du mazout est un élément qu'on ne peut négliger: il ne se passe pas un mois sans que des variations soient enregistrées, et l'échec de la récente réunion des pays de l'Opep ne contribuera vraisemblablement pas à améliorer la situation!

Tenant compte des faits que je viens d'exposer, il me paraît indispensable de sortir la facture énergétique des subventions de fonctionnement, si l'on ne veut pas condamner les écoles subventionnées à un endettement de plus en plus lourd.

La révision du Pacte scolaire peut être l'occasion d'introduire un article prévoyant l'octroi d'une subvention «chauffage» à chaque établissement subventionné, subvention qui serait indexée en fonction de l'évolution du prix du mazout.

Monsieur le ministre peut-il nous apporter une réponse à cette proposition?

De nombreux colloques, séminaires et publications ont mis l'accent sur l'impérieuse nécessité de privilégier au maximum les premiers apprentissages qui conditionnent le devenir de l'enfant sur les plans humain, social et professionnel. Toute la psychopédagogie contemporaine s'accorde à souligner l'importance d'un enseignement maternel et primaire de qualité. Or, il est manifeste que ces niveaux d'enseignement sont restés les parents pauvres de l'Education nationale. Rassemblant plus de la moitié de la population scolaire de ce pays, ils n'obtiennent qu'un peu plus de 20 p.c. des crédits.

Les conséquences de cette situation sont connues: encadrement insuffisant impliquant un recours à des formules de CST et de stagiaires pour rencontrer provisoirement les problèmes les plus criants, un découragement certain des responsables de ces niveaux d'enseignement, un pourcentage insoutenable d'échecs scolaires.

Une récente enquête de l'Unesco relative aux échecs scolaires à l'école primaire classe notre pays, tenez-vous bien, messieurs les ministres, à la 113e place sur 125. Il reste, après nous, quelques pays en voie de développement!

Belle concrétisation, n'est-ce pas, mesdames, messieurs, de nos beaux discours sur la démocratisation des études!

La meilleure médecine est préventive. Prévenir l'échec scolaire, tel doit donc être notre objectif!

Le gouvernement a compris qu'il fallait rencontrer d'une manière prioritaire les besoins de l'enseignement maternel et primaire.

C'est ainsi qu'a été acceptée notre proposition de l'immuniser contre les restrictions budgétaires et de mettre en application, dès le 1er septembre 1983, un plan de rationalisation et de programmation promis depuis longue date.

Je regrette ici que l'immunisation n'ait pas été totalement renforcée puisque les crédits autorisant l'organisation des activités socioculturelles ont subi un sort toujours indéfini. Monsieur le ministre peut-il nous dire s'il y aura réellement prise en charge par la communauté?

En ce qui concerne la rationalisation, je plaide pour l'organisation d'une concertation rapide et soutenue qui concrétiserait ainsi un des points les plus importants de la déclaration gouvernementale.

Le PSC est prêt et ses propositions en la matière ont été largement diffusées.

Je tiens à rappeler ici les objectifs que nous nous sommes fixés, à savoir: le maintien de l'école dans le milieu de vie des enfants tout en favorisant l'apparition d'écoles fondamentales, et la promotion d'écoles, administrativement bien gérées, qui grâce à un encadrement adéquat et adapté à la taille de la population scolaire autoriseraient un maximum de responsabilités et d'autonomie et encourageraient le travail en équipe d'enseignants.

Il nous faut enfin — et je sais que vous en êtes convaincu — rencontrer la douloureuse situation vécue dans les zones rurales et souligner que l'absence de rationalisation définitive a conduit à une véritable érosion de la carte scolaire.

Jugez-en: pour la seule province de Luxembourg, province rurale par excellence, le nombre d'écoles autonomes a chuté depuis 1974/1975 d'un tiers et si la dernière mouture du plan de rationalisation avait été appliquée — version Mathot-Busquin — 119 écoles rurales de notre pays sur un total de 588, c'est-à-dire 20 p.c., auraient été soit supprimées, soit fusionnées.

De plus, il faut savoir que, dans la seule province du Luxembourg toujours, une école sur deux, tous réseaux considérés, ne dispense pas d'enseignement maternel, que 70 lieux habités sont situés à plus de 3 km d'une école maternelle et 24 à plus de 5 km.

Cette situation, qui s'apparente à celle d'un pays en voie de développement, doit être corrigée. A problème spécifique, solution spécifique.

C'est ce qui a amené le PSC à introduire dans ses propositions en matière de rationalisation et de programmation un chapitre visant à assurer, en milieu rural, un avenir à un enseignement de qualité. Examinez-le bien, les propositions y sont équilibrées et limitées strictement au but à atteindre, sans entraîner des coûts prohibitifs.

A propos du minerval des étrangers et sans vouloir polémiquer sur le sujet, il faut souligner la confusion extrême qui s'est installée dans les écoles.

En effet, les circulaires relatives au minerval parvenues dans les établissements la troisième semaine du mois de septembre avaient déjà amené des perturbations profondes.

En pleine rentrée scolaire, déjà mouvementée par suite de toutes les mesures relatives aux économies, aux pertes d'emploi, est venue se greffer une circulaire exigeant le paiement du minerval avant le 1er octobre! De plus, cette circulaire laissait dans l'ombre toute une série de cas et faisait état d'un nombre franchement excessif de preuves à apporter au point que, aux yeux des parents, les directions d'établissement devenaient de nouveaux inquisiteurs fiscaux.

Face à toutes les réactions, vous aviez, monsieur le ministre, par la voie des médias, déclaré suspendre ces mesures en attendant une décision à prendre au niveau gouvernemental. Entre-temps les vérificateurs sur le terrain continuaient leur travail vraiment inquisitorial sur base de vos circulaires.

En outre, un fait international! Une résolution fut adoptée au Parlement européen en date du 18 novembre 1982 condamnant notre pays et l'appelant à supprimer toute mesure discriminatoire en matière de droit d'inscription dans l'enseignement.

Le 29 novembre 1982, votre collègue néerlandophone M. Coens retirait sa circulaire et en revenait aux dispositions des années antérieures; c'était la sagesse même.

En séance publique de la Chambre, vous avez déclaré à ce propos vouloir vous concerter avec lui pour déterminer une position nationale commune.

Et depuis, une nouvelle circulaire «atterrit» dans les établissements scolaires. Comment allier vos propos politiques et le contenu des circulaires néerlandophone et francophone?

Tout ceci m'amène à formuler quatre considérations:

1. La décision gouvernementale n'est jamais intervenue; le Conseil ne s'est jamais prononcé;

2. A ma connaissance, vous n'avez pas eu de concertation avec votre collègue M. Coens sur le contenu de votre dernière circulaire. Faut-il voir là une expression de la différence de mentalité entre un ministre imprégné de la pensée sociale-chrétienne et un ministre libéral? Pourquoi encore deux poids, deux mesures?

En outre, une fois de plus, la simplicité, l'efficacité, la transparence ne sont pas votre fait. Sera-ce bientôt plus qu'une habitude, une tradition, chez vous, que l'envoi de circulaires quelques heures avant leur application?

3. La dernière circulaire datée du 13 janvier 1983, parvenue dans les écoles le 24 janvier 1983, impose à certaines familles d'être financièrement en ordre pour le 31 janvier 1983! Et cette circulaire, vous l'aviez annoncée pour le mois d'octobre.

4. Pour l'an prochain, monsieur le ministre, vous devez vous soumettre à la concertation nationale et européenne et il vous revient, plus qu'à quiconque, de faire en sorte que celle-ci aboutisse à temps pour que les instructions parviennent dans les écoles au plus tard en mai 1983.

Quatre-vingt-cinq p.c. du budget de l'Education nationale sont consacrés à des dépenses de traitement, chacun le sait. C'est dire que les récentes mesures d'économie ont eu une répercussion directe sur l'emploi des enseignants et que la dénatalité qui, après le fondamental, frappe maintenant le secondaire, contribuera encore à rendre plus difficiles les possibilités pour les jeunes enseignants de trouver un emploi.

Devant cette situation, mon parti défend, plus que jamais, l'idée que la solidarité doit jouer entre enseignants en place et demandeurs d'emploi et que des solutions au problème de l'emploi doivent être recherchées dans le partage du temps de travail disponible.

Je voudrais proposer ici une formule de partage qui pourrait être réalisée sans grever lourdement les finances publiques. Elle va dans le sens indiqué par notre collègue socialiste.

Depuis la loi unique, la possibilité est offerte aux enseignants en fonction au 31 décembre 1960, âgés de 55 ans et qui comptent trente années de service de demander leur mise à la retraite. Tous les

enseignants en fonction au 31 décembre 1960 ne bénéficient pas de cette faculté; dans l'enseignement technique, professionnel et artistique de l'Etat et du libre, dans l'enseignement moyen libre ainsi que dans les écoles primaires autonomes de l'Etat, l'âge minimum de la retraite est fixé à 60 ans. Donner à tous les enseignants en fonction avant le 1er janvier 1960 la possibilité de demander leur retraite à 55 ans permettrait l'entrée de jeunes enseignants dans la profession et en outre éliminerait une discrimination du passé que personne aujourd'hui ne comprend plus.

Dans le cas du partage du temps de travail, je voudrais attirer l'attention du ministre sur deux points.

Tout d'abord, il faut que les enseignants temporaires de l'enseignement de l'Etat, à temps partiel, puissent avoir facilement accès au stage et à la nomination même dans le cadre du temps partiel. Que de fois ne voit-on pas des enseignants et plus encore des enseignantes à temps partiel être obligés d'accepter un temps plein pour pouvoir avoir accès au stage alors que, pour des raisons familiales, ces enseignants ne souhaitent pas un temps plein?

La base législative existe d'ailleurs pour ce faire. Vous n'envisagez pas de vous y opposer, je le sais, monsieur le ministre, mais il faudrait que des instructions soient données aux directions d'établissements scolaires pour que des ouvertures de places aux stages et à d'éventuelles nominations puissent être faites même pour des occupations à temps partiel.

Par ailleurs, j'attire votre attention sur la possibilité de développer la demi-charge dans l'enseignement fondamental.

Le PSC fait des propositions concrètes à ce sujet dans sa brochure intitulée: *C'est fondamental*.

La demi-charge apparaît de deux façons:

1. Dans le calcul normal des unités d'encadrement; en effet, une demi-unité d'encadrement serait accordée lorsque le nombre d'élèves dépasse la moitié de la tranche exigée pour l'obtention d'une unité d'encadrement supplémentaire;

2. Dans le partage possible d'une unité d'encadrement en deux demi-charges.

Il est, bien sûr, nécessaire pour ce faire de revoir la réglementation afin que les pouvoirs organisateurs et les directions d'écoles soient tentés d'organiser les demi-charges. Une adaptation du statut et du régime des pensions pour carrière à mi-temps n'est tout de même pas d'une complexité insurmontable.

Ces propositions, j'en suis certain, libéreraient de nombreux emplois, ce qui n'est certes pas négligeable à une époque où notre pays connaît un chômage catastrophique puisque la barre des 500 000 chômeurs est atteinte.

Quant à l'enseignement spécial, il est incontestable qu'une série d'arrêtés royaux numérotés ont contribué à rassurer les responsables de cet enseignement. Vous devez en être remercié, monsieur le ministre.

Le problème du personnel paramédical et l'appartenance de ce dernier à la Santé publique ou à l'Education nationale reste posé et nécessite, à mon sens, l'organisation rapide d'une concertation entre les parties concernées.

L'effort entrepris est à poursuivre afin de préciser les modalités d'application de la loi du 6 juillet 1970.

Je pense ici plus précisément à la nécessité d'assurer une formation spécifique et continue du personnel. Les efforts faits dans ce sens doivent être évalués et amplifiés.

M. Basecq, premier vice-président, prend la présidence de l'assemblée

La situation des internats de l'enseignement libre devient dramatique. Elle est particulièrement grave dans les régions rurales. Dans la province du Luxembourg, par exemple, région rurale par excellence, où un élève sur cinq est interne, le problème se pose avec une acuité de plus en plus grande. La faillite des internats est déclarée du fait qu'on ne peut demander aux familles un minerval égal au coût réel: plus de 100 000 francs par an et par interne, et ceci vaut pour les deux réseaux d'enseignement.

Une solution doit être trouvée, car ces internats sont nécessaires pour des raisons sociales, familiales, psychologiques et de libre choix.

Pour nous, PSC, les familles dont les enfants doivent quitter le foyer familial pour acquérir leur formation scolaire ne peuvent être frappées dans leur niveau de vie ou dans leur liberté de choix par des discriminations financières.

La déclaration gouvernementale prévoit d'ailleurs qu'une solution pour le développement rationnel — que nous ne refusons pas — et le

financement des internats de tous les réseaux interviendra afin de garantir le libre choix des parents.

Des cadres spéciaux temporaires ont été mis à la disposition des internats, mais il ne s'agit que d'une solution d'attente et le problème est tellement grave que nous ne pouvons plus attendre! Ce point important de la déclaration gouvernementale doit être réalisé rapidement. Monsieur le ministre peut-il nous faire connaître les initiatives qu'il a prises à cette fin?

Par rapport aux retards apportés à la liquidation des subventions de fonctionnement relatives aux options groupées en instance d'agrégation, vous avez, monsieur le ministre, répondu en séance publique, à la Chambre, qu'une attention particulière serait accordée au problème. Vous avez d'ailleurs proposé de payer par un système d'avances récupérables 75 p.c. des sommes dues pour cette année scolaire, et ce au plus tard le 30 juin 1983. C'est déjà un progrès.

Ces subventions concernent les options groupées non agréées par défaut de contrôle administratif ou pédagogique, quoique, dans le secteur néerlandophone, la pratique, depuis 1979, soit de 100 p.c. et non de 75 p.c. Nous apprécions néanmoins votre effort et vous en remercions; mais dites-vous bien, monsieur le ministre, que nous serons attentifs à la concrétisation de votre promesse. Il convient que, dans le paiement de juin 1983, les subventions pour lesdites options soient également liquidées et que, en janvier 1984, les arriérés des années antérieures soient versés. Pour ces dépenses, par ailleurs à caractère inéluctable, aucun prétexte d'absence de crédit ne pourra être retenu.

Vous nous demandez d'entériner le budget 1982. Je réserve mon attitude, non seulement en raison de la présentation trop tardive du budget, mais aussi eu égard aux contradictions flagrantes qui apparaissent dans les montants fixés aux articles 63.01 et 64.01 des sections 34 et 37.

Quand on se rend compte de l'équipement nécessaire aux écoles techniques et professionnelles des niveaux secondaire et supérieur, quand on est conscient de l'importance de ces investissements vitaux pour assurer des formations adéquates, on sursaute à la lecture des sommes ridiculement basses et discriminatoires pour certains réseaux. Et on se dit: Ai-je bien lu?

En effet, pour tout l'enseignement supérieur non universitaire, est prévue une somme de 12,8 millions pour 13 900 élèves de l'enseignement provincial et communal et la même somme pour les 19 800 élèves de l'enseignement libre! Comment pouvez-vous expliquer cette discrimination?

L'autre exemple est tout aussi révélateur d'un manque de volonté de rendre notre enseignement compétitif et dynamique.

Pour une population scolaire d'enseignement secondaire de 73 000 élèves des établissements provinciaux et communaux, le budget de 1982 ne prévoit que 32,5 millions, et pour 160 000 élèves du libre, 17,3 millions, soit, dans ce dernier cas, 108 francs par élève. Seuls les besoins d'un très petit nombre d'écoles pourraient être ainsi satisfaits. Et de nouveau, comment expliquer ces différences entre ces deux réseaux?

L'égalité des enfants, des parents, des réseaux en matière de transports scolaires a toujours été un souci constant et un combat permanent du PSC, vous en êtes conscient, monsieur le ministre. Chacun sait qu'en juillet 1980 déjà, un accord multiple en commission du Pacte était obtenu: il visait la rationalisation et la programmation de l'enseignement secondaire, l'accès de ce niveau au Fonds national de garantie, le Conseil supérieur de l'enseignement pluraliste et le projet de loi instaurant le service national des transports scolaires (SNTS). Nous sommes en janvier 1983 et ce dernier projet est le seul à n'avoir pas progressé du tout. Nous devons en finir! A tout moment, le PSC est resté fidèle à l'esprit du Pacte et à la simultanéité des quatre options acceptées en 1980; à tout moment, il a favorisé la recherche d'une solution, acceptant de multiples échanges de vue, assortissant ses déclarations de termes apaisants, voire optimistes et prouvant par son comportement qu'il avait la conviction légitime de l'imminence d'une solution positive.

Parallèlement, le PSC n'apprécie pas davantage les lenteurs que vous apportez à la progression des expériences de communautarisation des transports scolaires. Et pourtant, c'est un domaine où il est possible de concilier les finances publiques et le traitement équitable de tous les réseaux. La préparation de certaines nouvelles zones est prête; elles doivent pouvoir bénéficier, dans les plus brefs délais, des services de la Mission préparatoire de la Coordination des transports scolaires (MPCTS). En même temps, nous acceptons volontiers — et nous sommes prêts à vous aider dans ce sens — qu'intervienne une révision rationnelle des régions déjà communautarisées.

Comme toute patience humaine a des limites et que la nôtre les a atteintes, comme il ne convient pas de «prendre les enfants du Bon

Dieu pour des canards sauvages», je vous déclare le plus explicitement possible, que, au risque de voir le PSC ne pas siéger aux prochaines réunions du Pacte scolaire, il faut que le débat reprenne sans tarder et aboutisse positivement dans les plus proches délais.

J'en viens à l'avenir immédiat et évoquerai d'abord la prolongation de la scolarité. Elle présente à nos yeux deux aspects essentiels. Je passe sur le fait qu'il ne s'agit pas là, vous en êtes conscient, d'un moyen facile pour influencer les statistiques de chômage. L'aspect humain, donc l'aspect le plus important, c'est de rendre l'école attractive aux trop nombreux élèves qui la quittent.

J'en viendrai d'abord à l'aspect strictement pédagogique: Le premier objectif à atteindre, c'est l'homogénéisation des deux dernières années du primaire et des trois premières années du secondaire. Le moyen, c'est, bien sûr, de renforcer la charnière primaire-secondaire en organisant pour chacun de nos enfants le droit à une éducation de base de six à seize ans.

L'autre objectif qui est plus lui, un objectif de civilisation, c'est la prolongation en soi d'une obligation d'étude à temps partiel très diversifiée jusqu'à dix-huit ans et qui rendrait possibles, après la période d'études à temps plein, de multiples combinaisons de préparation à la vie de citoyen et d'entrée dans la vie active.

A cet égard, il conviendra de travailler dans la clarté et sans vaine polémique institutionnelle; l'Etat aussi bien que les communautés ont chacun un rôle propre à jouer qu'il convient de coordonner clairement. L'enseignement doit rester l'enseignement, et les divers types de formation relevant des communautés doivent également pouvoir intervenir dans des montages à préciser. Je citerai succinctement deux voies à exploiter: l'enseignement par alternance, l'interaction de l'enseignement tant de promotion sociale que de plein exercice avec des diverses formations existantes.

Un thème à la mode à propos duquel plus d'un parti a attiré et échauffé les esprits est bien celui de la communautarisation de l'enseignement, communautarisation rêvée par d'aucuns. Je noterai d'abord que l'unité des parties flamands sur ce point est étonnante toute de surface. Lorsqu'on analyse les points de vue de chacun, on constate — et c'est le bourgmestre de Bastogne qui vous le dit — que les *nuts* des uns vers les autres sont non seulement différents, ce qui est normal, mais de plus très nombreux. Si le 59bis, paragraphe 2, 2, de la Constitution était, ce qui n'est pas le cas comme vous le savez, susceptible de révision, nous vivrions d'innombrables séances de discussion stérile, nous connaîtrions une débauche d'efforts et de temps perdus pour n'arriver à rien alors que les problèmes sociaux et économiques doivent retenir les énergies de tous. Plutôt que d'échauffer les esprits et de préparer de cette manière une remise en question du Pacte scolaire, il conviendrait d'en respecter la paix.

Nous nous disons tous attachés à la paix scolaire mais je m'aperçois que le PSC est le seul à avoir une attitude claire et cohérente en la matière. Chacun connaît la longue marche de la pacification scolaire en Belgique, chacun sait que notre politique d'enseignement a connu des heures extrêmement pénibles et personne ne peut feindre d'oublier que c'est à la sagesse et au bon sens des partis nationaux que l'on doit, sur base d'équilibres idéologiques, tant laïcs que religieux, un accord politique sans doute unique au monde. A l'époque et encore maintenant, ces équilibres consistaient en deux ponts parallèles jetés au-dessus de la frontière linguistique. Nous n'avons pas d'autre choix que de conserver notre réalisme politique. D'ailleurs, depuis 1959, la matière «enseignement», jalousement scrutée par l'ensemble des partis, s'est largement développée isolément, bon gré mal gré, parallèlement aux diverses politiques gouvernementales.

Bien que, depuis 1958, nous ayons connu un, puis deux ministres de l'Education nationale, puis quatre ministres, Education nationale et Culture, bien que nous ayons connu deux révisions de la Constitution, en 1970 et en 1980 — cette dernière n'ayant d'ailleurs à aucun moment concerné l'enseignement —, ayons bien à l'esprit que la politique de conception et d'exécution de l'enseignement est restée nationale.

Vouloir rompre l'équilibre idéologique Nord-Sud, c'est rompre la paix scolaire. Nous ne le voulons pas.

Le PSC s'est, à maintes reprises déjà, clairement exprimé. Mais il n'est sans doute pas inutile qu'au sein de cette Haute Assemblée, je rappelle sa position: «En tout état de cause, aussi longtemps que des garanties formelles n'auront pas été données qu'un autre système serait meilleur que celui établi actuellement par notre Constitution pour la paix scolaire, la liberté de choix des parents, l'égalité de traitement de tous les réseaux, la qualité de l'enseignement, objectifs pour lesquels le PSC s'est toujours battu, nous n'accepterons pas la communautarisation de l'enseignement.

D'ailleurs nous préférons un pacte réaliste et politiquement équilibré à des garanties légales que d'aucuns appliqueront comme ils en auront envie.»

Si la sortie des exécutifs du gouvernement est un fait important dans plusieurs matières, ce l'est beaucoup moins en ce qui concerne l'enseignement. Et la bourrasque communautaire que nous connaissons actuellement dans ce domaine, outre qu'elle est le fait de la volonté de certains de déstabiliser la paix scolaire, s'apparente plus aux remous provoqués par des combats de chefs. Singulièrement, du côté francophone, c'est l'affrontement entre deux ministres, deux personnes dont l'une mêle la gestion de son département et l'opposition à la politique gouvernementale au mépris du principe constitutionnel de l'exclusion des compétences. Nul doute que la mise en place de la Cour d'arbitrage substituera à ces combats singuliers une pratique plus décontractée de nos nouvelles institutions.

Aussi, vous ne vous étonnerez pas si j'affirme de la manière la plus nette que le PSC ne s'assiéra pas autour d'une table où l'on mêlerait les corps et les anticorps que sont une sereine révision du pacte et la tentative d'une communautarisation plus poussée.

J'en viens ainsi naturellement à vous parler de la révision du Pacte scolaire. Celle-ci, rendue inévitable par le vide juridique, particulièrement en matière de dotation et de droit de tirage destinés respectivement aux Fonds des bâtiments scolaires de l'Etat et au Fonds national de garantie de l'enseignement subventionné, doit être l'occasion de la consolidation de la paix scolaire par une approche toujours meilleure d'un traitement égal des trois réseaux.

Cette révision sera, nous semble-t-il, marquée par trois caractéristiques: le temps d'austérité que nous vivons, l'héritage du passé et la prise en considération de l'évolution des conditions objectives de pratique de l'enseignement. Fidèle à l'esprit et aux raisonnements fondamentaux du Pacte, prenant en considération les difficultés économiques du pays, j'esquisserai trois de nos revendications principales.

D'abord, et cela va sans dire, l'achèvement sans rediscussion de ce qui reste à exécuter dans le pacte actuel. Ensuite, l'intégration complète dans le pacte de la problématique des internats en continuation et achèvement de la politique que pratiquera ce gouvernement. Enfin, le rajustement des subventions de fonctionnement de l'enseignement fondamental, qui vit le plus souvent, dans l'enseignement libre et les petites communes, à la limite de l'inconfort. On se souviendra d'ailleurs que les montants des subventions de ce niveau n'ont pu être établis comme pour les autres enseignements faute d'une base de comparaison avec les coûts de l'enseignement de l'Etat. Actuellement, il existe un nombre suffisant d'écoles autonomes de l'Etat à comptabilité indépendante, offrant toute garantie d'objectivité.

Messieurs les ministres, mesdames, messieurs, discuter d'un budget utilisé n'est pas chose exaltante, pas plus pour les ministres que pour les parlementaires. On pourrait croire que pour ceux-ci le contrôle est plus symbolique que réel. Cependant, si la discussion du budget 1983 intervient rapidement — je demande, monsieur le ministre, si cette discussion pourra avoir lieu à bref délai — elle nous donnera l'occasion de mesurer par rapport à cette discussion-ci les efforts que vous aurez accepté de consentir dans le sens de l'égalité de toutes les familles et de tous les enfants, ainsi que la mesure dans laquelle vous avez tenu compte de nos interventions. Le temps de crise est un temps d'effort et de prise de conscience. C'est souvent, hélas, un temps d'égoïsme.

Le PSC attend que, par vos attitudes et vos gestions, vous répondiez aussi à la crise en suscitant chez tous un esprit d'ouverture et une attention aux plus faibles. C'est pour eux que l'école est importante. Pour les mieux doués, l'acquisition de l'autonomie de formation scientifique et culturelle est vite atteinte. Plutôt que de mesurer les uns aux autres, favorisons chez les seconds l'attention aux premiers. Les bons élèves n'y perdront pas leur temps et les moins bons y trouveront une aide précieuse. Ensemble, ils apprendront à se connaître et, avec la générosité de la jeunesse, leur estime mutuelle grandira. S'il est vrai que ceux qui vivent, ce sont ceux qui luttent, n'oublions pas que ceux qui réalisent sont ceux qui collaborent entre eux. La postérité, messieurs les ministres, la génération dont vous êtes responsables ne vous jugeront pas sur quelques chiffres arides mais sur l'espoir et l'esprit de solidarité que vous aurez inspirés. Noblesse oblige!

Je suis certain que l'œuvre entamée et partiellement réalisée par votre département, monsieur le ministre, sera poursuivie dans les grandes lignes d'orientation telles que je viens de les définir. (Applaudissements sur les bancs de la majorité.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Windels.

De heer Windels. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, dames en heren, de begroting 1982 is reeds opgebruikt en het heeft dus niet veel zin er nog een analyse van te maken, noch bepaalde onderdelen ervan te bespreken. Voorts wil ik evenmin de grote problemen die inzake onderwijs in de komende maanden zullen rijzen thans grondig behandelen, aangezien afzonderlijke ontwerpen en bespreking daaraan later zullen worden gewijd.

Ik plaats ze wel even op een rijtje. Eerst is er de communautarisering van het onderwijs waarover ook de heer Lutgen zopas heeft gesproken en die hij nogal categorisch heeft afgewezen. Zij staat nochtans neergeschreven in onze wetten over de culturele autonomie van de jaren 70, alsmede in de Grondwet en zal dus ongetwijfeld ter sprake komen. Daarentrent moeten dus heel zeker een paar fundamentele gedragsregels worden erkend.

In de eerste plaats zijn er de noodzakelijke waarborgen voor alle ideologische groepen in welk landsgedeelte zij zich ook mogen bevinden. Wij zijn er ons ook van bewust dat artikel 59bis, § 2, 2°, zeven zware hinderpalen bevat die een eigenlijke communautarisering in de weg staan. Voorts is er nog de overdracht naar de gemeenschappen van volledig afgeronde onderwijspakketten, te verkiezen boven een versnippering van onderwijsmaterie tussen de gemeenschappen en de nationale overheid. Dit laatste leidt immers tot een onontwaarbaar kluwen en een permanent bevoegdheidsconflict.

Vervolgens komt de herziening van de Schoolpactwetten aan de beurt. In juli 1973 waren belangrijke beslissingen inzake bouwfonds genomen. Sindsdien zijn tien jaar verstreken. De dubbele dotatie aan het Fonds voor de bouw van rijkscholen is op dit ogenblik volledig uitgekeerd en dient te worden herzien. Mijnheer de minister, ik denk dat hier een paar ernstige vragen rijzen inzake scholenbouw, meer bepaald wat het rationeel en economisch bouwen betreft.

Bovendien moeten niet-verantwoorde uitgaven die zeer gemakkelijk kunnen worden vastgesteld, hardnekkig worden bestreden.

In verband met de juiste opdracht van de Schoolpactcommissie en de Schoolpactwetgeving moeten wij zorgen dat de Schoolpactcommissie niet in de plaats treedt van het Parlement. Deze vergadering van personen gedelegeerd door politieke partijen dient het parlementaire werk niet over te doen en mag zeker geen hinderpaal zijn voor het vlot verloop van de werkzaamheden in de parlementaire commissies voor Onderwijs. Bij de herziening van de Schoolpactwetgeving moet dringend worden nagegaan of een aantal nieuwe onderwerpen er niet moeten worden in opgenomen ten einde tot een grotere gelijkheid tussen de diverse netten te komen. Ik denk hierbij aan de ontplooiing van pedagogische studiecentra ook voor het vrij onderwijs. Dit is in een periode van zeer snelle evolutie zowel wat de methodes als wat de structuren betreft, een grote noodzaak. Hierbij komt ook het probleem van de vrije internaten kijken. De heer Van Der Niepen heeft daarstraks kritiek geuit op het feit dat aan het vrij onderwijs een aantal BTK-leden ter beschikking werden gesteld om de noden te lenigen inzake de vrije internaten. Mijnheer Van Der Niepen, ik ben als hoofd van de inrichtende macht verantwoordelijk voor 430 internen. Wij beschikken hiervoor in het kader van het BTK-stelsel over één werkmans en één hulpopvoeder. Gebouwen, meubilair, inrichting, voedsel, begeleiding, verwarming, verlichting, reiniging, onderhoud, kleine herstellingen, alles samen geraamd op 105 000 frank per leerling, valt te onzen laste. Dat is een onhoudbare toestand.

Toen wij in de regering waren, waar ook de socialisten deel van uitmaakten, probeerde men precies via het sociale luik tegemoet te komen aan deze noden. In een paragraaf van de regeringsverklaring stond toen uitdrukkelijk vermeld, ook de socialisten waren het daarmee eens, dat niemand mocht worden gehinderd in het krijgen van onderwijs of opleiding omwille van zijn sociale herkomst of omdat hij verre verplaatsingen moest maken om dat onderwijs te kunnen volgen. Dat is sociaal rechtvaardig, en ik denk dat het redelijk is.

Ook nu wordt van het probleem van de internaten opnieuw melding gemaakt in de regeringsverklaring. Wij moeten een beroep doen op de sociale zin om daarvoor een oplossing te vinden. Het is onhoudbaar, en het is onrechtvaardig tegenover een aantal ouders. Het ene na het andere internaat sluit omdat het niet langer financieel noch materieel draagbaar is.

Mijnheer de minister, een ander probleem dat telkens weer opduikt, en waar u beloofd hebt iets aan te doen, is dat van de verlenging van de leerplicht.

Wij horen regelmatig verklaringen vanop deze tribune, en zien ze ook in de pers, waarin ons land wordt afgeschilderd als een onderontwikkeld gebied omdat wij, buiten Italië, het enige Europees land zijn met een leerplicht tot amper 14 jaar. We moeten de zaken evenwel rechtzetten. Wij zijn het Europese land met gemiddeld de

langste scalariteit: 19,4 jaar, en met de vroegste scalariteit bij de kleuters.

De heer Van In. — Dat blijkt niet uit de cijfers van de werkloosheid van jongeren.

De heer Windels. — Dat is een afgeleid probleem waarover natuurlijk kan worden gesproken.

Wij moeten dat probleem juist situeren. Dat probleem heeft niet als oorzaak dat de jongeren niet de gelegenheid zouden hebben langer naar school te gaan, want wij hebben, ik herhaal het, de langste scalariteit. Wat zullen wij echter doen met een aantal jongens en meisjes tussen 14 en 16 jaar die eenvoudig niet meer naar school willen gaan? Als wij daarvoor een oplossing vinden is ook een oplossing gevonden voor de verlenging van de leerplicht. Wij moeten aangepaste vormen vinden en dan zal het probleem vanzelf worden opgelost!

Volgend probleem: rationalisatie van het lager onderwijs.

Na de zware inspanningen, geleverd voor de rationalisatie van het secundair onderwijs, zal nu moeten worden gewerkt aan de rationalisatie van het lager onderwijs.

De moeizame besprekingen over de rationalisatie van het secundair onderwijs hebben ons geleerd dat wij voor het lager onderwijs zeker zullen moeten zoeken naar andere criteria dan de louter ideologische of confessionele, willen we een oplossing vinden.

Dan is er nog uw ontwerp over de academische graden, het noodzakelijk herdenken van het onderwijs van sociale promotie, dat toch grotendeels zijn interne en externe dynamiek heeft verloren en waar een grondige heraanpak moet gebeuren.

U ziet het, mijnheer de minister, u hebt een hele reeks belangrijke problemen voor u liggen.

Ik wil hier vandaag echter alleen een paar beperkte en zeer concrete problemen behandelen.

De begroting van Nationale Opvoeding is de omvangrijkste van allemaal. Er worden aan het land enorme financiële middelen gevraagd om te investeren in de vorming van mensen, en dat is verantwoord. Uw begroting blijkt evenwel een zeer moeilijk te hanteren instrument. Het is vrijwel onmogelijk om de uitgaven te voorspellen en te beheersen.

In de Rijksmiddelenbegroting van 1983 vinden wij met betrekking tot vorige dienstjaren, in de vorm van bijkredieten die nu te vereffenen vallen, een bedrag van 6 miljard 959 miljoen.

Dat is het grootste bedrag aan bijkomende uitgaven uit vorige jaren. Daarvan gaat 3 miljard 882 miljoen naar Nationale Opvoeding, Franstalig regime en 2 miljard 886 miljoen naar Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime. Deze cijfers stemmen tot nadenken! Daarbij komen, jaren later, de verrekeringen. Een voorbeeld: met het feit eind 1981, wanneer niemand daar nog aandacht aan besteedt, ontvangen we de afrekening van de begroting voor 1976 en daarbij stellen we vast dat in 1976 voor Nationale Opvoeding, Franstalig regime, 3,1 miljard bijkredieten werden gevraagd en voor Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime, 2,1 miljard. Pas in 1981 vernemen wij ook dat nog voor een bedrag van 3 miljard rekeningen moeten worden gevoegd bij Nationale Opvoeding, Franstalig regime, en 0,9 miljard voor Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime, waardoor een totale scheeftekening ontstaat in de verhouding van de oorspronkelijke toegekende kredieten.

Mijnheer de minister, kan er echt geen inspanning worden gedaan om te komen tot een instrument waarmee u uw begroting beter kunt hanteren? Vrijwel alle belangrijke bedrijven beschikken over een computerprogramma dat hen toelaat op elk ogenblik het personeelsbestand op te vragen zowel voor de eigen zetel als voor de filialen en de daarmee gepaard gaande uitgaven zeer nauwkeurig te bepalen. Beschikt u niet over de instrumenten of over het personeel om dit te verwezenlijken zodat het probleem van de enorme bijkredieten waaraan wij stilaan gewoon zijn geraakt zou kunnen worden opgelost en in de toekomst zou kunnen worden vermeden? Graag zou ik op deze vraag een concreet antwoord ontvangen.

U wordt geconfronteerd met de dwingende opdracht via besparingen de stijging, van uw begroting beneden een bepaald percentage te houden. Dit is geen gemakkelijke en beslist geen populaire opdracht. Het is immers zeer moeilijk om de ontsnapingsroutes op te sporen van de vele uitgaven die als zand tussen de vingers glijden. U hanteert een aantal parameters zoals:

1° Leerlingennormen voor de oprichting en het behoud van afdelingen en opties;

2° Het toegelaten aantal lesuren en bijkomende uren;

3° Het aantal leerkrachten, personeel voor pedagogische begeleiding, vak-, meesters- en dienstpersoneel dat kan worden behouden.

Met het bekende normenbesluit wordt het aantal leerlingen vastgesteld dat vereist is alvorens mag worden overgegaan tot nieuwe opties. Uit besparingsoverwegingen werd dit aantal opgedreven zoniet zou het VSO inderdaad een onbetaalbare structuur worden. Dit heeft aanleiding gegeven tot de kritiek als zouden de leerlingen worden geremd in hun keuzemogelijkheden, als zou de vrije ontplooiing van hun typische mogelijkheden worden gehinderd.

Vele jaren ervaring en ontelbare contacten met directies en leraren uit het type I, zowel als het type II en uit alle netten, hebben ons wel geleerd deze kritiek sterk te relativiseren. De gekozen opties blijken niet altijd stabiel te zijn. De oorzaken van de keuze zijn zeer variabel en veranderen geregeld naargelang van het jaar, de samenstelling van de groep en de leraren. Daar zijn allerlei motieven voor.

Ik meen dat de kritiek inzake de hogere normen voor opties, vooral in het VSO, toch ernstig dienen te worden onderzocht. Ook de kritiek uitgebracht door verdedigers van het rijksonderwijs — die wij toch allen zijn — moet grondig worden nagegaan. Het moet mogelijk blijven dat in een bepaalde regio — niet noodzakelijk in een bepaalde school — in het rijksonderwijs elke belangrijke optie blijft bestaan, ondanks de normen. Het zou bijvoorbeeld ondenkbaar zijn indien een belangrijke optie, zoals de Grieks-Latijnse, in een hele regio niet meer zou te volgen zijn omdat zij juist onder de normering zou vallen. Op dat stuk moet om het even hoe de vrije keuze worden gewaarborgd.

Ten tweede, het toegelaten aantal lesuren en bijkomende uren, zoals de uren voor klasseraden, vakleraarsvergaderingen, inhaallessen, splitsingen, enz., werd eveneens verminderd. Er werd kritiek geuit op deze vermindering van het zogenaamd pedagogisch comfort. Hier moet het evenwicht worden bewaard tussen de ernst en de betaalbaarheid van dit pedagogisch comfort enerzijds en de kwaliteit van het onderwijs anderzijds. Mag ik in dit verband opnieuw verwijzen naar vele contacten en gesprekken en ook naar de resultaten om op de meest formele wijze te verklaren dat de kwaliteit van het onderwijs niet fundamenteel wordt geschaad door een zekere beperking van deze omringende, aanvullende uren voor allerlei activiteiten, besprekingen, bijlessen, overhoringen, toetsen, enzovoort. Integendeel, ervaren leerkrachten en directies, zowel uit het rijksonderwijs als uit het vrij onderwijs en uit beide types, zeggen mij in ogenblikken van volstrekte rechtzinnigheid dat een beperking van dit uitgebreide pedagogisch comfort in geen geval nadelig werkt. Zij beweren dat deze beperking zelfs kan helpen om een zeker gevaar te bezweren dat ons vernieuwd onderwijs bedreigt, namelijk de overdreven begeleiding van leerlingen die kan ontstaan in een betutteling, een bevoogding die de zelfstandige arbeid, de persoonlijke inspanning en de onafhankelijke beslissing bij de studerende jeugd kan ondermijnen. Ook daarin moet een evenwicht worden gevonden.

Het te veelvuldig ontleiden van prestaties, gedragingen, attitudes van studenten in te talrijke klasseraden kan leiden tot het bekende *Vernünfteln*, of tot het creëren van het vastgelegde imago en het zogenaamde halo-effect dat wordt meegedragen doorheen de hele verdere studies. Ook in dat verband moeten de voor- en nadelen ernstig worden nagegaan want een overdreven pedagogisch comfort kan schadelijk werken.

Ten derde, enkele woorden over de besparingen inzake personeel, leerkrachten, begeleiders, vak-, meesters- en dienstpersoneel. Ook hier zijn de problemen van de overvallende personeelsleden zeer zwaar. Het is natuurlijk op sociaal vlak dramatisch wanneer personeel dient te worden ontslagen; niemand kan dit met een licht hart goedkeuren, of ondergaan. Wij bezweren de minister alle middelen aan te wenden om ontslag van personeel te beperken, door het indijken van overantwoorde cumulaties, door de creatie van duobanen of deeltijdse arbeid, door herziening van het pensioenstelsel voor ouder wordende leerkrachten, enzovoort. Deze middelen zijn zeker niet alle aangewend.

Daarnaast echter blijft er het levensgroot probleem van de personeelsbezetting in overtal. Wij moeten hier durven aan te klagen de onverantwoorde benoemingspolitiek uit het verleden die buiten elke gewone normering en vaak op persoonlijk initiatief van de betrokken minister, een aantal uitzonderingen of boventallige benoemingen in het leven heeft geroepen. Het is nu de treurige opdracht om, binnen het raam van de stijging van de begroting, uit sociale overwegingen, de banenscheppende middelen te vinden en deze te verzoenen met de budgettaire grenzen en met de kwaliteit van het onderwijs.

Meer speciaal doe ik een dringende oproep tot de minister om, misschien meer dan in het verleden, rekening te houden met sociale situaties bij het afvloeiën van overtollig niet-vastbenoemd personeel en bij overplaatsing van definitief benoemd personeel. Met

overwegingen als aantal dienstjaren, gelegenheid tot examens voor tijdelijken, onverwacht grote verplaatsingen met familie-ontreding bij vastbenoemden enzovoort, moet rekening worden gehouden. Het moet mogelijk zijn in een aantal gevallen de beslissing te laten voorafgaan door een beknopt sociaal onderzoek.

Een klacht van bijna alle ministers van Nationale Opvoeding de jongste jaren was, dat hoewel het aantal leerlingen vermindert door de denataliteit, het aantal leerkrachten en het aantal klassen of afdelingen voortdurend toeneemt. Hier is blijkbaar een strijd aan de gang, zowel in het vrij als in het provinciaal of het rijksonderwijs, als verdedigingsreflex tegen uw besparingsmaatregelen. Directies en leerkrachten maken gebruik van elke mogelijkheid om zoveel mogelijk personeelsleden te behouden. Sinds het opheffen van de remwet bijvoorbeeld — een noodzakelijke maatregel overigens — werden honderden nieuwe afdelingen opgericht, vooral in het hoger secundair beroepsonderwijs, dat de jongste jaren een forse toename kent. Deze toename was nodig maar creëerde een aantal nieuwe banen, misschien tegen de verwachtingen van uw departement.

Voorts sloven de schooldirecties zich uit in het zoeken naar de meest ideale en vernuftige combinaties voor het behoud van leerkrachten en ander personeel: ieder personeelslid wordt op minimumprestatie geplaatst en alle mogelijke groepen worden ontleed om toch maar te ontsnappen aan afdanking of overplaatsing. Ik heb de indruk dat deze middelen nu stilaan alle opgebruikt zijn. Het valt dan ook ook te vrezen dat uw maatregelen nu een nog directere invloed zullen hebben.

Tot besluit, mijnheer de minister, de volgende beschouwing.

Er rest u een moeilijke taak. In de eerste plaats bent u verantwoordelijk voor het rijksonderwijs, waarvan u de verdediger dient te zijn, en waarvoor ernstige maatregelen tot besparing en rationalisatie moeten worden getroffen.

In de tweede plaats dient u eveneens echte bekommerning op te brengen voor het provinciaal en gemeentelijk onderwijs, waarvan de eigenheid niet op het ideologische vlak is te vinden en die niet altijd goed is in te kaderen in de wetten, zoals bijvoorbeeld in verband met de rationalisatie en het leerlingenvervoer.

In de derde plaats hebt u ook de opdracht het vrij gesubsidieerd onderwijs zijn maximale ontplooiing te geven door een snelle en voldoende subsidiëring. Hieraan werd de jongste jaren reeds ernstig geknaagd. Daarnaast blijft het probleem van de internaten, het leerlingenvervoer, de creatie van nieuwe afdelingen en het Waarborgfonds voor de bouw van vrije scholen en de vlotte werking van hun scholengemeenschappen bestaan.

Het zijn zeer zware en diverse opdrachten. Wij menen dat het u mogelijk zal zijn deze drievoudige uitdaging samen met de budgettaire remmen vastberaden, rustig en efficiënt te overwinnen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, c'est le décès inopiné de notre regretté collègue, Robert Leclercq, qui m'amène à être aujourd'hui le porte-parole du groupe socialiste et apparentés. Je serais d'ailleurs intervenu de toute manière, mais en complément à son intervention.

A propos du budget de l'Éducation nationale, monsieur le ministre, je voudrais d'abord exprimer nos préoccupations concernant plusieurs thèmes qui ont retenu, en 1982, l'attention des spécialistes des questions d'enseignement et qui paraissent mettre en question, selon eux, la qualité de cet enseignement et, partant, ses implications pour les enseignants et les enseignés.

Nous avons évidemment l'impression de prêcher dans le désert dans la mesure où nous discutons un budget déjà dépensé. Cela a été dit, également par M. Lutgen et, sur ce point du moins, je suis d'accord avec lui.

Tout d'abord, il importe de revenir sur la politique qui fut, en 1982, la vôtre, monsieur le ministre, en matière d'emploi et de rémunérations dans l'enseignement.

En mars de l'année dernière, vous annonciez que la réduction d'emplois dans l'enseignement serait approximativement de 6 000 postes. Cette coupe sombre l'était d'autant plus que, depuis plusieurs années déjà, dans le secteur de l'enseignement, particulièrement en son volet français, le nombre d'emplois avait été réduit à la suite de diverses mesures dont, entre autres, la réduction du nombre d'heures hebdomadaires, les trop fameuses 32 heures; c'était avant votre arrivée au département, monsieur le ministre.

Disons, si vous préférez, monsieur le ministre, que les potentialités d'emploi pour les nouveaux licenciés et les régents ont été réduites du fait des 36-32 heures.

A l'époque, j'ai interrogé votre honorable prédécesseur, qui m'a répondu que cette mesure n'avait pas d'effet immédiat, mais en aurait certainement à terme.

Je tiens à souligner qu'à cette époque, à tort ou à raison, on a pris avec réalisme, des mesures qui, à terme, avaient des conséquences quant à l'emploi.

Mon propos est de dire que ces mesures étaient bien suffisantes à cet égard, peut-être même trop suffisantes.

Le train d'arrêtés royaux que vous avez pris durant les vacances scolaires de 1982 est venu durablement concrétiser cette prédiction concernant la perte de 6 000 emplois.

Entre autres, les universités vont devoir ou doivent déjà payer un lourd tribut en cette matière. J'y reviendrai par ailleurs.

Certes, je comprends la volonté du gouvernement de tendre vers l'équilibre budgétaire, malgré la dureté des temps. Qui ne peut marquer son accord sur pareille politique, pourvu que les moyens choisis ne soient pas déplorables? Ce n'est pas en réduisant le nombre d'enseignants au travail que l'on arrivera un jour à un équilibre budgétaire.

Je m'explique. C'est finalement la responsabilité de tout le gouvernement qui est engagée.

D'une part, il apparaît assez évident que tous ces nouveaux enseignants sans travail sont allés rejoindre le flot d'autres instituteurs, régents et licenciés déjà inscrits comme demandeurs d'emploi.

Il ne s'agissait donc là, au départ, que d'un simple transfert budgétaire de l'Education nationale vers l'Emploi et le Travail. C'est donc bien une économie fictive. On sait, par ailleurs, les mesures prises depuis lors par ce dernier département en matière d'allocation de chômage. Là aussi, le souci, à courte vue, du gouvernement de M. Martens, tendant à réaliser des économies « tous azimuts » pour parvenir à l'équilibre budgétaire, aura les pires conséquences en matière de pouvoir d'achat des habitants et, par-delà, sur l'ensemble de notre économie. Les chiffres qui commencent à être publiés en matière de consommation courante le démontrent et font mal augurer de l'avenir.

Mais que dire des implications des mesures par rapport à la qualité de l'enseignement? Ces suppressions d'emplois ont bien dû être compensées. D'où un surcroît de travail pour les enseignants maintenus dans leurs fonctions et, parallèlement, un relèvement des normes d'établissement et de maintien des classes. Et, partant — les expériences antérieures le prouvent — une diminution de la qualité de l'enseignement.

A première vue, l'implication budgétaire d'une dégradation de cette qualité n'est pas évidente. Elle le sera, par contre, d'ici à quelques années, lorsque nous devrons faire le compte de ce que les élèves actuels n'auront pas pu apprendre, et bien apprendre.

Qui, sinon l'ensemble de nos concitoyens, devra payer dans quelques années le manque d'élèves capables de constituer plus tard le lot de licenciés nécessaires à l'industrie, à la justice, à l'enseignement, à la science, à l'administration, parce que notre enseignement primaire et secondaire actuel n'est pas en mesure d'assumer à fond et convenablement sa mission d'éducation?

Et quel ne sera pas le coût des doubléments et redoubléments dans les premières années d'études universitaires, compte tenu de ce que ceux qui y accèderont, y auront été mal préparés?

La politique que vous avez suivie, en 1982, en matière de normes scolaires est dangereuse. Outre ce que je viens de souligner sur la qualité de l'enseignement et ses implications pour l'avenir, elle est forcément dangereuse, dès maintenant, pour la vie dans les établissements scolaires et en dehors d'eux. Je me limiterai ici à quelques-unes de ces conséquences.

Vous qui prétendez, monsieur le ministre, vouloir rétablir une certaine discipline dans les établissements d'enseignement, estimez-vous vraiment que c'est à partir de classes surpeuplées que vous réaliserez cet objectif? N'est-ce pas bien plutôt le contraire qui est vrai? Tous les enseignants sont d'accord sur ce point: c'est dans de petites classes que s'établissent les meilleures communications entre enseignants et enseignés, et entre enseignés eux-mêmes. Au lieu de cela, que nous propose-t-on aujourd'hui? Des « mégaclasses » dans lesquelles il est impossible à un enseignant de jouer à fond son rôle de « solutionneur » des problèmes propres à chaque élève; dans lesquelles les conflits entre élèves ou entre élèves et enseignant auront tendance d'abord à surgir plus vite et, ensuite, à se régler plus difficilement. La psychologie des groupes est ainsi faite. Elle s'impose à tous.

Est-ce vraiment dans le cadre de ces mégaclasses, monsieur le ministre, que vous croyez que pourront être réglés les cas d'enfants en retard, et de ceux qui pourraient être dans l'enseignement général,

plutôt que de se trouver dans l'enseignement spécial, qui marginalise et est plus coûteux.

Personnellement, je ne le crois pas et ne puis croire que le pédagogue que vous êtes puisse lui-même y croire un seul instant. Car cela signifierait aussi que l'on se dirige vers des classes où l'enseignant serait conduit à ne plus s'occuper que des plus forts, des meilleurs, obligé qu'il serait de délaisser les retardataires. Les conséquences pour ces derniers — et les implications dans l'avenir — seraient incalculables. Même budgétairement parlant, car dans quelques années, nous devrions prévoir d'importants moyens financiers pour la lutte contre le chômage d'un nombre croissant de travailleurs sous-qualifiés, pour la formation complémentaire de ces travailleurs, pour la lutte contre un regain de la violence et du banditisme, pour la lutte contre la drogue ou pour la prévention des suicides, etc.

Mais j'en reviens à la situation actuelle. Les mesures que vous avez prises en matière de rémunération des enseignants sont elles aussi très graves.

Je ne reviens plus sur les conséquences que cela a eu, a et aura sur la consommation courante. Car, en la matière, c'est l'ensemble de la politique du gouvernement qui est dangereuse, et pas uniquement la vôtre, monsieur le ministre. Par contre, deux aspects de cette politique doivent être mis en évidence en ce qui concerne l'enseignement.

D'une part, si les enseignants sont mis sur le même pied que les autres travailleurs du royaume en ce qui concerne la retenue d'une partie de leur traitement, ils sont exclus des mesures prises en 1982 concernant une réduction de 5 p.c. du temps de travail contre embauche obligatoire et compensatoire de 3 p.c.

Cela ne vaut pas que pour les enseignants. J'interpelle demain, à propos du personnel d'hôpitaux privés, votre collègue des Affaires sociales.

Je ne réclamerai pas ici, bien entendu, une réduction supplémentaire du temps de travail dans l'enseignement. S'il est bien un secteur qui a payé, depuis plusieurs années, plus que son dû en la matière, c'est bien lui. Mais aucune mesure réelle d'embauche compensatoire n'a jamais été prise. L'ensemble du secteur de l'enseignement — car le libre comme l'officiel sont concernés — sont donc mis à l'écart de la politique minimale mise en place par votre gouvernement en faveur de l'emploi.

D'autre part, les réductions de traitement, lesquels n'étaient déjà pas très alléchants, particulièrement pour les instituteurs et les régents, n'encouragent pas les enseignants en poste à se « décarcasser » pour leur métier. Cela aussi, monsieur le ministre, c'est un aspect de la psychologie humaine: plus une personne sent que son travail sert à quelque chose, notamment à obtenir une rémunération correcte — mais ce n'est pas la motivation principale des enseignants, ceux-ci pensent qu'ils ont une œuvre éducative à accomplir — plus elle se sent de cœur à travailler mieux et bien. Les continuelles réductions et restrictions auront évidemment l'effet inverse. Et les conséquences sur la qualité de l'enseignement seront, là aussi, incalculables.

L'un des axes de votre politique en 1982, monsieur le ministre, paraît bien avoir été la remise en question de nombre des aspects de l'enseignement rénové, dont il me faut rappeler, dès maintenant, qu'il a été davantage appliqué dans la partie francophone du royaume.

Ce qui m'amène à constater d'emblée que votre politique a eu et aura pour conséquence de déstabiliser l'enseignement des jeunes Wallons et Bruxellois de langue française, face à un enseignement néerlandophone où les changements ont été nettement moins importants.

Vous n'avez jamais caché votre désir de revenir sur certains aspects du rénové. En la matière, cette franchise vous honore et je ne me permettrai pas de vous critiquer sur ce sujet.

Il n'en va cependant pas de même sur les divers thèmes que vous entendez réviser. L'un d'entre eux, et l'un des plus importants, aura été, en 1982, celui des conseils de classe. Je ne reviens pas sur les modifications que vous y avez apportées. Je ne reviens pas non plus sur les conséquences que cela aura pour la vie scolaire des élèves retardataires j'en ai déjà parlé par ailleurs. Je n'insisterai à ce propos que sur un seul point. Les conseils de classe sont l'une des pierres angulaires du système rénové. En vous y attaquant de la manière qui a été la vôtre, c'est donc bien à la base du système rénové que vous vous êtes attaqué. Autant dire tout de suite qu'il eût été préférable de s'attaquer directement au système lui-même. C'eût été plus franc et plus rapide dans le temps comme procédure.

Même politique en ce qui concerne le bulletin scolaire et les examens. Là aussi, le rétablissement des cotations chiffrées constitue bel et bien une remise en cause d'un autre aspect fondamental du rénové.

Et rappelons après cela que la politique en matière de normes et celle des 32 heures — la seule qui ne vous soit pas imputable dans ce relevé — remettent en cause une troisième base du système : celle de l'éventail des matières d'étude proposées aux élèves; j'ai donné un exemple en matière de langues.

A cet égard, je voudrais au moins marquer mon accord avec la volonté que vous venez récemment d'affirmer de revoir en partie l'enseignement de l'histoire. Il apparaît assez évident, comme vous l'avez souligné dans votre note de décembre dernier, que l'histoire telle qu'elle est actuellement enseignée déroute bien souvent les élèves et, en tout cas, ne leur permet plus d'avoir une vision linéaire et diachronique correcte du temps. Comme vous également, je partage l'avis que l'histoire actuellement enseignée ne semble pas donner à notre jeunesse une claire vision de son patrimoine historique. J'approuve donc entièrement votre volonté en la matière.

J'aimerais cependant, à ce propos, être éclairé sur un point. De plus en plus, la tendance, en ce royaume, comme dans d'autres Etats, est de dire que l'histoire doit, elle aussi, être régionalisée. Henri Pirenne, s'il reste bien entendu un maître et ses ouvrages, des références indispensables, surtout s'il s'agit du Moyen Âge, n'en reste pas moins complètement remis en question dans ce que sa vision de l'histoire était du « XIXe siècle » : l'affirmation fautive de l'existence d'un peuple et d'une mentalité « belges » à travers les âges.

Aujourd'hui, nous savons que cette idée d'Henri Pirenne et de ses contemporains ne correspondait pas aux multiples facettes de la réalité historique. Il ne pouvait y avoir, avant 1830 en tout cas, d'histoire de la Belgique, puisque aussi bien il n'y avait ni Belges, ni Belgique. Il y avait des Liégeois, des Hennuyers, des Flandriens, etc.

Par contre, il y a bien une histoire de chacun des deux grands peuples constitutifs de la Belgique, même si les concepts de Wallons, Wallonie, Flamands, Flandre, « fiamminghi » ne recouvraient pas hier les mêmes réalités qu'aujourd'hui.

La tendance nouvelle que vous voulez donner à l'enseignement de l'histoire tient-elle compte, monsieur le ministre, de cette nouvelle vision des choses ?

Une autre matière importante, dans l'enseignement, est celle des langues. A plusieurs reprises, divers collègues et moi-même avons eu l'occasion de vous interroger à ce sujet.

J'avais eu, entre autres, l'occasion de vous interpellier, monsieur le ministre, en séance du 8 juillet 1982, sur les conséquences du relèvement des normes concernant l'étude des secondes langues que sont, en Wallonie, l'allemand et l'anglais, au même titre que le néerlandais, qui n'était pas atteint, quant à lui, par la mesure.

Comme je l'avais souligné à l'époque, l'essentiel est toujours de savoir si, dans ce pays, la politique de l'enseignement des langues doit encore être vue au travers de lunettes fabriquées en 1932 ou bien s'il est enfin temps de changer et de voir le monde tel qu'il est, c'est-à-dire un monde où tout bouge sans cesse, où l'information circule à une rapidité fulgurante; où il s'agit pour notre jeunesse d'avoir une vision européenne et même planétaire des choses et non plus seulement locale, régionale ou belge.

Nous n'en sommes plus aujourd'hui dans une Belgique où l'ambition suprême serait toujours de travailler « dans la capitale » et donc, si possible, de connaître les deux langues nationales.

Cette brève évocation de Bruxelles me permet par ailleurs de rappeler que l'obligation d'enseignement de la seconde langue nationale dès la troisième année primaire, à Bruxelles, a des conséquences plus que néfastes non seulement pour les jeunes Bruxellois chez qui les échecs scolaires dus à une mauvaise acquisition de leur langue maternelle, à une plus mauvaise acquisition encore de la seconde langue et enfin, conséquence des deux premières déficiences, à de fréquentes interférences entre les deux langues étudiées, sont très importants, surtout parmi les dizaines de milliers d'enfants de migrants tant en régime français que néerlandais qui, d'une part, dans un cas sur deux, ont des parents illettrés et, d'autre part, outre les deux langues nationales, continuent bien évidemment à parler chez eux la langue de leurs parents. Qui oserait dire après cela que tout est fait dans ce royaume pour l'intégration harmonieuse des étrangers ? Je vise particulièrement l'enseignement primaire à Bruxelles. En la matière, en tout cas, vous n'avez rien fait en 1982, messieurs les ministres.

De ce qui vient d'être dit sur l'enseignement des langues, je retiens que la politique qui fut la vôtre en 1982 n'est absolument pas dirigée dans le sens d'un accroissement des facilités d'apprentissage d'une autre langue que le néerlandais. Nous en sommes donc encore aux vieux clichés de 1932.

Troisième et avant-dernier axe de mon intervention : la politique universitaire.

J'ai déjà eu l'occasion de développer longuement ce thème, à cette tribune, lors d'une interpellation que je vous ai adressée suite à la publication des arrêtés royaux concernant le fonctionnement et le financement des universités, publiés en juillet-août 1982.

Je ne reviendrai donc sur cet aspect que pour confirmer les craintes qui avaient été les miennes à l'époque. Certaines universités étaient pratiquement au seuil de la cessation de paiement. Les divers conseils d'administration des universités du royaume, puisque vous les y obligez, ont présenté des plans draconiens d'assainissement de leurs finances.

De tous ces plans, il ressort bien que l'emploi est plus que gravement menacé, de même que les rémunérations, y compris celles du personnel technique et ouvrier des institutions universitaires. Au-delà de cela, la capacité même de nos universités à former convenablement leurs étudiants est, elle aussi, atteinte. D'où les conséquences prévisibles pour l'avenir de nos entreprises et de notre politique scientifique.

Plus encore qu'hier, le diagnostic posé le 5 octobre 1982 par l'administrateur de l'université de Liège s'avère vrai : le genre de remèdes que les universités ont été amenées à proposer pour répondre aux exigences gouvernementales « a beaucoup de chances de tuer le patient ». On est même en droit de se demander si les mots « beaucoup de chances » ne sont pas un euphémisme.

Sans compter que, de ce point de vue toujours, ce sont bien les universités wallonnes et francophones qui sont particulièrement atteintes puisque, rappelons-le, l'Université catholique de Louvain a dû, suite à un certain *Walen buiten* bien connu, s'établir à Louvain-la-Neuve sans compensation; l'Université de Liège a été transférée sur le site du Sart-Tilman, la Fondation universitaire luxembourgeoise a été établie à Arlon, tout cela dans les quinze dernières années alors que rien de comparable n'a été fait du côté flamand dans le même laps de temps.

M. Wyninckx. — Comment ?

M. Humblet. — Y a-t-il eu l'équivalent d'un *Walen buiten* aux dépens d'une université flamande, monsieur Wyninckx ? La *Vrije Universiteit Brussel* a connu un certain développement...

M. Wyninckx. — Et Leuven, et Courtrai, et Anvers, et Bruges, et Hasselt ? Que racontez-vous là ?

M. Humblet. — Il y a eu des extensions de facultés à Courtrai ou à Hasselt, compte tenu d'un certain nombre de besoins.

Ce que je dis, c'est que l'Université catholique de Louvain n'a bénéficié pour son déménagement et son installation à Ottignies-Louvain-la-Neuve d'aucune compensation en tant que telle sur le budget national. (*Exclamations sur les bancs de la Volksunie.*)

Mevrouw N. Maes. — Dat heeft ons al genoeg gekost. Het is een schande. Het is ongelooflijk.

M. Humblet. — J'attends que vous me précisiez le crédit spécial qu'aurait reçu à cet égard l'Université catholique de Louvain. Elle a, certes, reçu des crédits de bâtiments, comme Leuven, ou Antwerpen, ou Liège, mais elle n'a eu aucun crédit spécial pour son déménagement.

De plus, les retards de paiements de l'Etat ont fait qu'elle a parfois dû payer un million d'intérêts d'emprunts bancaires par jour.

Cet aspect « wallon » des choses, en matière d'enseignement, me permet par ailleurs d'en venir à une autre des caractéristiques de votre action à l'Education nationale depuis que vous gérez ce département.

Il s'agit en fait de ce que l'on pourrait qualifier de « manie » de votre part de vouloir toujours vous occuper de matières qui relèvent en fait, aujourd'hui, de votre collègue de la Communauté qui a l'enseignement dans ses attributions. Je n'en veux pour preuve que le vote intervenu la semaine dernière au Conseil de la Communauté.

Notre honorable collègue M. Moureaux avait excellemment repris, point par point, lors de la discussion du budget 1982, les matières d'enseignement qui, respectivement, dépendent du national ou du communautaire. Il avait pareillement montré sur quels points vous aviez déjà, à l'époque, mars 1982, débordé vos compétences constitutionnelles et légales, dans le même temps où votre collègue néerlandophone et le ministre communautaire flamand de l'enseignement étaient arrivés à définir ce qui était de la responsabilité propre de chacun d'eux.

Près d'un an plus tard, pareil accord entre votre collègue M. Urbain et vous-même n'est pas encore réalisé. Durant tout un temps, d'ailleurs, vous avez refusé tout contact avec lui.

Tout dernièrement, le problème de la compétence en matière d'enseignement artistique est revenue à l'ordre du jour. Et pourtant, en la matière, même votre Premier ministre, dès le début de 1982, avait reconnu et affirmé que l'enseignement artistique est de compétence communautaire.

Je ne citerai que trois autres cas d'empiétements de votre part sur le domaine aujourd'hui réservé à la Communauté: inspection, tests anti-tuberculiniques, campagnes anti-tabac dans les écoles. Le plus important reste cependant que la politique dite «d'assainissement financier» que vous avez imposée en 1982 à l'enseignement dans le Sud du royaume aura eu et aura encore pour conséquence de compromettre bien plus fortement cet enseignement que ce qui, dans le même temps, a été décidé par votre collègue M. Coens pour l'enseignement en Flandre.

J'en viens à un dernier aspect de votre politique en 1982, dont nous avons déjà parlé et sur lequel nous sommes sans doute en théorie d'accord: l'enseignement pluraliste.

Contrairement à ce que l'on aurait pu espérer, rien n'a été fait, ou si peu, pour la promotion d'une forme d'enseignement de ce type.

Vingt-cinq ans après, nous en sommes toujours aux clichés de la guerre scolaire. Nous en avons eu l'illustration aujourd'hui encore, en particulier à propos du problème des internats.

Je voudrais ouvrir une parenthèse sur ce point afin de vous aider peut-être à prendre des initiatives originales.

Depuis que j'observe, en qualité de sénateur, la situation de l'enseignement, il m'a toujours paru que le problème des internats était mal posé. Pourquoi? Parce qu'il faut y distinguer deux activités: la première, d'encadrement éducatif, des devoirs aux activités sportives, à l'emploi du temps libre en dehors des heures de classe; la seconde, de restauration ou d'hôtellerie. Quant au deuxième aspect du problème, je ne vois pas en quoi, pour une partie de ces activités, il faut établir une distinction rigide entre les réseaux d'enseignement.

Deuxième question: quels sont les enfants qui vont en internat?

Certains y vont en raison d'une situation familiale difficile et, dans ce domaine, il conviendrait de mener une enquête. Il s'agit notamment d'enfants qui se voient placés en internat parce que leurs parents connaissent des problèmes au sein de leur couple, ou sont divorcés.

D'autres enfants sont placés en internat — et cette solution peut être discutable — parce que, estime-t-on, cette formule leur fera du bien sous l'angle éducatif.

Une autre catégorie d'élèves, finalement peu nombreux, sauf dans certaines provinces, celle qu'évoquait notamment M. Lutgen, sont placés en internat parce que le domicile de ces enfants est trop éloigné de leur établissement scolaire, ils ne peuvent effectuer la «navette» quotidiennement.

Enfin, pour une dernière catégorie non négligeable, le recours par les parents à l'internat s'avère un véritable luxe, à la façon des *public schools* britanniques. Pour qui ne connaît pas le système éducatif britannique, je rappelle que la *public school* est en fait une école privée!

Ne faudrait-il pas distinguer entre ces divers catégories et départager l'aspect éducatif de l'hôtellerie-restauration et de l'utilisation de l'internat comme un luxe?

Lorsque des parents envoient leurs enfants en vacances, à l'hôtel ou dans telle ou telle forme d'hébergement, ils paient leur séjour. Si l'internat représente un luxe, que les parents paient!

Bref, il me paraît qu'à propos de l'internat une réflexion permettrait de dégager une formule originale et d'éviter le vieux conflit de la guerre scolaire que certains, on l'a vu encore tout à l'heure, chercheraient à réveiller.

J'ai souligné l'importance de l'enseignement pluraliste. N'est-il pas temps, en effet, de le mettre effectivement sur pied au départ d'un certain nombre d'expériences? Le conseil de l'enseignement pluraliste n'a rien à faire. N'est-il pas temps de sortir des clichés dignes de l'époque de Léon XIII et d'Emile Combes?

Ne faudrait-il pas se mettre au diapason de la société dans laquelle nous vivons aujourd'hui, à l'heure où croyants et non-croyants se retrouvent dans la vie commune et, bien souvent, dans des combats communs, à l'heure où notre jeunesse, comme l'indiquent tous les sondages, en a assez de ces querelles de papa ou, plus exactement, de grand-papa, faisant preuve d'une ouverture et de compréhension des autres d'autant plus remarquable que ces qualités n'ont pas été le propre des générations précédentes?

Il eût été de bon augure de voir un ministre de l'Education nationale, appartenant à une formation politique pluraliste, au sens philosophique du mot, prendre toutes mesures nécessaires à la création et à l'organisation d'une véritable enseignement pluraliste. Hélas, 1982 a été décevant de ce point de vue. Pourquoi n'en n'irait-il pas autrement en 1983?

Je voudrais enfin, au nom du groupe socialistes et apparentés, poser clairement le problème de la communautarisation de l'enseignement. Ce problème est mûr de toute évidence et il est grand temps de le faire progresser.

Maintes fois, monsieur le ministre — vous l'avez affirmé et vous avez tenu parole —, vous avez déclaré que vous ne changeriez pas de politique. Lorsque vous le redites à nouveau, on peut vous croire. En conséquence, peut-on espérer un changement en 1983, compte tenu de certaines suggestions que j'ai eu l'honneur de vous faire connaître? Il faut toujours croire à un petit coin bleu dans le ciel mais, jugeant sur le passé de 1982, vous comprendrez sans peine que le groupe auquel j'appartiens ne votera pas un budget hélas totalement dépeuplé.

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, ik ben het over zoveel punten oneens met de heer Humblot dat ik graag zeg waarmede ik het wel eens ben.

De heer Humblot. — Het is niet de eerste keer dat u het niet met mij eens is, mevrouw.

Mevrouw N. Maes. — Dat is zo, en ik wil dan ook voor de eerste keer zeggen waarmede ik het wel eens ben, mijnheer Humblot.

Uw pleidooi voor geschiedenisonderricht op een nieuwe leerstoel, ben ik zeer genegen. Ik hoop dat wij, vanuit beide gemeenschappen, die nieuwe geschiedenis van het post-Pirennetijdperk kunnen ingaan.

Er zijn in dit debat, omringd door allerlei andere debatten, die waarschijnlijk de aanwezigheid in deze zaal nadelig beïnvloeden, behartenswaardige dingen gezegd. Ik zal dat ook proberen te doen, maar, bijzonder kort, want ik vind het nog altijd een onzinnige bezigheid om een budget te bespreken dat uitgegeven is.

Ik wens mij dan ook, in naam van onze fractie, aan te sluiten bij allen die in dit debat en in de Kamer van volksvertegenwoordigers gepleit hebben om vóór de Paasvakantie, om het in schooltermen te zeggen, het budget van 1983 te kunnen bespreken. Dat zal de Senaat de gelegenheid geven, zo hoop ik, dit uitvoerig in commissie te kunnen doen, aangezien het vorige budget eerst in de Kamer van volksvertegenwoordigers is behandeld. Dat geeft ons dan de gelegenheid dieper in te gaan op een aantal opties. Ik zal dat dus vandaag niet doen. Ik wil mij beperken tot een aantal punten die in dit debat door verscheidene sprekers zijn aangeraakt.

Om te beginnen is er het politieke probleem van de herziening van het Schoolpact.

Mijnheer de minister, u kent ons standpunt daarover. Willen wij beantwoorden aan de geest die leeft in de gemeenschappen, dan mogen wij niet langer dulden dat het onderwijs buiten de bevoegdheid van de gemeenschappen blijft. Wij weten dat deze «communautarisering» om een Belgisch woord te gebruiken, zeer zware politieke problemen met zich brengt. Wij menen derhalve dat het goed zou zijn, vooraleer te starten met deze federalisering, die hoe dan ook grondwettig momenteel niet kan, aangezien zowat alles inzake onderwijs gefederaliseerd is, behalve het onderwijs, een aanvang te maken met de «communautarisering» of de federalisering van het Schoolpact zelf. Er is niets dat ons belet met deze voorbereiding te starten. Ik meen dat de behoefte daaraan groeit in diverse milieus.

Tot mijn verbazing stel ik nochtans vast dat er in de debatten ook tegengestelde geluiden klinken. Het valt mij op dat men pleit voor een grotere samenhang tussen de voorschoolse opleidingen van kinderdagverblijven, peuterscholen, met het algemeen onderwijs, om dan te zeggen dat eigenlijk de nationale minister dat maar allemaal tot zich zou moeten trekken. Ik meen dat de omgekeerde kant is die wij moeten opgaan en dat die de enig toekomstgerichte zal zijn.

Indien u het mij euvel duidt, zal het u toch niet verbazen dat ik u, mijnheer de minister van het Nederlandstalig Onderwijs, wil confronteren met de cijfers die duidelijk aantonen dat de Vlaamse Gemeenschap inzake onderwijs benadeeld wordt. Met 61 pct. van de

bevolking — voor de schoolbevolking kan ik het niet precies zeggen want dat percentage zal wel enigszins schommelen per jaar —, stellen wij vast dat slechts 55,3 pct. van de gelden aan Nationale Opvoeding, naar het Vlaamse land gaan. En alsof dit niet erg genoeg is, moeten wij er nog bij zeggen dat dit een achteruitgang is tegenover 1981. Toen kreeg het Nederlandstalig onderwijs nog 56,4 pct. Op die manier zal Vlaanderen met een verschrikkelijke snelheid bergaf gaan in plaats van zijn achterstand in te halen. Alle besparingsmaatregelen die u als minister meent te moeten nemen, zouden overbodig zijn indien ons rechtmatig aandeel in het staatsbudget naar het Nederlandstalig onderwijs zou gaan.

Een tweede beschouwing die veel verder kan leiden, maar die ik zeer beperkt wil houden nu, betreft de kwalitatieve aspecten van het onderwijs. Ons onderwijs kost nog altijd veel, alhoewel wij ook hier worden getroffen door een achteruitgang in percentage ten opzichte van het geheel van de staatsuitgaven. In 1975 werd 9,5 pct. van het geheel der begrotingen uitgegeven aan onderwijs en nu nog maar 7,61 pct. Onlangs las ik in een artikel — ik herinner mij de naam van de auteur niet meer — dat het besparen op de toekomst, de kinderbijslag, het onderwijs, een typische reactie van een vergrijzende samenleving is.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Ons onderwijs is evenwel duur. Nochtans wordt er overal geklaagd over de resultaten ervan, zowel door leerkrachten en leerlingen als door patroons en overheden, die de afgestudeerden als werkzoekenden aan de deur krijgen. Welke concrete projecten bestaan er in de diverse netten en over de verschillende netten heen om de gebruikte onderwijsmethoden en het onderwijs in het algemeen te evalueren? Vooraleer te spreken over een betere afstemming van het onderwijs op de samenleving — en liefst niet op die van gisteren, maar wel op die van morgen —, moeten wij weten waar op het ogenblik de fouten zitten. En het is duidelijk dat er wat misgaat.

Er gaat ook wat mis in bepaalde regionen. Ik wik mijn woorden, want ik wil hier geen verkeerde indrukken wekken. Het bekommert mij te moeten vaststellen dat de schoolbevolking van het rijksonderwijs gedaald is van 16 naar 13 pct. Het rijksonderwijs is op het ogenblik reeds veruit het duurste net. Indien wij niet opletten, zal het rijksonderwijs nog duurder worden. Wij moeten ervoor zorgen dat het rijksonderwijs kwalitatief alle kansen krijgt. Wanneer de aantrekkelijkheid ervan vermindert, zal de kostprijs nog stijgen.

Ik aarzel om op niet-vertrouwd terrein te spreken. Ik wil alleen maar waarschuwen. Wordt de aantrekkelijkheid van het rijksonderwijs in de eerste plaats niet bedreigd door de politisering, die van bovenuit wordt opgedrongen? De minister zal zich nog herinneren dat wij een aantal maanden geleden met een concreet geval bij hem zijn gekomen. Een hele schoolgemeenschap uit het rijksonderwijs vroeg toen iemand te behouden op de plaats die hem voorlopig was toegewezen. Dit werd echter geweigerd. Wanneer wij het menen met een grotere autonomie voor de rijksscholen, ter plaatse, dan moeten de ministers hun politieke bedilzucht bij elke mogelijke benoeming laten varen.

Een andere vraag rijst op een prangende wijze in het vrij onderwijs, wellicht ook in het rijksonderwijs, maar in mindere mate. Na de rationalisatie wordt nu de nieuwe programmatie op gang gezet. Mijnheer de minister, ik vrees dat dit niet tot de klassieke en vertrouwde schoolstrijd in zijn negentiende-eeuwse betekenis zal leiden, maar tot een schoolstrijd tussen de scholen onderling. Ik vrees dat in het vrij onderwijs tussen sommige scholen onderling een strijd op leven en dood zal losbarsten, omdat men bij de nieuwe programmatie tewerk is gegaan op een wijze die bedreigend is voor sommige scholen. De grote schoolgemeenschappen zullen hierbij ongeveer alles krijgen wat zij wensen. De ietwat kleinere scholen — ik bedoel geenszins de scholen die problemen hebben met hun bevolking, maar de kleinere scholen die vrij uniek waren in hun genre — zullen beperkt worden in hun kansen. Deze nieuwe programmatie zal de grote scholen de gelegenheid geven op alle terreinen de concurrentie aan te binden. Dat zal geld kosten. Daarvoor zullen gebouwen nodig zijn. Wij zullen een explosie meemaken, niet van het leerlingenaantal, maar wel van de strijd waarvan op het ogenblik de kostprijs nog niet eens berekend is.

Het heeft mij getroffen dat de heer Tromont van mening is dat wij het onderwijs niet langer mogen beschouwen als een bron van tewerkstelling. Dat maakt mij ongerust. Ik geef toe dat ik dit in het *Beknopt Verslag* heb gelezen en dat de minister het misschien niet zo letterlijk heeft bedoeld. Ik geloof integendeel dat het onderwijs een belangrijke bron van tewerkstelling is. Ik beweer niet dat op het

ogenblik alle tewerkgestelden in het onderwijs of in de omkadering ervan even zinvol zijn tewerkgesteld. Er is mij zelfs verteld dat een bepaalde school één schoonmaakster per klas heeft. Dat vind ik wat overdreven. Er zijn echter een aantal noden inzake onderwijs die in deze crisistijd en misschien in alle tijden nog niet zijn vervuld en die een bijzonder grote kans geven op een zinvolle tewerkstelling. Ik geef een aantal voorbeelden.

Vorige week heb ik in Sint-Niklaas de opening meegemaakt van een lees- en schrijfhuis. Wij hebben allen langs de media de alarmkreet gehoord van mensen die op vrijwillige basis, dus praktisch zonder subsidies, proberen de strijd aan te binden met het analfabetisme. Met gekregen meubels in een zelf opgelapt lees- en schrijfhuis komen dagelijks groepen van mensen samen om daar als volwassenen te leren lezen en schrijven, terwijl ze toch vroeger jarenlang onderwijs hebben genoten; ik vraag mij wel af op welke wijze! Het onderwijs zou het probleem van het analfabetisme zelf moeten onderkennen op een moment dat het nog tijd is om er wat aan te doen.

Een ander probleem is dat van het inhalen na ziekte. Na ziekte moeten kinderen maar zorgen dat zij bijbenen. Terwijl ze nog herstellend zijn van hun ziekte wordt hen een dubbele taak opgedragen. Ik vind dat allemaal goed als daar enige hulp bij wordt geboden. Zou het niet zinvol zijn ervoor te zorgen dat sommige kinderen hun jaar niet moeten overdoen of niet opnieuw ziek worden door overspanning?

Dan zijn er de problemen rond de groeiende zorgen en spanningen in het familiale milieu. Bestaat er geen mogelijkheid om kinderen te helpen die thuis problemen meemaken door echtscheiding, ziekte, dood van hun ouders, ongevallen, werkloosheid in de familie, allemaal traumatische ervaringen in het gezin, waarvoor op school geen tijd bestaat om ze op te vangen, tenzij dan die goede leraar of lerares die gezien heeft dat er iets scheelt met het kind? Waar bestaat de mogelijkheid om deze kinderen op te vangen?

Dan zijn er de speciale opleidingen. Hierbij denk ik aan het toenemend belang van verkeersopvoeding. De Raad voor Jeugd- en Wegverkeer klaagt erover dat kinderen zich zo slecht voorbereiden in het moordend verkeer moeten begeven. Kan hier in het raam van het onderwijs niet iets zinnigs aan worden gedaan? Volgens mij is dat zinvol werken. Er bestaat volgens mij reeds een zeer gunstige oplossing, namelijk de duo-banen. Ik ken verschillende personen die zelf voor deze duo-formule hebben gekozen en er erg blij mee zijn. Ik wens natuurlijk niet dat duo-banen worden opgedrongen, dat spreekt vanzelf.

Er is ook het probleem van de vermoeidheid. Er zijn leraars die 15, 20 of meer jaar voor de klas staan. Op het kantoor kan men zich permitteren een dag te slapen, maar voor de klas kan dat nu eenmaal niet. Kunnen mensen die vermoeid zijn, na jaren en jaren voor de klas te hebben gestaan, niet de gelegenheid krijgen om een sabbatjaar te krijgen? Dat was ooit een mooie wens. Kan die niet worden vervuld, zodat jonge leerkrachten dan een jaar kunnen inspringen?

Er bestaan nog steeds overbevolkte klassen. Ik weet niet hoe u het zich voorstelt taalonderricht te moeten geven aan een klas van meer dan dertig leerlingen in een lesuur van 50 minuten. Er zou een absolute bovengrens moeten bestaan aan het getal dat een klas mag bevatten.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Die bestaat.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de minister, u zult niet ontkennen dat zulke klassen nog steeds bestaan. Ik wijs hier ook op het bicultureel onderwijs, en in het algemeen op onderwijs aan immigranten. De problematiek van het immigrantenonderwijs hier uitvoerig behandelen zou ons te ver leiden. De geluiden die ons uit deze wereld van een voor sommigen gans nieuwe ervaring bereiken, wijzen erop dat hier intense begeleiding nodig is. Allicht kan dit ook resulteren in meer en meer zinvolle tewerkstelling.

Hier werd terecht aangehaald dat mensen in het onderwijs het niet alleen voor de centen doen, want dan houden ze het gewoon niet uit. Men moet van kinderen houden en, zoals dat heet, graag lesgeven. Anders kan het niet. Toch vind ik het erg dat er leerkrachten zijn die van 1 september tot 1 februari nog steeds geen frank hebben ontvangen, nog niet zijn betaald.

Een volgend punt, besparingen, zou heel uitvoerig moeten worden behandeld. Ik geloof dat zeker te doen bij de volgende begroting van 1983.

Het resultaat van besparingen zal slechts blijken over enige maanden. Veel kunnen wij er nog niet over zeggen.

Aan de horizon duikt reeds één gevaar duidelijk op, namelijk het gevaar dat de aantrekkelijkheid van het VSO als pedagogisch concept

in het gedrang komt. Dat zou voor het rijksonderwijs rampzalige gevolgen kunnen hebben en een verdere achteruitgang veroorzaken. Dit kan u als minister, ook van het rijksonderwijs, niet dulden.

In de Schoolpactcommissie onderzoeken wij de teksten die moeten leiden tot de gelijke toegang voor mannen en vrouwen tot de vorming en de opleiding tot het beroepsleven. In de voorbereidende teksten schuilt het gevaar dat een sterke beperking zou ontstaan indien men zou aannemen dat de gelijke toegang gewaarborgd is indien in de eigen of in een aangrenzende gemeente de mogelijkheid bestaat om een bepaalde opleiding te volgen. Onze gemeenten zijn te uitgestrekt en grote gebieden zouden aldus niet beschikken over de mogelijkheden tot zekere opleidingen voor meisjes die tot nog toe veroordeeld zijn in verachteerde sectoren te worden opgeleid. Ik bedoel uiteraard niet verachteerde scholen, maar in Sint-Niklaas bijvoorbeeld leren wij reeds lang naaien en breien, terwijl de textielsector hiervoor weinig tewerkstellingsmogelijkheden biedt.

Last but not least is er het decreet-Lagasse dat ertoe strekt de oprichting van Franstalige scholen in Vlaanderen mogelijk te maken.

Mijnheer de minister, wij hopen dat de ganse regering ons nu eens duidelijk zal mededelen dat zij dit decreet ongrondwettig vindt. Wij beschouwen het als een aanslag op de homogeniteit van het Nederlands taalgebied. Vermits wij hier de begroting van Nationale Opvoeding bespreken en het onderwijs dus als een nationale materie wordt beschouwd, zou ik deze verklaring even graag horen van minister Tromont als van minister Coens.

Ook dan echter zullen wij uw begroting niet goedkeuren, maar dat hadt u van ons ook niet verwacht. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Hanquet.

Mme Hanquet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, mesdames, messieurs, l'intervention de mon collègue Lutgen me permet de limiter la mienne aux problèmes universitaires.

Le financement des universités a connu en 1982 des restrictions sévères justifiées par l'effort global d'assainissement des finances publiques.

Cet effort budgétaire sans précédent s'est accompagné d'une responsabilisation accrue des institutions de façon à renforcer leur capacité à faire face à l'austérité. Il y a là une volonté politique que je ne puis qu'approuver.

Cette notion de responsabilité est une idée force de la pensée social-chrétienne, mais dois-je rappeler qu'elle s'assortit toujours d'une attention particulière pour les plus faibles et les plus démunis ? J'y reviendrai par la suite.

Il reste dans l'immédiat deux éléments importants dont il convient de se soucier. En premier lieu, assurer aux universités de l'Etat, l'autonomie qu'implique cette politique de responsabilisation accrue.

L'allègement de la tutelle et la réduction des procédures sont indispensables pour que les décisions soient garanties dans les mêmes délais aux universités de l'Etat qu'aux universités libres. Certains songent d'ailleurs à demander l'octroi de la personnalité juridique qui devrait permettre aux universités d'Etat, avec un conseil d'administration adapté, de mener une politique de gestion de leurs activités à l'instar des universités libres et un enseignement universitaire de qualité, gardant la spécificité de l'enseignement de l'Etat.

Le second élément, c'est d'être attentif au « reflux ». C'est ainsi que, rapidement peut-être, l'exécution des plans d'assainissement paraîtra lourde aux actionnaires universitaires; ceux-ci risquent de se retourner prochainement contre le gouvernement pour lui demander d'être responsable à leur place. Cela se comprend. La gestion autonome, responsable et démocratique n'est pas chose aisée. C'est la seule cependant qui crée l'unité de corps et dynamise l'esprit d'entreprise. C'est dire que l'exécution totale de chacun des plans d'assainissement financier devra être réalisée. Pour cela, et suite aux multiples sacrifices financiers des années antérieures et du virage qu'a marqué 1982, pour rencontrer enfin l'inquiétude légitime des membres des personnels, l'université doit connaître une période de stabilité conditionnée à notre sens par les trois éléments suivants : première condition : l'université doit connaître une suffisante permanence de ses ressources financières sur la base de critères objectifs, précis et réalistes.

Un cas très spécifique est posé par l'université de Liège, dont je salue avec plaisir le réalisme et l'effort qu'elle a déployé face à sa situation financière des plus difficile. Il devient urgent que l'université de Liège connaisse, avec la plus grande netteté, l'attitude de l'Etat en ce qui concerne son transfert au Sart-Tilman.

Deuxième condition : les institutions doivent recevoir, en temps voulu, les moyens financiers auxquels elles ont droit. A cet égard, permettez-moi, monsieur le ministre, d'attirer votre attention sur la Facam, l'institution universitaire catholique de votre belle ville de Mons, qui connaît une progression remarquable de sa population et vis-à-vis de laquelle votre département a manqué en 1982 à ses devoirs. Votre attention et celle de vos collaborateurs ont été attirés à de très nombreuses reprises, sur le contentieux financier que l'Education nationale a à son égard, et les sommes relativement importantes, pour une institution de petite dimension, dont elle est débitrice.

Rien, semble-t-il, n'a encore été fait jusqu'à présent. Le contentieux, malgré l'attitude ouverte et extrêmement coopérative de la Facam, n'est toujours pas tranché et les arriérés se font toujours attendre. Si je peux vous féliciter du souci que vous portez au Centre universitaire de l'Etat et à la Faculté polytechnique de Mons, je souhaiterais que vous puissiez aussi vous préoccuper de la troisième institution montoise, catholique celle-là, et par ailleurs la seule en expansion. Ce problème doit, d'évidence, être résolu dans les plus brefs délais.

La troisième élément conditionnant la période de stabilité, c'est la sagesse de la programmation des nouvelles orientations d'études. Stabilité ne peut pas vouloir dire stagnation. L'arrêté royal n° 83 a conditionné le subventionnement de nouvelles orientations d'études à la prise de règles de rationalisation et de programmation. Ceci doit être réalisé pour la rentrée académique prochaine. A cet égard, les principes suivants devraient être retenus : Premièrement, la mise en ordre du passé, c'est-à-dire la reconnaissance légale de ce qui est viable; deuxièmement, la possibilité de remplacer, à coûts égaux, un programme par un autre, et, troisièmement, la possibilité d'orientation nouvelle sans double emploi pour chaque régime linguistique, à l'intérieur tant d'un réseau que d'une tendance idéologique, voire d'une communauté. Dans cette matière, le rôle essentiel devrait revenir aux autorités académiques, à l'échelon le plus élevé.

Cela d'évidence, ne peut intervenir que si l'on a à l'esprit, d'une part, les enseignements qui découlent de la politique d'assainissement antérieure et, d'autre part, la prospective de la population estudiantine. La réponse ne peut être que le refus de toute aventure universitaire nouvelle, dans le domaine de l'enseignement médical notamment, et une collaboration accrue « intra et inter » réseaux. Celle-ci ne doit pas être seulement rendue possible. Il convient de l'encourager, voire de l'organiser.

Par ailleurs, il ne serait pas séant que je passe sous silence la manière heureuse dont, en ces temps difficiles, le gouvernement, par les pouvoirs spéciaux, a comblé le vide juridique en matière d'investissements immobiliers. La répartition des crédits ainsi libérés doit intervenir au plus tôt et priorité sera donnée aux constructions autorisées qui ont été préfinancées, ainsi qu'à l'achèvement des travaux entamés.

J'ai dit tout à l'heure que la politique du PSC accorde une attention particulière aux plus faibles et aux plus démunis.

A cet égard, je voudrais aborder l'aspect du secteur social et faire allusion à une initiative parlementaire antérieure tendant à associer en un tout les enseignements supérieurs non universitaire et universitaire, en matière de politique sociale.

Le PSC estime que les avantages sociaux existant au niveau de l'enseignement non universitaire doivent être d'abord répertoriés et qu'il convient ensuite de faire la part des réalités sur le terrain.

Le principe du traitement équivalent des institutions libres et des institutions de l'Etat en vigueur dans le secteur universitaire devrait être également d'application dans le secteur non universitaire au niveau d'avantages actuellement accordés par les pouvoirs organisateurs, Etat, provinces, communes, aux frais de la collectivité.

Par ailleurs, je me réjouis de ce que les universités soient libres de percevoir ou non des droits complémentaires.

Mais vous me permettez, monsieur le ministre, d'estimer mesquine la disposition de votre dernière circulaire qui oblige les familles d'étudiants étrangers à payer pour leurs enfants fréquentant l'école maternelle un minerval, en général disproportionné à leurs ressources, alors qu'ils en sont exemptés pour leurs enfants soumis à l'obligation scolaire. Détail révélateur de la gestion et que je ne puis passer sous silence : Ladite circulaire annoncée pour octobre est arrivée dans les écoles le 27 janvier avec obligation de verser les montants réclamés quatre jours plus tard. Cela s'apparente fort à une chasse aux sorcières.

Le dernier dossier ponctuel que j'aborderai est celui de la pension du personnel scientifique des universités libres. Il convient, à cet égard, de réserver rapidement un sort heureux à l'initiative de votre collègue, le secrétaire d'Etat aux Pensions, M. Mainil. D'autant plus que, vu l'âge moyen fort jeune de ce personnel, l'opération sera, dans

les deux décennies à venir, une source de recettes non négligeables pour le Trésor.

Bien entendu, j'aborderai l'aspect communautaire de la problématique universitaire. Mon collègue, Guy Lutgen, a exposé très complètement et très clairement la position du PSC en la matière. Je n'y reviens donc que pour rappeler l'élément suivant qui, pour nous, sociaux-chrétiens, est essentiel.

Parmi les sept exceptions de la Constitution, le fait que la notion de paix scolaire concerne également le secteur universitaire n'est pas toujours clairement perçu. Je voudrais rappeler que, de tous temps, l'égalité de traitement a été au cœur de la problématique universitaire dans les débats parlementaires, comme, par exemple, lors de la discussion de l'article 59bis en 1970, au Sénat. Il a été clairement entendu que, sous le terme «subsidés», on peut comprendre également les dotations universitaires.

Messieurs les ministres, chers collègues, je terminerai en disant qu'il nous revient, à nous parlementaires, d'être particulièrement attentifs au devenir de l'université, à un moment où chacun s'accorde à voir dans le renforcement de notre potentiel intellectuel et scientifique une condition essentielle de la relance économique et du mieux-être social de la collectivité.

J'ajouterai qu'il nous revient d'interpeller, à notre tour, le monde universitaire. Celui-ci doit contribuer à forger un projet humain, un projet de société face à l'élargissement de l'horizon à la dimension planétaire, aux mutations sociales, aux problèmes liés à la situation conjoncturelle et structurelle. L'université est souvent critiquée. Ne négligeons pas de lui porter attention. De son avenir dépend partiellement celui du bien-être de nos populations. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, de bespreking van deze begroting geeft me de gelegenheid over een aantal onderwerpen te spreken die me na aan het hart liggen, zoals de universiteiten die u op verschillende wijzen zwaar heeft getroffen, onder andere door verschillende volmachtbesluiten.

Door het koninklijk besluit nr. 81 zijn er nu in de praktijk benadeelde en bevoordeelde universitaire instellingen. Bij koninklijk besluit van 27 juli 1982 werd de forfaitaire kostprijs per student voor het jaar 1982 vastgesteld. Hierbij werd reeds de reductie van de werkingskredieten voor alle universiteiten en universitaire instellingen met 2,5 pct. toegepast. Nu echter beperken sommige beschikkingen van het volmachtbesluit nr. 81 bovendien de werkingskredieten van sommige instellingen als de Rug en de Ruca, terwijl andere beschikkingen grotere financiële mogelijkheden aan bepaalde universiteiten toekennen. Zo worden door artikel 15 de onvolledige instellingen getroffen.

Koninklijk besluit nr. 81, artikel 16, anderzijds laat de universiteiten vrijelijk en totaal over de netto-inkomsten van hun patrimonium beschikken. Hierdoor worden de Kul en de Ufsal bevoordeeld. Hier geldt dus de regel dat de armen armer worden en de rijken rijker.

Bij koninklijk besluit nr. 166 wordt artikel 31, paragraaf 2, van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen gewijzigd. Het gaat om de minimumbasiscijfers op grond waarvan een instelling bij de organisatie van een studierichting gefinancierd wordt, of nu het werkelijke aantal studenten lager is dan dit cijfer, is zonder belang. Dit cijfer is bedoeld om de vaste kosten te dekken die uit de organisatie van de studierichting voortvloeien. Wanneer de wet aan een universitaire instelling de mogelijkheid biedt bepaalde studierichtingen te openen, dan moet die instelling, wat ook het aantal studenten voor die studierichtingen zij, over een bepaald krediet kunnen beschikken. Dit blijkt duidelijk uit de memorie van toelichting van de wet van 27 juli 1971: «Dit minimumkrediet wordt gewaarborgd, want het is klaarblijkelijk dat onder een zekere dimensie de uitgaven van een universitaire inrichting niet meer kunnen gedrukt worden.»

In overeenstemming met de algemene principes van de financieringswet van 27 juli 1971 werd het bedrag per onderdeel van een studierichting berekend volgens de elementen die in aanmerking moeten worden genomen om de kostprijs per student te berekenen. Deze kostprijs per student wordt respectievelijk met 95 voor de kandidatuur en 190 voor de licentie vermenigvuldigd. Deze twee getallen hebben niets te maken met het werkelijke studentenaantal. Deze minimumbasiscijfers geven alleen maar de berekeningswijze aan voor het bepalen van de toelagen.

In het verslag aan de Koning verklaart u trouwens dat «precies omwille van de grote diversiteit en de hogere kost van de tweede-cyclusopleidingen het minimumbasiscijfer werd vastgesteld op tweemaal dat van de eerste cyclus».

Uiteraard, zegt u verder, gaat een vergelijking met de studentenbezetting hier niet op, gezien de tweede cyclus in de praktijk veel minder studenten heeft dan de kandidatuurcyclus».

Daar waar ik echter niet akkoord kan gaan is, waar u beweert dat dit minimum basiscijfer een andere betekenis heeft naargelang het om de eerste of de tweede cyclus gaat. U zegt namelijk dat voor de eerste cyclus het de bedoeling was dat de «instellingen de opleidingscapaciteit, bepaald door deze minimumcijfers, minstens zouden bereiken, zoniet overtreffen». Dit strookt niet met de wil van de wetgever in 1971: een minimumbasiscijfer stemt niet overeen met een gewaarborgd studentenaantal, wel met een gewaarborgd inkomen voor de organisatie van studies. U interpreteert dus verkeerd de wetgever van 1971 om uw wijziging te verantwoorden, namelijk voor de kandidaturen de financiering berekenen op het reëel aantal aanwezige studenten. Hierbij valt op te merken dat: ten eerste, bepaalde studierichtingen die zeer weinig studenten tellen — onder andere wegens beperkte toekomstmogelijkheden — maar die toch noodzakelijk zijn, geleidelijk zullen worden afgeschaft. Een voorbeeld: klassieke filologie. Hoe weinig Latijn en Grieks er nog gegeven wordt, toch moeten aan elke universiteit nog leraars in klassieke talen kunnen worden opgeleid.

Ten tweede, door dit koninklijk besluit zullen onvolledige instellingen geleidelijk worden afgeschaft, inzonderheid de kandidatuurstellingen die wetenschappelijk geïntereerde studierichtingen organiseren, dan wanneer de wetgever van 1971 dit geenszins wenste. Integendeel, in de memorie van toelichting van de wet van 27 juli 1971 staat immers: «met betrekking tot de andere inrichtingen dan de zes volledige universiteiten moet een berekeningsbasis worden gevonden, welke het hun mogelijk maakt in het beperkte karakter dat het hunne is, de kandidaturen, licenties en doctoraten in goede voorwaarden in te richten». Er is dus geen enkele reden om aan te nemen dat de wetgever in 1971 over de betekenis een onderscheid heeft gemaakt tussen instellingen die kandidatuurstudies organiseren, en andere. Door de subsidiëring van onvolledige instellingen te verminderen of af te schaffen, miskent u de basisprincipes van de financieringswet. Uw begroting is hierdoor misschien in evenwicht, u voelt zich *safe*, maar instellingen en hun studenten zijn bedreigd.

In het koninklijk besluit nummer 83 wordt de bezoldiging van assistenten teruggebracht tot het niveau van leraar algemene vakken van het secundair onderwijs. Dit is allesbehalve aanmoedigend voor onze assistenten; zij zijn immers niet zeker over hun toekomst en zij moeten naast hun voltijdse taak als assistent, ook nog met hun doctoraat — liefst binnen de zes jaar — klaarzijn. Tot nog toe was het al in vele gevallen moeilijk een goed assistent te vinden omdat de knapste afgestudeerden, van bepaalde studierichtingen althans, elders een beter gewaarborgde carrière kunnen opbouwen. Nu komt, nog meer dan voorheen, de kwaliteit van de assistentschappen in het gedrang.

Het ligt niet in mijn bedoeling alle koninklijke besluiten stuk voor stuk te analyseren. Tot besluit citeer ik een veelzeggend fragment uit de persnota van de Vliet die deze op 8 april 1982 bekendmaakte. «Erger dan de financieel-technische kant van de verdere verslechting der uitgavenstructuur is het feit dat de culturele rol van de universiteiten in deze complexe tijd, maar vooral hun toegenomen inspanningen inzake wetenschappelijk onderzoek en om technische vernieuwingen te voeren en mede op te starten, verder ondermijnd worden. Dat deze realiteit gepaard kan gaan met een courant officieel spraakgebruik waarin het belang van grijze materie, onderzoek en technologische innovatie worden onderstreept, is een ontmoedigende vaststelling.»

Inderdaad, er is sprake van de Derde Industriële Revolutie Vlaanderen, van spits technologieën, maar in plaats van de opleiding daartoe te bevorderen, worden, door de aard van uw besparingen, de mogelijkheden tot voorbereiding van de mensen die al dit nieuwe moeten aankunnen, afgeremd en beknót.

Zo ook in de sector van het wetenschappelijk onderzoek in de wetenschappelijke instellingen van de Staat die afhangen van de gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes.

Er is een koninklijke commissaris voor de herstructurering van de nationale wetenschappelijke instellingen benoemd. Ik vermoed dat het toch met de bedoeling is, die wetenschappelijke instellingen efficiënter te doen werken. Daartoe zullen meer kredieten nodig zijn, dat spreekt vanzelf, maar dat geld is er niet.

Het wetenschappelijk onderzoek wordt stiefmoederlijk behandeld. Zoals werd aangehaald in de commissievergaderingen, stegen over

een tijdspanne van tien jaar, van 1970 tot 1980, de kredieten van de wetenschappelijke instellingen van onderwijs slechts met 154 pct., terwijl, in dezelfde periode, de begrotingen van Onderwijs en Cultuur met 280 pct. werden verhoogd. Er is zelfs geen geld om het personeel te benoemen conform de kaders. Er is voor dat personeel nochtans werk genoeg. Er zijn zeer veel kandidaten.

Met BTK-projecten en andere werd en wordt gepoogd noodzakelijke onderzoeken en werken uit te voeren. Tegen dat de hier tewerkgestelde personen op de hoogte zijn moeten zij reeds weg. Wie kan het logisch vinden dat op zo een sukkelachtige manier wordt gewerkt, dan wanneer openstaande definitieve betrekkingen én kandidaten voorhanden zijn? Er zou wat meer moeten worden gedacht aan een efficiënte organisatie van de werking van een instelling dan aan besparingen die uiteindelijk geen baat meebrengen voor de instelling.

Besparingen kunnen ook belachelijk zijn. Eén voorbeeld, mijnheer de minister: op de Koninklijke Bibliotheek bestaat een educatieve dienst die zeer goed werkt in verband met de voorbereiding van tentoonstellingen, rondleidingen, publicaties enzovoort. Sedert zijn bestaan werken daar leerkrachten die uit het rijksonderwijs worden gedetacheerd. De huidige gedetacheerde leraar die in de Koninklijke Bibliotheek, sedert 1 mei 1982, werkt, was voor één jaar gedetacheerd, dus tot 30 april 1983. Hij was dan ook ijverig bezig aan de voorbereiding van de opendeurdag van de Koninklijke Bibliotheek die elk jaar op 17 februari, de verjaardag van het overlijden van Koning Albert, plaatsvindt. Nu krijgt die leraar, vorige vrijdag, bericht dat hij op 1 februari, dus vandaag, opnieuw les moet gaan geven. In de brief aan het schoolhoofd wordt meegedeeld dat zijn ter beschikkingstelling niet kan worden verlengd. Het zou komisch klinken, — iets niet verlengen dat men al inkort —, was het niet zo te betreuren. De Staat bespaart dus de wedde van drie maanden van de interimaris van die leraar. Dat is belachelijk. Dat noemt men in het Frans « économie de bouts de chandelles ».

Het pleit ook niet voor de geest die onder uw medewerkers heerst: er wordt immers werkelijk jacht gemaakt op minieme bezuinigingen en tegelijkertijd worden instellingen gepest. De ontevredenheid groeit in instellingen als de Koninklijke Bibliotheek waar onlangs nog de cafetaria werd afgeschaft en meteen elf personen afgedankt.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Elf mensen om koffie te schenken, dat is toch wat veel!

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Dit heeft misschien met wetenschappelijk onderzoek weinig te maken. Maar door de contacten tussen de instelling en het publiek tegen te werken worden die instellingen niet gebaat. Wij keren terug naar de oude Koninklijke Bibliotheek waar men zijn boterhammen op een bank in de ingangshal ging opeten en waar geen educatieve dienst voor de buitenwereld te vinden was. Ik vermoedde niet, mijnheer de minister, dat u een romanticus was, maar u blijkt van de terugkeer naar oude tijden te houden, ook wat de rijkscholen betreft.

Mijnheer de minister, u weet ook hoe groot mijn bekommerning is om het rijksonderwijs te Brussel. Ingevolge uw maatregelen tot rationaliseren, fusioneren enzovoort, rijzen wanhopige protesten vanuit de normaalscholen, de atheneas, de middenscholen en de basisscholen. Door de toepassing van het koninklijk besluit van 30 maart 1982 betreffende de scholengemeenschappen voor secundair onderwijs, worden de rijksatheneas van Etterbeek, Oudergem en Schaarbeek en later andere atheneas in hun bestaan bedreigd. Ook verdwijnen tal van studierichtingen in verscheidene scholen. De gevolgen zijn rampzalig voor de Vlaamse Gemeenschap te Brussel.

1° Het aantal leerlingen zal nog slinken. De meeste leerlingen uit de afgeschafte atheneas zullen naar het vrij of naar het Franstalig onderwijs moeten overstappen.

2° De rijksbasisscholen zullen leerlingen verliezen daar waar er geen bovenbouw meer is.

3° De Vlaamse ouders zullen geen vrije keuze van een schoolnet meer hebben. Er wordt een onaanvaardbare discriminatie ingevoerd tussen de verschillende leden van de Vlaamse Gemeenschap. Hierdoor komt de nog steeds noodzakelijke pluralistische samenwerking van de Vlamingen te Brussel in het gedrang.

4° De Vlaamse aanwezigheid te Brussel wordt verzwakt mede wegens uw maatregelen inzake het huren van de lokalen van de rijkscholen door sport- en socioculturele verenigingen. Daar kom ik dadelijk op terug.

Ter gelegenheid van de bespreking van uw begroting dring ik er voor de zoveelste keer op aan, mijnheer de minister, dat u uw beloften zou nakomen, zoals u die bekendmaakte in de TV-krant van 29 april 1982, namelijk dat de normen van het Vlaamse onderwijs te

Brussel niet op de helling zouden komen. De Vlaamse Gemeenschap te Brussel voelt zich nu sterk bedreigd. Hoe ziet u de toekomst ervan, mijnheer de minister?

Door uw maatregelen kijken wij niet naar de toekomst maar komen we terug tot toestanden van 40-50 jaar terug. Toen was er slechts een half dozijn Vlaamse atheneas te Brussel en moesten de Vlaamse kinderen urenlang in de tram zitten, dan wanneer er zich in hun buurt een Franse school bevond. Alleen werkelijk Vlaamsbewuste ouders stuurden hun kinderen naar de andere kant van de stad, wat tijdens de oorlogsjaren ook niet zo prettig was. Retro is nu mode in stijl en ontspanning maar alstublieft, mijnheer de minister, breek nu toch niet af wat zo moeizaam te Brussel werd opgebouwd.

Mijnheer de minister, ook nog op een ander vlak tast u de verworvenheden van de Vlaamse Gemeenschap te Brussel aan, namelijk door aan sport- en socioculturele vereniging die de lokalen van de rijkscholen voor hun activiteiten gebruiken zo hoge huurprijzen te laten vragen, dat zij niet verder meer kunnen blijven bestaan. Waar de NCC, de APSKW, de sociaal-culturele raden enzovoort, alles in het werk stellen om het Vlaamse verenigingsleven hier te bevorderen, gaat u het afremmen en aldus de Vlaamse aanwezigheid te Brussel verzwakken. Doordat de Franstalige verenigingen niet worden getroffen, wordt de verfransingsdruk versterkt: tal van sportliefhebbers zullen immers niet omkijken naar het taalgebruik, indien ze maar hun geliefkoosde sport kunnen beoefenen, zelfs al worden ze niet volledig in de kring opgenomen. Bovendien gaat u in tegen de zo nodige integratie van school en wijk, het efficiënt gebruik van bestaande infrastructuur, het animeren van buurten enzovoort. Wat de kosten betreft, kan worden geargumenteed dat lokalen, waar aan sport wordt gedaan, weinig of helemaal niet hoeven te worden verwarmd.

Mijnheer de minister, met deze maatregelen treft u alleen de verenigingen die gebruik maken van de lokalen van rijkscholen. Het pluralisme van het sociaal-cultureel leven te Brussel wordt dus bedreigd. U weet dat de sociaal-culturele raden pluralistisch moeten zijn samengesteld om te worden erkend en dus ook hun normale werking te kunnen uitoefenen. Indien neutrale of niet-katholieke verenigingen verdwijnen, zullen bepaalde socioculturele raden zelfs niet meer mogen werken, noch subsidies ontvangen. Het zou me verbazen, mijnheer de minister, indien u ook op dit terrein de onverbiddelijke afbraak zou doorzetten. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Jules Peetermans.

M. J. Peetermans. — Monsieur le Président, chers collègues, un débat sur un projet de dépenses à effectuer au cours d'une année écoulée présente un aspect surréaliste sur lequel je n'insisterai pas. Il est vrai que, dans un pays où un ministre fait un déplacement de plus de 200 kilomètres aller retour pour demander au candidat bourgmestre d'une petite commune s'il veut bien attendre des temps meilleurs pour être nommé, il ne faut plus s'étonner de rien.

La discussion se limite, par la force des choses, à un échange de vues sur la manière dont les fonds ont été utilisés, et non sur un budget qui, par définition, devrait être prévisionnel.

Nos interventions à la tribune risquent donc de ne pas dépasser l'exercice académique. Dans cette prestation, je m'intéresserai principalement à l'enseignement en langue française.

Je suis convaincu, monsieur le ministre, que vous déplorez tout autant que moi le retard considérable qui rend toute suggestion impossible.

Vous êtes un homme d'enseignement et, comme tel, vous souhaitez certainement améliorer le rendement de nos établissements scolaires, assurer une formation optimale à notre jeunesse et veiller à ce que les énormes dépenses consacrées à l'instruction et à l'éducation soient un investissement judicieux. Avec vos conseillers, avec votre administration, vous cherchez sincèrement à rationaliser votre département, à traquer les dépenses improductives et, sur le plan pédagogique, vous ambitionnez de réintroduire le sens de l'effort, l'usage de la mémoire et l'esprit de compétition. Enfin, vous voulez, dit-on, « répondre au désarroi qui hante autant les enseignants que les élèves et leurs parents ».

Tout cela témoigne d'intentions louables, de ces excellentes intentions dont, malheureusement, l'enfer est pavé!

D'aucuns prétendent que le rénové est votre bête noire, que vous vous plaisez à le pourfendre, que vous n'aurez de cesse que lorsque vous lui aurez donné le coup de grâce.

Certes, je ne suis pas un inconditionnel de l'innovation à tout prix et j'ai personnellement apprécié une déclaration qu'on vous a attribué: vous auriez dit que vous ne trouviez pas indispensable

d'attacher votre nom à une réforme supplémentaire et que vous préférerez mener à bien les expériences en cours plutôt que d'en lancer d'autres, insuffisamment préparées.

Mais je ne puis croire que vous acceptiez que votre prudence conduite à une brutale régression, sacrifie tout l'aspect positif de l'évolution qui a caractérisé les vingt ou trente dernières années.

Qu'il faille corriger les outrances et les abus du rénové, personne ne le contestera, à condition que ce ne soit pas pour retomber dans la sclérose et l'absence d'imagination du traditionnel le plus routinier.

Je n'entrerai pas dans la querelle entre partisans des notes chiffrées et défenseurs des notations verbales. Toutes les méthodes d'évaluation sont des outils et valent surtout par la manière dont on les utilise. Le contact direct entre la famille et les enseignants, l'attitude des parents à l'égard de l'école et de l'enfant ont une autre importance que le fameux « bulletin », quelle qu'en soit la forme. Par conséquent, l'information sérieuse des adultes sur les problèmes d'éducation doit avoir le pas sur les réalisations même les mieux élaborées de la docimologie.

Quoi qu'il en soit, dans ce domaine comme dans d'autres, l'autonomie des pouvoirs organisateurs doit être préservée.

Il y a quelques mois, vous avez exprimé l'intention de déposer un projet de loi portant sur la prolongation de l'obligation scolaire. Sans une réforme sérieuse et approfondie de l'enseignement professionnel, je crains fort que cette mesure n'aille à l'encontre des objectifs auxquels vous semblez attaché. Si vous visez une plus grande efficacité de l'enseignement, vous ne pouvez maintenir dans le carcan d'études inappropriées des jeunes gens et des jeunes filles qui aspirent à une entrée immédiate dans la vie active et dont l'expérience du milieu scolaire s'est souvent avérée décevante.

Ces enfants des classes défavorisées seront d'autant moins préparés à une prolongation de leurs études qu'ils auront été privés d'un encadrement socioculturel en dehors des heures de cours. Les restrictions que vous imposez en la matière, par la suppression des activités socioculturelles du mercredi après-midi et par diverses autres mesures du même type, risquent d'avoir une incidence considérable dont on mesure mal la portée et dont il est difficile d'évaluer la relation, pourtant probable, avec la recrudescence de la petite délinquance.

Une de vos affirmations m'a fait sursauter. Sur base d'éléments que vous avez fournis un éminent professeur d'université, vous avez émis l'avis qu'il existerait un nombre optimal d'élèves par classe, en dessous duquel il ne conviendrait pas de descendre, sous peine de nuire à l'esprit d'émulation et à la socialisation des enfants. Je ne sais si cette vision des choses convaincra les instituteurs et les institutrices du fondamental, qui s'échinent parfois pour faire progresser plus de trente mioches, tous différents, parmi lesquels il arrive qu'on trouve une majorité d'étrangers.

Ce que je sais, en revanche, c'est que votre thèse n'est pas partagée par les politiciens flamands, qui se refusent obstinément à aligner les normes des écoles flamandes de Bruxelles-Capitale sur celles des écoles de langue française.

Je ne m'étendrai pas sur les pertes d'emplois dans l'enseignement. D'autres intervenants y ont fait allusion. J'attire toutefois votre attention sur les conséquences de l'insécurité qui frappe les jeunes enseignants pendant de longues années.

Un tel climat est de nature à détourner les meilleurs d'entre eux d'une carrière où les aléas dépassent de loin les compensations matérielles qu'ils peuvent en espérer. Quant aux autres, à ceux qui restent fidèles à leur vocation, ils travaillent dans l'incertitude du lendemain et cet état d'esprit n'est évidemment pas favorable à l'exercice de leur profession.

Pour ramasser en quelques mots cette première partie de mon exposé, je vous dirai, monsieur le ministre, que vous vous livrez, de bonne foi assurément, à une tentative impossible.

Vous voulez ramener l'enseignement à un âge d'or, mythique, en revenant cinquante ans en arrière. En admettant même que cette époque révolue ne soit pas idéalisée par le souvenir, il est impossible de remonter le temps. Ce n'est pas seulement l'école qui a évolué, c'est la société, ce sont les mœurs. Très souvent, on reproche à l'enseignement de ne pas s'adapter au changement. J'ai bien peur que vous n'agrandissiez encore le fossé entre l'école et la vie, alors que tant d'efforts antérieurs se sont conjugués pour essayer de le combler.

Jusqu'ici, je n'ai pas abordé le problème du conflit de compétence qui vous oppose au Conseil de la Communauté française. Ce différend est, hélas, lourd de conséquences, non pas seulement sur le plan politique mais surtout par ses effets sur le fonctionnement même de notre système scolaire.

La déclaration gouvernementale du 18 décembre 1981 exprimait une volonté très louable: celle de simplifier la législation et la réglementation.

En outre, dans le secteur de l'enseignement, la même déclaration annonçait qu'un dialogue serait organisé au sein du Comité de concertation gouvernement-exécutifs afin de parvenir à une application correcte de l'article 59bis de la Constitution réglant la répartition des compétences en matière d'enseignement entre l'Etat et les communautés. Il y était même fait allusion au souci de rencontrer au maximum les aspirations et besoins propres de chaque communauté.

On ne peut certes pas affirmer que ces excellentes intentions se soient concrétisées. Certains arrêtés royaux pris dans le cadre des pouvoirs spéciaux sont d'une telle complexité qu'il faut une patience de bénédictin et une sagacité de philologue pour les décrypter. A peine croit-on les avoir compris, qu'ils sont d'ailleurs complétés, modifiés, amplifiés par d'autres textes qui réclament à leur tour une analyse approfondie et de nouvelles exégèses.

Quant à la répartition des compétences en matière d'enseignement, on a réussi, sur base d'un texte unique, l'article 59bis de la Constitution, à aboutir dans certains cas à des interprétations opposées suivant qu'il s'agit de la Communauté flamande ou de la Communauté française. Il en est notamment ainsi en ce qui concerne l'enseignement artistique.

Du côté flamand, c'est un ministre de l'exécutif du *Vlaamse Raad* qui en assume la totale responsabilité. Chez les francophones, il est géré conjointement par le ministre de l'Education nationale et par le ministre de l'exécutif de la Communauté française qui a l'enseignement dans ses attributions.

Les francophones se sont donc montrés moins pragmatiques avec pour conséquence qu'ils ne sont pas encore sortis, dans ce domaine comme dans d'autres, hélas, d'une confusion paralysante.

Voici plus d'un an que la controverse s'éternise. Je n'en rappellerai pas les différentes péripéties mais il est certain qu'elles ont abouti à une promesse selon laquelle une solution interviendrait au début de l'année 1983. A ce jour, cet engagement n'a toujours pas été tenu.

Le risque subsiste donc de voir se poursuivre une situation dont le moins que l'on puisse dire est qu'elle n'a rien de cartésien.

Or, la configuration politique du moment peut changer. Le fonctionnement de nos institutions ne peut dès lors dépendre d'une distribution transitoire des rôles des uns et des autres.

Face à une Communauté flamande qui se conduit déjà en nation souveraine et qui devance allégrement, dans les faits, les réformes qu'elle impose à l'Etat, les francophones ne peuvent demeurer des témoins passifs, embourbés dans de vaines chamailleries au sujet de prérogatives qui s'amenuisent au fil du temps.

Nous vivons une période difficile, tant sur le plan international qu'à l'intérieur de nos frontières. En effet, des mutations qui ont couvé durant des décennies éclosent tout à coup avec une soudaineté qui déconcerte ceux qui ont refusé d'en apercevoir la longue maturation.

Les jeux politiques ne sont plus admissibles en pareilles circonstances.

Pour terminer, je voudrais encore évoquer deux points qui agitent vivement les enseignants.

En premier lieu, je désire souligner le danger de l'arrêté royal n° 110 pris sur proposition de M. le ministre Nothomb.

Dans son article 2, § 3, cet arrêté interdit aux pouvoirs organisateurs officiels subventionnés de rémunérer les agents en surnombre au regard de la réglementation nationale. Il porte un coup sérieux à l'enseignement officiel subventionné et à lui seul. En effet, de nombreuses communes ont fait l'effort d'engager des maîtres spéciaux de musique, d'éducation physique, et de seconde langue, par exemple; si leur budget n'est pas en équilibre elles devront les licencier ou les mettre en disponibilité l'an prochain.

Je n'ai pas besoin d'insister sur la caractère néfaste de telles mesures pour les écoles communales et provinciales. Je vous demande donc, monsieur le ministre, d'user de votre influence au sein du gouvernement pour que cet arrêté soit rapporté.

Une autre décision suscite de sérieux remous; il s'agit de l'arrêté royal n° 63 modifiant les dispositions des statuts pécuniaires.

Cet arrêté, qui vient d'ailleurs d'être à son tour modifié par l'arrêté royal n° 161, illustre parfaitement l'incroyable maquis dans lequel s'enfoncent notre réglementation. Il vise à réduire les dépenses de l'Etat et à combattre les cumuls abusifs.

Il semble bien que ses seuls résultats pratiques soient de semer la pagaille dans les bureaux chargés de le mettre en œuvre, de jeter le désarroi au sein du personnel, et de désorganiser l'enseignement

chaque fois qu'il exige une spécialisation exceptionnelle de la part des titulaires de cours.

Sur le plan des économies, je doute que le surcroît de travail imposé aux services administratifs soit compensé par une diminution réelle des dépenses. Il serait intéressant d'établir un bilan à cet égard, si c'est possible.

Paradoxalement, il existe même des cas où l'application de l'arrêté n° 63 provoque un alourdissement des charges de l'Etat. Un exemple pris dans une circulaire de l'Education nationale, datée du 3 septembre 1982, en fournit la preuve. Le cas cité est celui d'une infirmière travaillant à mi-temps dans un hôpital et à mi-temps dans un établissement d'enseignement où elle donne cours de pratique professionnelle. Sa nouvelle situation barémique lui est plus favorable que l'ancienne. Je tiens à votre disposition la démonstration faite par vos propres services.

Parmi les autres conséquences étonnantes de cet arrêté, je tiens à souligner son effet néfaste sur l'enseignement artistique. La distinction entre fonctions accessoires et fonctions principales méconnaît totalement la nature de cet enseignement et implique l'impossibilité de recruter des enseignants qui soient encore praticiens de leur art, et ceci en contradiction avec les conditions d'accès à la charge d'un cours. Un tort immense est ainsi occasionné à la qualité de l'enseignement artistique.

Je conclus donc en demandant l'abrogation pure et simple des arrêtés royaux n°s 63 et 161.

A titre subsidiaire, il me paraît au moins indispensable de ne pas les appliquer à l'enseignement artistique. Il faut exclure de la définition du cumul la pratique et l'enseignement d'un art, et cesser de distinguer, au moins dans ce domaine, entre fonctions principales et fonctions accessoires. Dans les cas évoqués, il s'agit en effet d'un véritable abus de langage.

Si mon intervention aboutit à ce résultat, monsieur le ministre, je considérerai que mon passage à la tribune n'aura pas été vain, et, d'avance, je vous remercie de l'attention que vous porterez à ma suggestion. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Noerens.

De heer Noerens. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, mijn uiteenzetting bij de bespreking van de onderwijsbegrotingen van 1982 en de aangepaste begrotingen van 1981 wens ik zeer beperkt en algemeen te houden om verschillende redenen.

De begrotingsaanpassingen van 1981 vallen buiten de verantwoordelijkheid van de huidige ministers van Onderwijs en in dit verband is te verwachten dat de toekomstige aanpassingen geen verrassende budgettaire gevolgen zullen kennen.

De laattijdige indiening van de begroting voor 1982, ingevolge bijkomende bezuinigingsmaatregelen genomen met ingang van 1 september 1982, laat geen efficiënte wijzigingsvoorstellen toe, aangezien de gevraagde kredieten opgebruikt zijn.

De uitvoerige bespreking van de begrotingen door de collega's van de Kamer van volksvertegenwoordigers en het uitstekend verslag van de heren volksvertegenwoordigers Klein en Moors bevatten antwoorden op een reeks vragen in verband met de onderwijsproblemen, die voldoende richtlijnen kunnen bezorgen bij de opstelling van de toekomstige begrotingen en het bepalen van een doordacht onderwijsbeleid.

Wij mogen veronderstellen dat deze vaststellingen gelijklopend met deze van vele collega's, u zullen toelaten, heren ministers, de nodige maatregelen te treffen om de begroting 1983 binnen een beperkte termijn in te dienen en tevens een beleidsnota voor te leggen, die uw onderwijsbeleid op langere termijn zal bepalen en aanleiding zal geven tot een ruime bespreking.

Het beheer van de reuzebegrotingen voor Onderwijs heeft niettegenstaande uw persoonlijke bezorgdheid aanleiding gegeven tot protesten, stakingen en polemieken. Hierdoor wordt uw taak, heren ministers, niet alleen moeilijk, maar tegelijkertijd boeiend. Boeiend omdat u de sleutel voor de toekomst van onze maatschappij dient te hanteren op een wijze die voorzichtigheid veronderstelt en vastberadenheid inhoudt tot het wegwerken van vroeger ingebouwde verspillingen om de toekomst te beveiligen en de tewerkstellingsmogelijkheden van de afgestudeerden te vergroten.

Besparingen zijn het wegwerken van overdreven toegevingen, maar ze mogen het onderwijs zeker niet aantasten in zijn bestaansredenen, namelijk het voorbereiden van de jeugd op de werking van onze toekomstige maatschappij.

Het land is in een diepe crisis, maar uw bezuinigingsmaatregelen mogen geen aanleiding zijn om de economische moeilijkheden om te

zetten in een crisis voor de jeugd. Onze kinderen hebben recht op het beste van wat wij te bieden hebben en onze inleveringen moeten hun toekomstige welvaart beveiligen en waarborgen.

In de overtuiging dat wij allen een enorme verantwoordelijkheid hebben voor de toekomst van de jongeren en de gehele maatschappij, zal ik trachten een beperkt aantal voorstellen te formuleren tot fundamentele verbetering van de onderwijskwaliteit zonder dat besparingsmaatregelen in het gedrang worden gebracht.

Ten eerste, hebben het centralistische onderwijsbeleid met een uitgebreide bureaucratie en een verregaande beperking van de plaatselijke onderwijsverantwoordelijkheid geleid tot vervlakking van de kwaliteit, gebrek aan samenwerking in de scholengemeenschappen, beperkte motivering van leerkrachten en tot afdelingen of opties onvoldoende aangepast aan de lokale en regionale omstandigheden.

De vastgestelde bezwaren kunnen worden voorkomen door: de decentralisering van het beheer en het toekennen van een verregaande autonomie aan de onderwijsinstellingen met medezeggenschap van het personeel, de ouders, de economische en de sociale verantwoordelijken; de geleidelijke beperking van de centrale administratie en de inschakeling van moderne beheersmethodes bij de gegevensverwerking; het vereenvoudigen van de ingewikkelde structuren van de scholengemeenschappen door de verantwoordelijkheden en de opdrachten te bepalen en de onderlinge samenwerking te bevorderen; de studiemogelijkheden niet jaarlijks in het gedrang te brengen door het nastreven van polyvalente studierichtingen en het voorkomen van onzekerheid omtrent de continuïteit van afdelingen en opties.

Uit de toespraken van de heren ministers meen ik te mogen opmaken dat ook zij de mogelijkheid van beheersautonomie van de onderwijsinstellingen gunstig gezind zijn.

Op basis van deze vaststelling meen ik te mogen veronderstellen dat de heer minister van Onderwijs, verantwoordelijk voor de scholengemeenschap Hoboken, zal rekening houden met de gefundeerde, eenparige adviezen van alle betrokkenen.

Een goede huisvader van het rijksonderwijs houdt rekening met de bezorgdheid van zijn personeelsleden tot beveiliging van de toekomst.

Ten tweede, kan de continuïteit in het onderwijsbeleid slechts worden nagestreefd door een beleidsbeleid op langere termijn zonder de wisselvalligheden van talrijke regeringen en kabinetten, zonder tegenstrijdige instructies die aanleiding geven tot verschillende interpretaties en meestal getuigen van overhaasting, zonder vrees om de eigen opvattingen niet te kunnen doordrukken en de noodzakelijkheid besluiten te trekken uit onafgewerkte experimenten en vroegtijdig uitgelokte adviezen.

Een autonome raad voor de onderwijs is wenselijk en dringend noodzakelijk om de onderwijsbeleid te plannen, rustig uit te werken en de opvoeding niet verder stuurlaag te laten in de zin «laet ons maar wachten, er zullen binnenkort wel nieuwe instructies komen».

Ten derde, is het wenselijk, ten einde de diverse onderwijsmogelijkheden aan te passen aan de realiteit en de ingebouwde werkloosheid bij verschillende studierichtingen te voorkomen, belangrijke beslissingen te nemen.

De volgende beschouwingen worden geformuleerd met de bedoeling gunstig bij te dragen tot de verbetering van de tewerkstellingskansen door een streven naar verdere kwaliteitsverhoging van onderwijs en opleiding.

Uit onderzoekingen en statistieken blijkt dat het percentage werklozen vermindert met de scholingsgraad van de afgestudeerden en een hoger onderwijsniveau de kansen op werkgelegenheid verhoogt.

Een kwaliteitsonderwijs is de beste waarborg voor de toekomst van de jeugd en alle middelen moeten worden aangewend om belemmeringen bij de integratie in het arbeidsproces te voorkomen.

Grondige, objectieve evaluaties van het VSO en van de doeltreffendheid van type I ten opzichte van het traditionele type II als voorbereiding op universitaire studies dienen de toekomstige richtingen aan te geven om de indrukwekkende kostprijsverschillen te compenseren door belangrijke resultatenverbeteringen. De huidige versnippering in een aanzienlijk aantal studierichtingen is zeker niet bevorderlijk voor het bepalen van een keuze en een beperking van opties en afdelingen.

Verder wil ik wijzen op de wenselijkheid het maturiteitsexamen zo vlug mogelijk af te schaffen. Dit examen betekent grotendeels energie- en tijdverlies en heeft de verwachtingen zeker niet ingelost.

Dit maturiteitsexamen geeft aanleiding tot sociale spanningen, die de studierichtingen van vele leerlingen ongunstig beïnvloeden. Het slagen voor een maturiteitsexamen vormt zeer dikwijls de aanleiding tot het volgen van universitair onderwijs, wat voor velen

onaangename gevolgen heeft en de inschakeling in het hoger onderwijs buiten de universiteit tegenwerkt of vertraagt. De opleiding van nuttige middenkaders ondervindt de nadelige gevolgen van een maturiteitsexamen, dat te veel gezien wordt in het licht van de universiteit en dat de toekomstmogelijkheden van de afgestudeerden uit het secundair onderwijs onvoldoende mede helpt bepalen op basis van de werkelijke capaciteiten.

Zeër valabele gediplomeerden worden opgeleid in het hoger onderwijs van het korte type. Dagelijks worden zij door talrijke KMO tewerkgesteld. Door hun opleiding behouden zij de levenskracht en de ontplooiingskansen van vele kleine en middelgrote ondernemingen, die de ruggegraat vormen van onze maatschappij.

Dit onderwijs en de leerkrachten verdienen bijzondere aandacht. Maatregelen om de wisselwerking onderwijs en bedrijfswereld uit te bouwen en te bevorderen zullen het onderwijs van het korte type een juiste dimensie geven.

Bij de bestrijding van de werkloosheid vervult de aanpassing van het beroepsonderwijs aan de huidige economische omstandigheden een belangrijke rol.

Een systematische beroepsopleiding in een duaal systeem, dit is onderwijs waarbij praktisch onderricht in het bedrijf gekoppeld wordt aan de theoretische lessen in de school, kan de overgangsmogelijkheden van onderwijs naar de werkelijkheid bespoedigen. De overgang van ongekwalificeerde naar gekwalificeerde functies kan hierdoor geleidelijk verlopen. Integratie in het arbeidsproces volgt over het algemeen zonder veel storende onderbrekingen na op het werk bewezen beroepskennis en bekwaamheden, waarbij de begeleiding door de leerkrachten de theoretische basis vormt voor verdere studie en scholing. Hernieuwing van het beroepsonderwijs en de aanpassing van de leerplicht zijn dringende vereisten tot vermindering van de werkloosheid bij de jeugdige schoolverlaters, die bij verhoging van hun tewerkstellingskansen de leermotivatie kunnen terugvinden en de onderwijspassiviteit zullen omzetten in een leergierigheid, die hen tot nuttige elementen van onze samenleving verheft.

De noodzakelijke permanente vorming om de aanpassingsmogelijkheden aan de werkomstandigheden te vergroten vereist een herdenking van het onderwijs voor sociale promotie, dat op een economische wijze kan worden aangepast aan de huidige werkduurverkortingen door het te concentreren op een beperkt aantal dagen, bijvoorbeeld vrijdagmiddag en zaterdag.

De verminderde verplaatsingen, de verhoogde studiemogelijkheden zonder belemmering van de beroepsactiviteiten, het rationeel gebruik van de bestaande infrastructuur en de verbetering van de samenwerking met de verantwoordelijken van de bedrijfswereld zijn factoren, die de aantrekkingskracht van dit promotieonderwijs kunnen vergroten en de om- en bijscholingsmogelijkheden kunnen aantrekkelijk maken.

De permanente bijscholing van de leerkrachten is een strikte noodzakelijkheid tot verbetering van de efficiëntie van elk onderwijs. Hierbij kan worden gedacht aan de toekenning van een sabbatjaar of -periode aan de personeelsleden op basis van een urenkrediet ter compensatie van een vermindering van de huidige prestaties. De aanpassing van het rendement van de leerkrachten, de verhoging van de tewerkstelling van afgestudeerden en personeelsleden vormen voldoende elementen om de permanente bijscholing in de bedrijven effectief te organiseren en de eventueel bijkomende uitgaven zullen zeker worden gecompenseerd door een verminderde werkloosheid en een verbeterde scholingsgraad.

Ten vierde, de bezorgdheid tot het garanderen van de vrije keuze en de neutraliteit van het onderwijs blijven twee hoofdbekommelingen van de werkelijke verdedigers van het rijksonderwijs. Bezuinigingen en normen mogen deze primordiale doelstellingen niet in gevaar brengen.

Liberalen parlementsleden hebben reeds gewezen op de verdere verdediging door de PVV van het rijksonderwijs. Ik sluit mij daarbij aan en zal zeker een onderwijs verdedigen waarbij de kinderen zonder indoctrinatie kunnen opgroeien tot vrije en onafhankelijke burgers, die een eigen oordeel kunnen vormen omtrent de levensinzichten en waardering hebben voor de opvattingen van andersdenkenden.

Liberalen woordvoerders hebben steeds op de bres gestaan om het openbaar onderwijs te verdedigen. Zij wensen een onderwijs dat openstaat voor iedereen en dat door niemand gebruikt wordt om de huidige jeugd te indoctrineren of hen maatschappijvernietigende dogma's op te dringen. De levenskansen van een rijksonderwijs moeten verder gewaarborgd blijven. De pedagogische prioriteiten dienen binnen het onderwijsbeleid te worden vastgelegd. Nu wordt de schijn verwekt dat deze hoofdbekommernis op de achtergrond

verzeilt en de aandacht hoofdzakelijk gaat naar de meer materiële aspecten.

De PVV-fractie van de Senaat zal uw begroting goedkeuren, maar vraagt met aandrang meer belangstelling voor maatregelen, die de toekomst van de jeugd beveiligen en de personeelsleden van het rijksonderwijs in de gelegenheid stellen de toevertrouwde taak gemotiveerd uit te voeren.

Wij verwachten dat uw begroting voor het dienstjaar 1983 duidelijk het beleid voor de komende jaren zal weergeven en dat hierover ruime gedachtenwisselingen zullen geschieden. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Her woord is aan de heer Degroeve.

De heer Degroeve. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, dames en heren, allereerst richt ik mij tot de minister van Nationale Opvoeding, Nederlandstalige sector.

Bij het lezen dan het *Beknopt Verslag* van de Kamer was ik verbaasd over wat hij zegde over de universiteitsprofessoren, namelijk: «Le personnel universitaire a une triple mission: l'enseignement, la recherche scientifique et l'aide sociale.» En u voegt eraan toe: «Il est impensable que la charge d'un professeur d'université puisse se limiter à cinq heures de cours par semaine.»

Denkt u werkelijk dat een hoogleraar maar vijf uur per week werkt?

Het is juist dat hij om benoemd te kunnen worden ten minste vijf uur per week les moet geven, maar kent u hoogleraren die voor hun beroep maar vijf uur per week werken? Indien ja, zeg mij dan in welke universiteit!

Elk lesuur moet worden voorbereid. Daarenboven doen hoogleraren ook aan research, lezen ze rapporten en doen ze bibliografische opzoekingen.

Ik kan die enge, en wat demagogische visie op universiteitsprofessoren niet aanvaarden, en ik wens u dat te zeggen, mijnheer de minister.

Monsieur le ministre Tromont, dans votre exposé introductif à la Chambre, vous avez parfaitement résumé l'importance des économies imposées aux universités et les moyens dont vous les avez dotées — si le verbe est bon — pour y parvenir.

Avant d'envisager plus concrètement l'application de certaines de ces mesures, je voudrais vous dire toute mon inquiétude face à ces économies forcées qui constituent une menace directe pour la qualité de l'enseignement et de la recherche scientifique.

A un moment où un effort de recherche accru s'impose à notre pays pour relever le défi économique actuel et assurer une relance de nos industries, c'est le nombre d'emplois dans les institutions universitaires qui va diminuer et ce, sans que la population étudiante subisse ce que j'appellerai des variations significatives.

Tous les plans d'assainissement soumis par les institutions déficitaires sont basés sur une diminution au moins passagère de l'emploi. Reconnaissez-le, c'est un paradoxe. Ainsi, l'échelle barémique des assistants qui constituent le corps même des chercheurs, a été réduite. Ce n'est donc plus à l'université que resteront les meilleurs chercheurs. Ils vont se diriger directement vers le secteur privé. Si c'est là ce que l'on espère, je préférerais qu'on le dise clairement!

Si les arrêtés royaux numérotés de juillet dernier ont permis la suppression de certains abus, je le reconnais, s'ils ont imposé la nécessaire coopération et la concertation interuniversitaire, ils ont eu aussi des aspects négatifs.

Ainsi, monsieur le ministre, ils présentaient des erreurs techniques, certaines injustices à l'égard de membres du corps enseignant atteints notamment par la limite d'âge.

J'ai pu constater avec satisfaction que ces erreurs manifestes avaient été corrigées par les arrêtés royaux de décembre, et je vous en remercie. Je reste cependant préoccupé par certains aspects de l'application de la nouvelle législation en vigueur.

Vous avez indiqué, monsieur le ministre, que les allocations initiales des universités ont été réduites globalement de 358 millions environ, suite à l'exclusion de médecins spécialistes du nombre d'étudiants subsidiaires, conséquence d'un arrêté royal du 16 décembre 1981.

Il s'agit de l'application d'une décision du gouvernement précédent que vous avez traduite dans les faits — et il n'entre pas dans mes intentions de fuir mes responsabilités étant donné les fonctions que j'ai occupées dans ce gouvernement — mais vous avez indiqué que cette mesure plaçait sur un pied d'égalité les universités néerlandophones et les universités francophones pour lesquelles était

appliqué précédemment un régime plus favorable notamment à la suite de certaines imprécisions des critères de subsidiation.

Monsieur le ministre, je ne suis pas du tout sûr, aujourd'hui, que les critères nouveaux soient appliqués de façon identique dans les deux régimes linguistiques.

C'est pourquoi, et je comprendrais, fort bien que vous me répondiez par écrit puisque la procédure ne nous a pas permis d'en discuter en commission, j'aimerais vous poser quelques questions à ce sujet.

Je souhaite que les deux ministres de l'Éducation nationale précisent, par institution, le nombre d'étudiants du troisième cycle « médecine » qui, en fonction de ces critères nouveaux, a été subsidié en 1982.

Outre ces renseignements, dont disposent certainement vos administrations, je désirerais aussi que vous puissiez me préciser, pour chaque institution du pays, la liste des intitulés des diplômes délivrés de ce fait et le nombre d'années minimum requis pour les obtenir.

La deuxième inquiétude dont je tiens à vous faire part a trait à une certaine injustice.

Vous avez indiqué que pour le calcul des allocations de fonctionnement à verser en 1982 aux universités, vous aviez appliqué un taux réducteur de 2,5 p.c. et qu'en outre, les universités devaient rembourser au Trésor le produit de la non-indexation des traitements.

C'est mon collègue M. Klein, à la Chambre, qui a abordé cette question sur laquelle je souhaiterais revenir.

En effet, le commentaire qui a été fait de l'article 23 de l'arrêté royal, indique que le coût forfaitaire a tenu compte d'une évolution des salaires de l'ordre de 6,5 p.c. Si je l'applique à 1981, j'ai donc un indice moyen pour 1982 de 227,18. Quand vous avez appliqué les 2,5 p.c., à titre de contribution à l'effort national d'économie, nous avons toujours cru que c'était sur base d'un indice de 227,18. En réalité, nous constatons maintenant que, compte tenu des effets de la modération salariale, l'indice moyen réel de liquidation des traitements est de 227,25. Vous avez donc retenu aux universités, en plus des 246 millions de réductions, — les 2,5 p.c. de frais de fonctionnement —, 204 millions au titre de produit de la limitation de l'indexation des salaires.

Dès lors, monsieur le ministre, permettez-moi de vous dire que ce n'est plus une opération blanche pour les universités; vous avez retenu des montants qu'elles n'ont pas reçus! En effet, c'est environ 5 p.c. qui ont été amputés de l'allocation des universités.

Certes, vous avez déclaré, en commission de la Chambre, qu'il y avait deux raisons au moins de préciser les montants à récupérer et vous avez demandé à votre administration de vérifier les calculs. J'ignore si cette dernière vous a déjà fourni les indications nécessaires.

Vous me permettrez, monsieur le ministre, de vous demander ce que vous comptez faire pour restituer aux institutions universitaires ce qui leur est dû.

Me référant toujours au rapport de la commission de la Chambre, je constate que vous avez indiqué qu'une erreur technique s'était glissée dans le calcul des allocations de fonctionnement pour 1980, 1981 et 1982. Puisque vous-même, monsieur le ministre, l'avez signalé, puis-je vous demander quand les universités pourront espérer recevoir les arriérés qui leur sont dus?

D'autres problèmes concernant l'avenir des institutions universitaires restent pendants.

Arrêtés royaux de juillet: vous préconisez la concertation interuniversitaire désormais indispensable avant la création de nouveaux programmes d'enseignement subsidiés. Votre motivation est d'éviter le désordre et les doubles emplois. Je peux être d'accord avec vous, mais je voudrais savoir où l'on en est. Je crains fort qu'aujourd'hui la situation soit plutôt synonyme de blocage et de sclérose de l'enseignement au moment où il devrait, au contraire, se rénover et, rassurez-vous, je parle de l'enseignement universitaire, car je m'en voudrais d'intervenir à propos d'un autre enseignement rénové!

Deuxième problème en suspens auquel Mme Hanquet a fait allusion: celui des pensions. Je suppose qu'elle est mieux informée que moi, et j'en suis fort heureux pour elle, puisqu'elle s'est réjouie de ce qu'elle avait appris. Mais qu'en est-il exactement des projets relatifs à la pension des membres du corps scientifique et des agents du Pato des universités libres puisque, au travers de cette mesure qui a été annoncée à plus d'une reprise, nous pourrions peut-être enfin

mettre les universités libres sur le même pied que les universités de l'État?

Troisième question: où sont, monsieur le ministre, les projets qui doivent permettre de nommer, en dérogation à la règle des 40 p.c.-60 p.c., un certain nombre de premiers assistants dans chacune de nos institutions universitaires?

Monsieur le ministre, pour la première année de votre règne, dirais-je, vous avez été le ministre des économies pour les universités. Pouvons-nous espérer qu'au cours de la deuxième année, sous Tromont II, après avoir fait tellement d'économies, vous allez vous consacrer un peu plus à l'amélioration de la qualité de l'enseignement et de la recherche universitaire?

Dernière question. Mme Hanquet y a également fait allusion pour vous faire part de sa satisfaction, que je ne partage pas, mais peut-être a-t-elle d'excellentes raisons de se réjouir puisqu'elle nous a donné l'impression de parler au nom d'une certaine université! Il s'agit de votre arrêté royal n° 167 sur le financement des investissements universitaires pour 1980, 1981 et 1982. Moi aussi, je voudrais pouvoir me réjouir qu'on réglemente enfin la matière. Mais à la lecture des critères retenus, je constate que le premier — je cite l'article 7 de cet arrêté royal — est la poursuite des travaux en cours ayant débuté avant le 1er novembre 1982, et le deuxième, l'achèvement des travaux d'infrastructure entamés avant le 1er novembre 1982. Je suis donc obligé de constater, monsieur le ministre, que vous avez décidé de favoriser à posteriori les institutions universitaires qui ont entamé des travaux sans que la couverture financière existe. Comment vos services ont-ils pu autoriser des travaux en l'absence de loi de financement?

Trouvez-vous logique de récompenser les institutions qui ont agi de la sorte, au détriment de celles qui ont respecté la loi et attendu pour entamer les travaux que les crédits soient votés? En cette matière, comme en d'autres dont on débat actuellement à la Chambre des représentants, qui veillera encore, à l'avenir, à respecter les législations en vigueur?

Enfin, dernier point, à propos duquel Mme Hanquet s'était également réjouie — décidément, elle a de meilleures antennes que moi —, j'aimerais savoir, me référant cette fois à la déclaration gouvernementale, ce qu'il en est de la personnalité juridique des institutions de l'État. Je dirai, monsieur le ministre, qu'en tant que socialiste et malgré des fonctions éphémères à la tête d'une institution libre, je suis, comme vous, attaché à la défense de l'enseignement de l'État. Je souhaiterais savoir où en est l'étude de cette question, mais aussi quels avantages vous espérez accorder, de la sorte, à ces institutions. Quelles seront les conséquences d'une telle modification sur la gestion de ces institutions et sur les relations avec l'État? Placé à la tête d'une université libre, il m'intéresse beaucoup de le savoir.

Je vous remercie de vos réponses, monsieur le ministre.
(Applaudissements sur les bancs socialistes.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, bij de bespreking van de reeks belangrijke onderwijsbegrotingen voor 1982 zal ik mij beperken tot twee aandachtspunten die een scherp licht werpen op de afbraakpolitiek van deze regering ten aanzien van de officiële school en van het rijksonderwijs in het bijzonder. Ik zal daarbij wellicht in herhaling vallen maar ik meen dat het nodig en nuttig is nogmaals te wijzen op bepaalde aspecten.

Ik zal het in de eerste plaats hebben over de organisatie van het rijkssecundair onderwijs en meer in het bijzonder over de toepassing van de autonomie van de middenschoolen. Vervolgens wil ik de aandacht van de Nederlandstalige onderwijsminister vragen voor de — en ik wik mijn woorden — dramatische gevolgen van zijn omgekeerde Palasthy-politiek inzake de betere bezetting van de schoolinfrastructuur, buiten de beperkte openingsuren van de onderwijsinstellingen.

Reeds op de jongste SP-persconferentie over onderwijsaangelegenheden, eind november jongstleden, herhaalden wij dat in de huidige maatschappelijke context de bezuinigingen die thans in het onderwijs worden verwezenlijkt, doch die in feite ongeoorloofd zijn, de toekomst definitief zouden kunnen hypothekeren. Het is daarop dat wij willen wijzen als wij herhaaldelijk uw aandacht willen vestigen op bepaalde aspecten van het onderwijsbeleid.

De bij volmacht en andere maatregelen besliste besparingen zorgen inderdaad voor een enorme en groeiende spanning. Dit is, zoals de

minister trouwens wel zal hebben ervaren, gebleken uit de verschillende uiteenzettingen die hier vandaag reeds werden gehouden. Wij vrezen dat zij zullen leiden tot een desorganisatie in het rijksonderwijs, schoolnet waarvoor onderwijsminister Coens nochtans rechtstreeks verantwoordelijk is.

De afslanking van het VSO, onder meer door de maatregelen inzake het urenkrediet, de klasseraden en de verhoging van de normen, brengt ongetwijfeld de kwaliteit van het secundair onderwijs ernstig in het gedrang, in sommige instellingen waar het VSO reeds sedert verschillende jaren met succes was ingevoerd.

De massale afdankingen — dat is toch het juiste woord — de financiële en materiële beperkingen zijn zoveel tekenen van een duidelijke, en wij vrezen bewuste, rijksonderwijs-onvriendelijke politiek waardoor het globaal evenwicht tussen de verschillende netten in gevaar wordt gebracht en, wat het ergst is, de vrije keuze dreigt te worden beknot.

De heer Bascour, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Terugkomend op en ter aanvulling bij wat mijn collega Paul Van Der Niepen daarover heeft gezegd, herinner ik eraan dat, met het oog op de toepassing van de wetgeving inzake rationalisatie en programmatie, de minister van Onderwijs in de loop van het schooljaar 1981-1982 reeds de scholengemeenschappen heeft geraadpleegd. Hij verzocht ze, voorstellen te formuleren in verband met de structuren van de onderwijsinstellingen die toen deel uitmaakten van de scholengemeenschappen.

Zo heeft de minister van Onderwijs de voorstellen van sommige scholengemeenschappen tot de zijne gemaakt en toegepast, zo bijvoorbeeld in de Brusselse scholen.

Dit heeft dan geleid tot de fusie van een aantal rijksmiddenschoolen en atheneas en de afschaffing van een aantal directies van rijksmiddenschoolen.

Sommige fusies werden uitgevoerd, alhoewel een aantal rijkscholen en atheneas genoeg leerlingen telden om ook na 1 september 1984 zelfstandig in leven te blijven.

In de loop van het schooljaar 1982-1983 heeft de minister van Onderwijs de scholengemeenschappen nog maar eens geraadpleegd.

Opnieuw zijn beslissingen gevallen die de positie van het rijksonderwijs plaatselijk aantasten. Het geval-Hoboken is daarvan zoals reeds gezegd een schoolvoorbeeld.

Wat dit specifieke dossier betreft, dat zelfs de krantenkoppen heeft gehaald, werd reeds in juni 1982 door de bestuursraad een quasi unaniem advies gegeven voor het behoud van de toenmalige situatie van de scholengemeenschap te Hoboken.

Tijdens de daarop volgende vakantiemaanden werden reeds een aantal beslissingen genomen die ingaan tegen dit advies, onder meer wat betreft de overheveling van het koninklijk atheneum naar de gebouwen van het koninklijk technisch atheneum, zonder fusie.

Na hevige protest van de betrokkenen werd deze beslissing eerst gewijzigd, in december weer opgelegd, doch de uitvoering van de verhuis van het koninklijk atheneum werd uitgesteld tot het einde van dit schooljaar, dus tot september 1983.

Op te merken valt dat gedurende deze hele periode van onstabiliteit binnen de rijkscholengemeenschap Hoboken in de bestuursraad van de vijf instellingshoofden steeds hetzelfde standpunt werd ingenomen, en nog wordt ingenomen.

We sloten ons dan ook — het zal u niet verwonderen — van bij het begin aan bij het protest van leerlingen, leerkrachten en ouders van het koninklijk atheneum Hoboken en later van de representatieve vakbonden.

Deze fusie kan niet doorgaan indien zij inderdaad de kwaliteit van het onderwijs aantast.

Immers, in het koninklijk technisch atheneum zijn onvoldoende leslokalen en middelen ter beschikking om op een pedagogisch verantwoorde wijze les te geven, tenzij men gangen als klaslokalen beschouwt.

Overigens, ook de infrastructuur voor wetenschappelijke vakken, taallessen, lichamelijke opvoeding is ontoereikend. We kunnen ons dan ook — en u mag daar niet de verkeerde conclusies uit trekken — niet van de indruk ontdoen dat precies, ondanks de fusie, met Groot-Antwerpen het traditioneel rode bastion Hoboken als *test case* werd uitgekozen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Heeft u het over onderwijs of over partijpolitiek?

De heer Seeuws. — Ik heb het over scholen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Niet over rode burchten, maar over het rijksonderwijs?

De heer Seeuws. — Inderdaad!

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik zal straks in detail antwoorden, want ik ben u zeer dankbaar voor uw vraag.

De heer Seeuws. — Daarom stellen wij u vragen, mijnheer de minister. Ik kan u alleen maar zeggen wat de reacties zijn van de mensen ter plaatse.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik vind het significant dat u spreekt over het rode bastion Hoboken. Dat is uw uitdrukking, niet de mijne. U hebt het steeds over politieke acties in dat verband.

De heer Seeuws. — Omdat wij vrezen, mijnheer de minister, te moeten vaststellen dat hier beslissingen worden genomen met een politieke achtergrond, wat niet mag.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Dat is uw duiding!

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, ik wil alleen zeggen dat wij trachten duidelijk te maken wat onze vrees is. U kan dat tegenspreken en, indien mogelijk, bewijzen dat wij ons hebben vergist.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Zoals ik reeds heb gezegd, vrezen wij dat precies Hoboken als *test case* werd uitgekozen voor een zogenaamde « herstructurering », die ten nadele van het officieel onderwijs moet leiden naar een onrechtstreeks voordeel voor het vrije net. Dit kan niet anders.

Met betrekking tot de fameuze vragenlijst die op 22 december 1982 aan de scholengemeenschappen werd toegestuurd, waarop wel op een te korte tijd — minder dan een maand, en in de vakantie — voor een ernstig overleg tegen 31 januari moest worden geantwoord, hebben we een aantal concrete vragen aan de minister te stellen, waarop de minister zo vriendelijk zal zijn te antwoorden.

Bij de analyse van deze vragenlijst kon worden verwacht dat nieuwe beslissingen zouden worden genomen zonder dat vooraf enige klaarheid bestaat in het beleid, zonder dat er zekerheid bestaat omtrent de waarborgen voor de inplanting van het rijksonderwijs, zonder dat de procedures van advies en overleg duidelijk afgebakend zijn.

Sta mij dus toe volgende beschouwingen te maken:

Ten eerste, tot op heden wordt het rijksonderwijs geconfronteerd met fusies van scholen en/of internaten. In de mate dat zij dienen te worden begrepen als noodzakelijke organisatiemaatregel na het verdwijnen van een inplanting ingevolge de evolutie van de leerlingenaantallen onder de wettelijk vastgestelde normen inzake rationalisatie en programmatie, zijn deze maatregelen gepast.

Ten tweede, een belangrijke factor in het fusiedossier is echter de houding die u aanneemt inzake de autonome middenschool. Hier ook wensen wij het principe voorop te stellen dat een zo ruim mogelijke aanwezigheid van het rijksonderwijs primeert. Zo de inplanting van autonome middenschoolen problemen schept, dienen administratieve maatregelen te worden genomen om de inplanting maximaal te vrijwaren. Het kan niet zijn dat de fusie van scholen — zoals het zich bijvoorbeeld te Hoboken voordoet — in feite neerkomt op een ontmanteling op het terrein van het onderwijsaanbod voor het rijksonderwijs.

Welke zijn uw plannen met betrekking tot de autonome middenschoolen en de fusies en dit rekening houdend met de plaatselijke positie van het rijksonderwijs?

Ten derde, bij deze fusieoperaties werden dikwijls betwistbare beslissingen genomen, hoewel de minister achteraf beweert de nodige consultaties gehouden te hebben.

Graag kregen wij uw mening, mijnheer de minister, over de manier waarop u die consultatie van de scholengemeenschap hebt geconcipeerd en kenden wij de motieven die u geleid hebben om de gekende maatregelen inzake fusies te treffen.

Inzake de door u aangevoerde procedure tot raadpleging, wensen wij te vernemen hoe u verder het overleg met alle betrokkenen overweegt. Wij menen dat raadplegingsprocedures enkel ernstig kunnen worden genomen indien zij tot doel hebben de reële

bekommeringen in het rijksonderwijs te kennen. Op het ogenblik zijn deze bekommelingen zeer ernstig ingevolge de reeds aangehaalde denataliteit en de door u getroffen maatregelen inzake normen, en betreffen zij vooral verzuchtingen om ter plaatse als rijksonderwijs te overleven.

Het behoud van de vrije keuze der ouders is niet enkel een kwestie van onderwijsaanbod inzake opties en afdelingen, maar ook van concrete inplanting.

Ten vierde, op 22 december heeft de heer minister een complexe vragenlijst naar de scholengemeenschappen gestuurd. Is deze vragenlijst geen inleidende operatie voor een eventuele fundamentele koerswijziging in het vernieuwd secundair onderwijs?

Te veel in het verleden heeft men van de bevoegdheid en de macht gebruik gemaakt om maatregelen te nemen die het VSO, zoals het oorspronkelijk werd opgevat, wijzigen. Men heeft in dit verband reeds gewezen op het beleid van een van uw voorgangers, minister De Croo, tijdens de periode 1974-1977. Wij vragen u met aandring ons de verzekering te geven dat uw beleid op de continuïteit en de verdediging van de oorspronkelijke VSO-principes is afgestemd.

Geachte collega's, bij dit alles rust ook een enorme verantwoordelijkheid op de liberale regeringspartner. Het spijt mij dat onze collega intussen de zaal heeft verlaten. Want zij zijn het toch die in deze coalitie hebben gemeend de bevoegdheid van het hele onderwijs, wat tot nog toe een kwestie was van overleg onder de regeringspartners, zomaar aan een vertegenwoordiger van de CVP te moeten overlaten, niet alleen op nationaal vlak, wat men nog zou kunnen begrijpen wanneer een wisselwerking mogelijk is...

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Het is toch geen monopolie van om het even welke partij.

De heer Seeuws. — Inderdaad, mijnheer de minister, het is geen monopolie, maar sta mij toe nog een aanvullende opmerking te maken. Ook in de Vlaamse executieve werd deze residuaire bevoegdheid, met de goedkeuring van de PVV, aan een collega van uw partij toegewezen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Uw voortdurende toespelingen hierop ergeren mij enigszins.

Indien u het zo belangrijk vond kon u in de Vlaamse executieve ook uw voorkeur doen gelden.

De heer Seeuws. — Indien we het hadden gekund, zouden we het ook hebben gedaan.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Welke was uw eerste voorkeur?

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, u hoeft zich niet boos te maken.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — U maakt bestendig dezelfde opmerkingen. Ik zal ze altijd weerleggen.

De heer Seeuws. — Inderdaad, onze bekommering spruit voort uit alles wat wij van dag tot dag meemaken.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Dezelfde idee wordt voortdurend herhaald, ook in een bepaalde pers. Ik zal er steeds op antwoorden.

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, wij vragen u ons gerust te stellen in verband met uw beleid. Wij hebben, wat dat betreft, toch wel gewezen op de belangrijke verschuivingen die zich de jongste jaren hieromtrent hebben voorgedaan.

Aansluitend bij wat ik daarnet heb gezegd, moet ik stellen dat de PVV wellicht tevreden is met een aantal aanstellingen in nieuwe instellingen. Ik denk dat zij die vergissing straks duur zal moeten betalen indien hun door iedereen die nog in het vrije woord geloofd, zal worden gevraagd rekenschap te geven.

Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, ik kom nu tot het laatste deel van mijn uiteenzetting.

Ondertussen gaan de pogingen tot de definitieve ontworpening van het rijksonderwijs onverminderd verder. Er zijn daarover een aantal bewijzen.

Mijnheer de minister, u moet niet steeds ontkennen wat wij zeggen, u zou moeten aanvaarden dat het onderzoek van de feiten u op een bepaald ogenblik verplicht te erkennen dat u zich heeft vergist, en dat de u gegeven waarschuwingen een grond van waarheid

bevatten. Amper een goede maand na onze interpellatie over uw omzendbrief, mijnheer de minister, in verband met het gebruik van de infrastructuur van de rijkscholen, blijkt uit tientallen getuigenissen van opgeschrikte instellingshoofden en van getroffen verenigingen allerhande, dat de ongenueerde toepassing nog catastrofaler is dan we toen zelfs maar konden vermoeden.

Ik zal daar vandaag enkel op alluderen, maar over enkele dagen zal ik de bewijzen leveren. Dat zal u toelaten in te zien dat hier en daar toch wel ernstige vergissingen werden begaan.

Wat stellen wij vast?

In heel wat instellingen weigeren de schoolhoofden nog enig gebruik van de schoollokalen aan derden, uit angst voor de reële toepassing van de nieuwe instructies.

In andere gevallen moeten de onbetaalbaar geworden rekeningen vooraf worden betaald.

In het beste geval zoeken de verenigingen die vroeger van de schoolgebouwen gebruik maakten, andere goedkopere lokalen in gemeentelijke infrastructuur of in privé-gebouwen.

Erger nog: de activiteiten worden drastisch ingekrompen, of gewoonweg afgeschaft, omdat men het niet meer ziet zitten.

In alle gevallen heeft u, mijnheer de minister, gewonnen, want de verenigingen die het officieel onderwijs gunstig gezind zijn en die gewoon waren de rijkscholen te gebruiken, blijven thans weg uit die scholen. Sommige vriendenkringen stoppen hun activiteiten ten voordele van het rijksonderwijs. Ik heb daarvan de bewijzen. Sommige schoolclubs moeten, ofwel betalen, wanneer zij bijvoorbeeld van een andere school van dezelfde schoolgemeenschap gebruik willen maken, ofwel hun activiteit drastisch inkrimpen, ofwel buiten de school een plaats zoeken. Ouderverenigingen geraken ontmoedigd en dies meer.

Bij de Belgische strijdkrachten in Duitsland zou de minister zelfs — daar zal hij ook wel kunnen op antwoorden — buiten zijn bevoegdheid zijn gegaan, met daar de bepalingen van de circulaire ook op te leggen, ondanks het bestaan van een bilateraal akkoord tussen Duitsland en België. Minister Tromont heeft wel rekening met dit akkoord gehouden, maar minister Coens niet. Het gevolg is dat in de BSD alle ontspanningsactiviteiten, vergaderingen en andere culturele bijeenkomsten stilvallen. De betrokkenen waren immers uitsluitend op de schoollokalen van het rijksonderwijs aangewezen.

Tot besluit kunnen we zeggen dat de grote slachtoffers van de omzendbrief de gewoontegebruikers zijn, degenen die veel gebruik maken van de schoollokalen op geregelde tijdstippen, dus vooral de avondleergangen en de turn- en sportverenigingen. Zij vluchten vrij massaal weg uit het rijksonderwijs.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — U spreekt van avondleergangen?

De heer Seeuws. — Ik zal mij beter uitdrukken, mijnheer de minister. Met avondleergangen bedoel ik, cursussen die 's avonds worden ingericht door allerlei verenigingen buiten de school en naschools. Ik spreek niet over avondleergangen van de school zelf. Dat spreekt vanzelf. Dat heeft u wel goed begrepen.

Het is ondertussen door bevoorrechte getuigen, weliswaar genoegzaam bewezen, dat de gemiddelde Bloso-tarieven, zowel als de tarieven die in het Waalse landsgedeelte en in Brussel voor de Franstalige verenigingen worden toegepast, en ook de gemeentelijke tarieven, gemiddeld lager liggen. Dat zal uw onderzoekscommissie wel bewijzen, wat u daarover nu ook denke. Een bewijs daarvan is, dat een aantal verenigingen, die door het toepassen van de nieuwe circulaire verjaagd zijn uit het rijksonderwijs, vluchten naar de gemeentelijke infrastructuur voor zover deze voorhanden is.

Wij menen, mijnheer de minister, dat u daarbij zowel de Schoolpactwet overtreedt inzake de vrije keuze als de Cultuurpactwet aangaande de gelijke behandeling van alle levensbeschouwelijke strekkingen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Overdrijf niet te veel, mijnheer Seeuws.

De heer Seeuws. — Inderdaad, mijnheer de minister. Wij zullen u dat bewijzen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — U spreekt voortdurend over bewijzen. Maar waar zijn ze?

De heer Seeuws. — Wij zullen u donderdag het bewijs overhandigen en in ieder geval de cijfers mededelen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Loze beweringen!

De heer Seeuws. — Neen, geen loze berichten. Cijfers, samen met bewijzen.

Mijnheer de minister, weet u dat uw bevoegde directeur-generaal in antwoord aan één van de instellingshoofden die daaromtrent raad vroeg, heeft geantwoord dat het inrichtingshoofd inderdaad verplicht kan worden sommige initiatieven af te remmen. Dat is toch wel een raar antwoord vanwege iemand van de administratie die behoort de school op een passende manier te laten *runnen*.

Nochtans bevestigen dezelfde inrichtingshoofden dat het wegblijven van deze naschoolse activiteiten — stilaan zullen wij en ook u daarvan de bewijzen hebben — nagenoeg geen besparingen met zich meebrengt voor de school noch wat de verwarming betreft, want die moet blijven aanstaan, noch wat eventuele andere werkingskosten aangaat. Besparen was toch uw bedoeling.

Maar, ondertussen, ik vraag u niet kwaad te worden, mijnheer de minister, want ook desbetreffend heb ik de bewijzen bij me, profiteert — met alle respect voor de instelling — het Nationaal Sportverbond van het katholiek onderwijs ervan om, uitgaande op dit ogenblik en gelijktijdig via een vrij omvangrijke reclame in allerlei tijdschriften, niet in de minst bekende, een zogenaamde NSVO-sportkaart te lanceren om tegen 150 frank per jaar, dat wil zeggen, het staat erbij, tegen 50 centiemen per dag, een heel jaar aan sport te doen op school. Ik neem natuurlijk aan op een vrije school en niet op een rijksschool.

Dat is precies wat wij bedoelen wanneer wij spreken over hetzij oneerlijke concurrentie, hetzij over nadeel voor de rijksscholen wanneer verenigingen die daar niet meer terecht kunnen elders gaan.

De heer Windels. — Dat zijn leerlingen van de school. Dat zijn geen verenigingen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Het betreft leerlingen van de school.

De heer Seeuws. — Neen, dat betreft geen leerlingen van de school alleen. Dan moet dat bericht niet in de krant verschijnen. Iedereen kan zulke kaart kopen en iedereen kan uitgerekend in die scholen waar het NSVO actief is, aan sport doen.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik ben daar niet verantwoordelijk voor. Dat zal dus één van die bewijzen zijn. Wat leidt u daaruit af? Leest u eens wat er staat, mijnheer Seeuws.

De heer Seeuws. — Ik leid daaruit af wat wij altijd hebben gezegd — ook hier moet u zich niet boos maken — dat door de maatregelen die u neemt en die ingaan tegen het belang van de rijksscholen zelf en uiteraard tegen het belang van de verenigingen die daar gevestigd zijn, u de mensen wegjaagt. Die moeten dan elders terecht. En dat, ik herhaal, uitgaande op het ogenblik, oh toeval!, dat een grote Barnumreclame wordt gemaakt voor andere mogelijkheden om aan sport te doen, bijvoorbeeld via het aanbod van de NSVO.

Bij dit alles en tot onze grote verbijstering stellen wij vast dat u op die weg verder gaat.

Ik heb geen enkele minister van Onderwijs gekend — en verschillende onder hen waren harde koppen — die steeds onverstoord doorzette en elk gesprek weigerde en geen enkele beslissing wilde veranderen. U wilt echter niet luisteren naar mensen die reeds jaren met deze aangelegenheid bezig zijn en die in gemeenschappelijk overleg een voorstel zouden kunnen formuleren tot aanpassing van de prijzen op een redelijke wijze. Sommigen van uw voorgangers hebben soms moeten bekennen dat zij zich hadden vergist en hebben na overleg andere beslissingen getroffen.

Wij stellen echter tot onze verbijstering vast dat u wel onverstoord doorzet, alle smeekbeden en protesten ten spijt, terwijl gemeenschapsminister Poma, die wij halt hebben moeten toeroepen met betrekking tot de culturele sector en waarnaar u ook heeft verwezen, af en toe wel blaft, maar nooit bijt.

Wij blijven hopen dat uiteindelijk het gezond verstand zal zegevieren en dat u tenslotte zal bezwijken onder de bewijzen van het onrecht dat door ondoordachte maatregelen van u en uw medewerkers, het rijksonderwijs wordt aangedaan.

Met alle betrokken verenigingen en onderwijskringen roepen wij u op tot een gesprek over de grondige aanpassing van uw circulaire, waarbij rekening kan worden gehouden met een aanpassing aan de relatieve stijging van de kosten, maar waarbij de grondidee, die altijd door uw voorgangers werd gehuldigd om de rijksinfrastructuur — en niet alleen die van onderwijs — ter beschikking te stellen van het

naschools en het lokale socioculturele werk gerespecteerd wordt, ten gunste van de uitstraling zelf van het rijksonderwijs, wat in hoofdzaak ook uw prioritaire bekommernis moet zijn. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, ik verontschuldig mij ervoor dat wij de begroting van Nationale Opvoeding voor 1982 nu pas behandelen. U kent de traditionele gang van zaken met betrekking tot de begrotingen van Nationale Opvoeding. Ik wil mij ter zake niet verschuilen achter goedkope argumenten. Ik heb getracht dit structureel te veranderen en dat is ook gelukt. Er is een verklaring voor de laattijdige bespreking van deze begroting 1982. De bezuinigingsmaatregelen die wij in 1982 hebben genomen, werden pas operationeel vanaf september/oktober. Om de uitgaven zo getrouw mogelijk te kunnen ramen, werd de indiening van de begroting uitgesteld.

Wij hadden echter — dat moet ook vermeld worden — een grote achterstand in te halen. Zoals bekend, moest de begroting voor 1981 nog volledig worden besproken in 1982. Op dit ogenblik — 1 februari — is de begroting 1983 volledig klaar, verantwoordingstabellen en andere bijlagen inbegrepen. Zij bevindt zich op het ogenblik bij het bestuur der begrotingen. Ik had tot een paar weken geleden nog gehoopt de begrotingen voor 1982 en 1983 samen te bespreken in de Senaat en had een voorstel in die zin aan de Voorzitter van de Senaat geformuleerd. Dit bleek echter materieel onmogelijk te zijn.

Het is nu nog een kwestie van enkele weken. Aangezien de begroting nog moet worden nagezien en gedrukt, durf ik niet precies te zeggen wanneer ze zal besproken worden. In elk geval is het overduidelijk dat wij — voor het eerst sinds vele jaren — binnen een redelijke termijn de begroting voor 1983 tijdig en uitvoerig in de Senaat zullen kunnen bespreken. Dat zal ons de gelegenheid geven dieper in te gaan op tal van problemen die hier werden opgeroepen. Daarom zal ik mij vandaag beperken tot enkele grote punten en antwoorden op de gestelde vragen.

Ik zou al degenen die hier vandaag het woord hebben gevoerd, willen danken voor hun interesse, voor hun bekommernis en voor de perspectieven naar voor gebracht naar aanleiding van deze bespreking. Als onderwijsdeskundigen zult u, dames en heren, wellicht kennis hebben genomen van de uitvoerige besprekingen in de commissie en in de openbare vergadering van de Kamer. U bent daartoe niet gebonden, want deze Kamer is uiteraard autonoom. Toch wil ik vandaag wel verwijzen naar heel wat antwoorden die ik in de Kamer heb gegeven, alhoewel ik thans het essentiële zal herhalen.

Vele sprekers bekommerden zich vandaag over de besparingen die vooral het rijksonderwijs treffen. Het moet mij van het hart dat men stelselmatig bepaalde feiten verdraait. Ik zou in de eerste plaats zeer duidelijk willen zeggen dat wij in het rijksonderwijs een aantal onwettelijke en onregelmatige situaties hebben rechtgezet; ik denk bijvoorbeeld aan aanstellingen in functies die niet waren voorzien, bijvoorbeeld de benoeming van een beheerder van een sporthal die nog niet was gebouwd. Zulke toestanden bestonden — ik kan hierover zelfs een kleurrijke en leerrijke bloemlezing geven — en dergelijke toestanden hebben wij ongedaan gemaakt.

Wij zijn ten tweede, nooit uitgegaan van het principe dat we één of ander net speciale maatregelen zouden opleggen. Integendeel. Alle normen en maatregelen gelden voor alle netten. Gezien het relatief hoge pedagogisch comfort van het VSO hebben wij in het kader van de bezuinigingen aan dit type van het secundair onderwijs kredieten ontnomen, zonder echter — daar druk ik op — het wezenlijke van het VSO aan te tasten. Ik wens hier te herhalen dat ik een voorstander van het VSO ben. Het sterkste bewijs hiervan is wel dat ook twee van mijn kinderen dit type van onderwijs volgen. De bezuinigingen in het VSO slaan op alle netten. In de mate dat een net meer VSO-scholen heeft, zal het in grotere mate de weerslag van de bezuinigingen ondervinden.

Men hoeft deze problematiek niet per net te bekijken. Men kan dit ook communautair bekijken. Wat bekijkt men in dit land overigens niet door een communautaire bril? Zo gezien zal de weerslag op het Franstalig onderwijs groter zijn dan op het Nederlandstalig onderwijs, omdat het Franstalig onderwijs quasi volledig — alle netten dus — op VSO is overgeschakeld. Het gaat dus niet om een maatregel voor of tegen een bepaald net. Het zijn nationale maatregelen, zowel voor Franstalige als Nederlandstalige scholen, en voor alle netten. Dat zou zeer duidelijk moeten worden begrepen en iedereen zou dat moeten erkennen. Daarenboven moet ik vaststellen dat het rijksonderwijs in het algemeen en het rijkssecundair onderwijs in het bijzonder nog altijd een veel betere omkadering geniet dan de gesubsidieerde sector.

Ik zou daar allerlei cijfers over kunnen geven. U kent ze waarschijnlijk ook. Ik zou kunnen verwijzen naar het verslag van de bespreking in de commissie van de Kamer, respectievelijk de openbare vergadering. U dwingt mij een aantal dingen te herhalen aangezien men hardnekkig een aantal stellingen blijft verdedigen.

Feiten zijn feiten. In het rijkssecundair onderwijs zijn er gemiddeld 13 leerkrachten per 100 leerlingen en in het gesubsidieerd onderwijs, zeer ruim en algemeen beschouwd, want ook binnen deze sector moet onderscheid worden gemaakt, zijn er nagenoeg 10 leerkrachten per 100 leerlingen. Dat is een reëel verschil.

Bij het vergelijken van de kostprijs voor het rijk, krijgt men als resultaat dat een leerling in het rijkssecundair onderwijs de Staat per jaar 191 000 frank kost. Het algemeen gemiddelde is 129 000 frank. In het vrij gesubsidieerd onderwijs is de kostprijs 111 000 frank.

Er zijn dus duidelijke verschillen. Men zegt daarover dat de kostprijselementen moeten vergeleken worden en dat de gesubsidieerde scholen nog andere inkomstenbronnen hebben. Wat dit laatste betreft spreekt men dan van geheime inkomsten van de gesubsidieerde vrije sector — het sprookje van de zogeheten « zwarte kassen van de Witte Paters » — of van het gemeentelijk onderwijs waar men extra-kredieten uit de gemeentekassen put. Dit laatste gebeurt inderdaad. Er wordt ongeveer 13 miljard supplementair uitgegeven voor het gemeentelijk onderwijs uit de gemeentelijke inkomsten, hoewel gemeenten het hoe langer hoe moeilijker hebben om rond te komen om tal van redenen. Desondanks gaan zij soms ver boven hun mogelijkheden voor hun onderwijs. Dit is een kwestie van prioriteiten. Binnen hun budgettaire mogelijkheden moeten zij een keuze maken. Voor de gemeenten waar de budgettaire mogelijkheden dat niet toelaten heeft de regering, op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken, een aantal maatregelen genomen waarop wij ongetwijfeld nog zullen terugkomen én in de Schoolpactcommissie én bij andere gelegenheden.

Meer dan één uiteenzetting werd ingegeven door zorg voor het rijksonderwijs en de leefbaarheid ervan.

Ik acht mij ten volle en onvoorwaardelijk verantwoordelijk voor dit rijksonderwijs, en ik heb de ambitie de leefbaarheid ervan te bevorderen want ik geloof in een neutraal officieel onderwijs naast andere vormen van onderwijs geëngageerd in diverse richtingen naargelang van de keuze. Dat lijkt mij essentieel. De vrije keuze is een grondwettelijk recht dat in dit land maximaal wordt gewaardeerd en door iedereen gerespecteerd. Het is vastgelegd in het Schoolpact en het is een verworvenheid binnen onze gemeenschap waar wij op staan.

De minister van Onderwijs is de verantwoordelijke voor het rijksonderwijs. Ik wil zoals al mijn voorgangers, dat valt te begrijpen, voor dit onderwijs alles doen wat mogelijk is.

Ik stel vast dat niettegenstaande alle comfort in de loop der jaren aan dit net gegeven — dat mag ook eerlijk onder ogen worden genomen — het succes van het rijksonderwijs beperkt is en niet in verhouding tot de inspanningen.

Cijfers zijn cijfers. 17,5 pct. van de schoolgaanden kiest voor het rijksonderwijs, 15 pct. voor het officieel gesubsidieerd onderwijs en 67,5 pct. voor het vrij gesubsidieerd onderwijs.

Dit lage cijfer voor het rijksonderwijs is niet te wijten aan een tekort aan middelen, integendeel. Er moeten andere factoren in het spel zijn. Ik wil ze met de betrokken schoolgemeenschappen onderzoeken en proberen er iets aan te doen.

Mij komt het voor, na ruim een jaar ervaring, dat het rijksonderwijs een veel te log, bureaucratisch-centralistisch systeem is. Dat is niet goed en dat kan niet goed zijn. Wij moeten het grotere autonomie geven. U weet hoe wij gesteld zijn op een eigen raad voor het rijksonderwijs en hoe wij een grotere autonomie willen geven aan de scholengemeenschappen en de scholen via niet alleen de directies maar ook de leerkrachten en de gehele schoolgemeenschap, in de ware zin van het woord.

Ik hoop dat wij dat ten volle kunnen realiseren zoals men dat trouwens ook in de andere netten waarvoor ik niet rechtstreeks verantwoordelijk ben, moet kunnen verwezenlijken. Wij zouden moeten evolveren naar scholengemeenschappen die zelf instaan voor het onderwijs op het lokaal of subregionaal vlak, om het even of het nu gaat om officieel neutraal dan wel om geëngageerd onderwijs, als zij maar voldoen aan een aantal essentiële voorwaarden die dan ook degelijk zouden worden gecontroleerd. Zij zouden in staat moeten zijn dat onderwijs te organiseren binnen een enveloppe van mogelijkheden die hun worden geboden. Dit lijkt mij een essentiële doelstelling. Ik hoop dat allen die daarbij betrokken zijn en dat is ongetwijfeld elk van u en nog zovele anderen, samen in die richting zullen denken en handelen.

Ik betreur dat men ten aanzien van het beleid dat wij voeren dag in dag uit campagne voert niet alleen tegen mijn persoon — tot daar nog aan toe — maar ook tegen het beleid dat volgens de heer Van Der Niepen zelfs de dood van het onderwijs zou betekenen en volgens anderen zou bijdragen tot de afbraak van het onderwijs. Ik vind een dergelijke campagne een betreurenswaardig iets, aangezien het rijksonderwijs hierdoor geenszins gediend wordt. Men zou beter meer positieve perspectieven behandelen. Ik sluit mij aan bij elke positieve actie en sta niet achter die afbraakvisie. Integendeel, ik ben ervan overtuigd dat door een echte sanering de vitaliteit en de leefbaarheid van dit onderwijs kan worden bevorderd.

Spijts de bezuinigingen hebben wij, wat het onderwijs in het algemeen betreft, niet te klagen. Als wij de cijfers inzake omkadering op het vlak van het secundair onderwijs in Europees verband vergelijken, stellen wij vast dat ons land een absolute recordhouder gebleven is ondanks de bezuinigingen. Op Europees vlak heeft men gemiddeld 16 leerlingen per leerkracht daar waar dit in België slechts 10 leerlingen per leerkracht bedraagt, wat een absoluut record is.

Sommigen beweren dat het jammer, zonet onverantwoord is, dat men bezuinigt in de sector van het onderwijs. Het is evident dat men met veel overleg moet te werk gaan als men wil bezuinigen in deze zo belangrijke sector, daarvan heeft u niet te overtuigen. De inspanningen die de twee gemeenschappen in dit land doen inzake onderwijs zijn merkwaardig. Ik wil u op dit ogenblik niet meer lastig vallen met cijfers maar ik wil toch even een vergelijking maken met andere departementen. In contacten met jonge mensen treft het mij steeds dat zij verwijzen naar de hoge uitgaven voor Landsverdediging. Ik wil er in dit verband enkel op wijzen dat de jongste 20 jaar de uitgaven voor Landsverdediging verviervoudigd zijn terwijl deze voor Onderwijs vertienvoudigd zijn. Het is nuttig dat wij dit zeggen en dat de jonge mensen het weten. Het is aangewezen dat wij inspanningen doen voor onze Landsverdediging en misschien zijn zij inderdaad zelfs niet toereikend. Dit laat ik buiten beschouwing. Inzake onderwijs wil ik nogmaals zeggen dat ons land grote inspanningen doet.

U zal reeds hebben gemerkt dat ik enkel de grote thema's aansnijdt. Gelieve mij daarvoor te verontschuldigen. Ik meen echter dat elk van u te zijner tijd het antwoord zal vernemen op de vragen die hij heeft gesteld.

Er wordt mij verweten dat ik zou over het hoofd zien de Schoolpactcommissie te raadplegen. De leden van de Schoolpactcommissie die hier nog aanwezig zijn, zullen kunnen getuigen dat wellicht geen enkele van mijn voorgangers zo vaak de vergaderingen van de Schoolpactcommissie bijwoont als mijn collega en ikzelf. Wij behandelen daar alle thema's die ook vroeger door de Schoolpactcommissie werden besproken, noch min noch meer.

Ik ben gehecht aan de Schoolpactcommissie omdat via deze commissie de schoolvrede in ons land wordt gewaarborgd. Wij respecteren dat dan ook ten volle.

Zo kom ik bij een beschouwing die onze collega, de heer Windels, heeft geformuleerd. Men mag de Schoolpactcommissie niet gebruiken voor andere zaken dan degene die haar zijn toegewezen en in geen geval in concurrentie laten treden met het Parlement. Soms is die verwarring wel reëel, hoewel ik moet vaststellen dat de Schoolpactcommissie positief werkt aan haar opdracht, namelijk de schoolvrede te bewaren. Ook in de Kamer- en de Senaatscommissie doet men al het mogelijke om vanuit de eigen verantwoordelijkheid te werken.

Ik heb wel een onprettige ervaring met een ontwerp waarmee wij al jaren bezig zijn en dat van de ene commissie naar de andere wordt verzonden, namelijk het ontwerp over de Nationale Dienst voor Leerlingenvervoer. Wij moeten het parlementaire werk laten geschieden zoals het hoort. Indien de schoolvrede in het een of ander aspect in het gedrang wordt gebracht, dan moet dat worden behandeld in de Schoolpactcommissie. Het is niet goed indien wij het onderwijsbeleid altijd opnieuw definiëren vanuit het aspect van allerlei evenwichten. Wij moeten dat ruimer durven te beschouwen.

Heel wat aandacht is gegaan naar een bijzonder actueel probleem, namelijk de communautarisering van het onderwijs. Wij leven in een tijd van grote communautaire spanningen. Iedereen is daarover bezorgd en elk is gehecht aan zijn eigen gemeenschap. Ik persoonlijk sta ook op nationale samenhang. Desalniettemin is het probleem levend in tal van opzichten ook met betrekking tot het onderwijs. Ik heb mij reeds vaak en duidelijk daaromtrent uitgesproken. Ik herhaal nu in antwoord op diverse uiteenzettingen dat ik een resoluut voorstander ben van de communautarisering van het onderwijs omdat dit mij de evidentie zelf lijkt. Een gemeenschap drukt zich allereerst uit in haar wezenlijke eigenheid op het culturele vlak én op het onderwijsvlak. De culturele autonomie is niet voltooid zolang wij ook niet het onderwijs binnen de bevoegdheid van de gemeenschappen

hebben gebracht. U weet dat 97 pct. van de onderwijskredieten nationaal gebleven zijn. Hetgeen dus in het bevoegdheidsdomein van de gemeenschap is gebracht, is eigenlijk vrij beperkt. Collega Windels, en vele anderen, hebben erop gewezen dat artikel 59bis van onze Grondwet nog moet worden nageleefd. Kort samengevat — en dit is een lapidaire uitdrukking waarvan ik hou omdat ze zo keurig de huidige situatie beschrijft —: het onderwijs is gecommunautariseerd, uitgenomen het onderwijs.

Inderdaad, de zeven gekende uitzonderingen zijn zeker van die aard dat we ons afvragen wat er in de gegeven omstandigheden dan wel naar de gemeenschappen kan gaan. Het is niet zo eenvoudig, maar toch geloof ik dat indien de wil groeit om deze communautarisering te realiseren, zelfs met respect voor de huidige Grondwet, het een en ander kan tot stand worden gebracht. In elk geval zal ik ervoor ijveren om in overleg met de executieven en de regering voorbereidingen te maken naar alle partijen toe. Ik heb trouwens een openheid vastgesteld ook bij de huidige oppositiepartijen; ik vind trouwens dat dit geen kwestie is van meerderheid en minderheid. Overigens, wat is brozer dan meerderheid en minderheid; op een dag als deze is het misschien nuttig dat even in herinnering te brengen; ik weet trouwens niet precies hoe de stand van zaken is op dit ogenblik. Het proces van de communautarisering lijkt mij een zo wezenlijk iets dat wij, hoe ook meerderheid en minderheid zijn samengesteld, daarover samen vanuit de twee gemeenschappen en met de nationale verantwoordelijken, overleg moeten kunnen plegen, waarbij alle partijen moeten worden betrokken, om te zien hoe dit element van de staatshervorming kan voltooid worden.

Dit is een principiële stelling waaraan voor mij drie essentiële voorwaarden zijn verbonden. Ik stel er prijs op dit hier duidelijk te zeggen.

Ten eerste, iedere gemeenschap zal haar eigen onderwijsbeleid ook zelf moeten financieren, met eigen middelen. Dit lijkt mij de logica zelf. Bepaalde senatoren hebben cijfers geciteerd die zouden wijzen op een achteruitstelling. Ik moet deze cijfers tegenspreken omdat zij niet helemaal correct zijn. De Vlaamse Gemeenschap heeft 57,5 pct. van de schoolgaanden en krijgt 55,2 pct. van de kredieten. Dit zijn de exacte cijfers. In die zin bestaat er dus wel een ongelijkheid maar niet in de termen zoals men ze hier heeft gesteld. Er is wel nog iets te doen op het vlak van de gelijke rechten. Wanneer wij naar communautarisering gaan, zal de financiering moeten gebeuren met eigen middelen.

Ten tweede, elke gemeenschap zal de nodige waarborgen moeten hebben voor het behoud van de schoolvrede, de vrije keuze en de gelijke behandeling. Laat het over aan elke gemeenschap om zelf te beslissen op welke manier zij dit zal doen. Ik spreek er me niet over uit; ik ben er trouwens niet toe gerechtigd. Het is een zaak van de gemeenschappen, waarvoor alle partijen een overeenkomst zullen moeten zoeken want, nog eens, dit overstijgt meerderheid en minderheid.

Ten derde, de overdracht — ik ben ertoe bereid en heb al voorstellen gedaan aan de regering met het oog op overleg tussen de regering en de executieven — zal samenhangend en globaal per sector moeten gebeuren en niet ordeloos en onduidelijk; alleen op die manier kunnen wij vermijden dat men niet weet wie voor wat verantwoordelijk is.

Degenen die bij het onderwijs betrokken zijn, moeten precies weten wat nationale bevoegdheid is en wat tot de bevoegdheidsfeer van de gemeenschappen behoort.

Tot daar, dames en heren, mijn standpunt inzake de communautarisering van het onderwijs. In het regeerakkoord staat duidelijk dat de regering overleg zal plegen met het oog op de juiste toepassing van artikel 59bis. Verder is er daarover geen enkel engagement vermeld. Dit belet echter niet dat de partijen en de betrokken verantwoordelijken een standpunt in dat verband mogen formuleren en dit kunnen inbrengen in een ernstig overleg ter oplossing van het communautair dossier.

Ik heb er prijs op gesteld aan deze Hoge Vergadering mijn ideeën ter zake uiteen te zetten.

Onder meer de heren Van Der Niepen en Windels, hebben gesproken over de internaten, zij het dan vanuit verschillende bekommelingen. Ook Franstalige senatoren hebben het daar meer dan eens over gehad. Ik moet ten stelligste tegenspreken dat de rijksinternaten zouden worden benadeeld en de vrije internaten bevoordeeld. Ik geef u dan ook de meest recente exacte cijfers.

De rijksinternaten onthalen, 4 424 jongeren en hiervoor zijn in totaal 512 begeleiders ingezet, namelijk 66 beheerders en 446 studiemeesters-opvoeders, dus 1 begeleider voor 8 internen.

De vrije internaten ontvangen geen enkele staatssubsidie. Wel is er een BTK-project, dat overigens niet is beperkt tot de vrije internaten,

zoals u weet. Indien u, wat de BTK'ers in het algemeen betreft, een vergelijking maakt over de verschillende netten — een berekening die ik niet graag maak, maar omdat er zaken over worden verteld die niet exact zijn, moet ik het wel doen — heeft het rijksonderwijs meer dan wat het proportioneel op basis van het aantal leerlingen zou toekomen: 23 pct. BTK'ers voor 17 pct. van de schoolgaanden. In het BTK-project voor de vrije internaten gaat het over 260 ambten voor in totaal 25 000 internen. Dat betekent één begeleider op 96 leerlingen, tegenover één op 8 in de rijksinternaten. Dat moest mij van het hart. Ik aanvaard niet dat men deze problematiek benadert in termen van benadeling voor de rijksinternaten en bevoordeling voor de vrije internaten. Dat is één van de vele zaken waarover men mij niet oprechter beoordeelt.

De heer Van Der Niepen heeft vragen gesteld over de PMS-centra. Wij maken werk van een definitieve herziening en uitvoering van het organiek besluit op de PMS-centra. Dit is zeer belangrijk omdat wij de opdracht hebben vernieuwd en verruimd en een ander systeem van aanpak, meer programmatorisch, hebben ingevoerd. Ik zal daarover niet uitweiden. Het zal niet eenvoudig zijn klaar te komen tegen volgend schooljaar. We zijn er volop mee bezig in goede samenwerking met de bevoegde raad, maar wij zullen de overgangperiode misschien wat moeten verlengen.

Er is hier ook gezegd dat wij duizend opties in het rijksonderwijs zouden verliezen. Ik hecht eraan ook hierover exacte informatie te verschaffen. Het Parlement heeft daar recht op. Niet duizend, maar wel 315 opties konden niet worden behouden. Daarentegen zijn er 102 nieuwe opties in het rijksonderwijs gerealiseerd. De termen waarin men het hier heeft opgesteld, zijn schromelijk overdreven. Ik moet eerlijk bekennen dat voor volgend schooljaar misschien ook een aantal opties in het gedrang zullen komen, maar dat geldt voor alle netten en alle scholen.

De heer Windels heeft ook over de opties gesproken. We moeten het probleem grondig onderzoeken. Er zijn honderden opties in het VSO, en dat is wat te veel van het goede. Ik heb getracht, in het kader van de studies van mijn kinderen, een beeld te krijgen van de manier waarop een optiekeuze wordt gemaakt. Het is te wijten aan een reeks van toevalligheden. Wij moeten dat herzien. Ook de heer Noerens heeft het daarover gehad. Wij moeten meer gaan naar polyvalente richtingen met respect voor de fundamentele principes van het VSO. Ik geloof daarin en heb dat reeds twaalf jaar geleden in het Parlement gezegd bij de invoering van het VSO. We moeten niet tot in het oneindige die opties uitbreiden. Welteverstaan, moet bij de nieuwe gegevens van schoolgemeenschap, bij de nieuwe definities en bij de herdefiniëring van die opties, de vrije keuze worden gewaarborgd.

Daarmee heb ik één van de fundamentele bedenkingen van de heer Seeuws en anderen onrechtstreeks beantwoord.

Er werd hier gesproken over een fundamenteel probleem, namelijk de gelijkheid, wat niet hetzelfde is als evenwicht, onder de netten. Dit raakt de essentie van het Schoolpact. In resolutie nummer 10 van het Schoolpact en in artikel 35 van de Schoolpactwet is gesteld dat de normen gelijk moeten zijn voor alle netten. De toepassing van die bepalingen willen wij garanderen.

Vanuit een ander standpunt wordt gesteld dat voor het rijksonderwijs de minister verantwoordelijk is en dat hij daarvoor betaalt al wat hij meent nodig te zijn. Die optie heb ik hier horen verdedigen maar die is niet helemaal conform de resoluties en de artikelen van de Schoolpactwet.

In 1958 dacht men dat de werkingstoelagen voor het gesubsidieerd onderwijs ongeveer moesten overeenkomen met 75 pct. van de werkingskosten die men in het rijksonderwijs maakt. Ik heb die zaken nagegaan. De realiteit vandaag is dat de werkingstoelagen niet 75 pct. maar 33 pct. van de werkingskosten van het rijksonderwijs dekken. Tussen de norm waaraan men toen dacht en de realiteit nu, is dus een groot verschil. Dit is een onrechtvaardige zaak, te meer omdat in het protocol van 1973 duidelijk wordt gesproken van «het op gelijke voet stellen van leerlingen, ouders en scholen». Dit lijkt mij één van de zaken te zijn waarbij wij over de partijen heen moeten proberen duidelijkheid te scheppen en een consensus moeten bereiken. Gelijkheid en evenwicht zijn zeer verschillende zaken. De geest en de letter van het Schoolpact van 1958, maar ook van de wet van 1973 waarmee bepaalde correcties zijn aangebracht aan 58, moeten worden in acht genomen. Na onderzoek moet de lijn die wij wensen te volgen binnen elke gemeenschap duidelijk worden afgebakend. Men kan niet stellen dat het rijksonderwijs hier onrecht is aangedaan. Integendeel.

Over de kostprijs zou ik in detail kunnen treden en cijfers geven per net enzovoort. Ik meen echter dat zulks niet de bedoeling is.

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, sta mij toe even een opmerking ter zake te maken.

Heel de discussie die ons al jaren bezighoudt, vooral de jongste jaren, spruit voort uit de beslissingen tot bezuinigingen die werden genomen uitgaande van een zogenaamd gelijkheidsbeginsel en van een aantal principes waar wij allen achter staan maar waarbij men systematisch vergeet, uitgerekend ook u als minister van Onderwijs, die rechtstreeks verantwoordelijk is voor het rijksonderwijs, dat gelijke kansen moeten worden gewaarborgd. U weet zeer goed dat de minister van Onderwijs uitzonderingen mag toestaan om gelijke kansen te waarborgen, omwille van de schoolvrede en de vrije keuze van de ouders.

Wat is nu ons probleem? Wanneer u vertrekt vanuit louter statistische gegevens over het aantal leerlingen, de kostprijs en zo meer, mag u niet uit het oog verliezen dat hoe dan ook — dat is de oorzaak van verwijten over afbraak van het rijksonderwijs — u er moet voor waken dat de vrije keuze gewaarborgd blijft. Waar een aantal maatregelen lineair en bij vergelijking worden genomen, kan dat met de bekommerning om de gelijkheid gebeuren maar het resultaat mag niet zijn dat de vrije keuze verdwijnt waar het om het rijksonderwijs gaat. Ik wilde die opmerking maken omdat wij het eigenlijk fundamenteel niet oneens zijn, maar omdat door de jaren heen van de oorspronkelijke bedoelingen die in de Schoolpactwetten zijn ingebouwd, werd afgeweken. Geleidelijk is men een andere redenering gaan volgen. Wij dreigen die fundamentele vrije keuze over het hoofd te zien. Het kan niet zijn dat kinderen binnen een redelijke straal geen school naar keuze meer zouden hebben.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik heb mij, zo dacht ik, duidelijk uitgesproken.

De heer Seeuws. — De verschillende scholengemeenschappen kunnen zelf geen scholen oprichten want het is de minister die moet beslissen of zulks mogelijk is.

De heer Windels. — Wij hebben toch uitdrukkelijk aan de minister gevraagd dat hij zou nagaan of inderdaad in elke regio om het even welke optie die enig belang heeft zou kunnen gevolgd zijn in het rijksonderwijs ten einde de vrije keuze te waarborgen.

Voor zover ik heb gehoord, heeft de minister geantwoord dat hij bereid is te onderzoeken en desnoods op te treden waar deze keuze eventueel niet zou bestaan.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik meen dat dit gesprek bijzonder nuttig is. Enerzijds moeten de normen voor iedereen gelijk zijn. Ook dit staat in de Schoolpactwet.

Anderzijds is die vrije keuze duidelijk te definiëren, rekening houdende met de scholengemeenschappen. Dat is ook aan nader onderzoek toe. Vandaar de verschillende onderzoeken die wij doen om daar een juist inzicht in te krijgen. Ik heb aan de rijks-scholengemeenschappen een brief gestuurd waarin ik ze vraag een aantal vragen — overal dezelfde — duidelijk te beantwoorden, dit met het oog op een exacte informatie over de feitelijkheden en over hun noden waaraan ik wens te gemoet te komen zo mogelijk. Dat is de ware bedoeling van deze vragen. Men mag dat toch niet verkeerd interpreteren.

Van het ogenblik af dat ik aan de scholengemeenschappen een vraag stel, vraagt men zich reeds af wat daar achter zit en of dit een afbraak inhoudt.

De heer Seeuws. — Pas op, mijnheer de minister, want er zijn voorgaanden. Ieder van ons en ook u heeft dat ervaren. Wij hebben allen gevraagd rust te houden in het vernieuwd secundair onderwijs.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Precies om tegemoet te komen aan uw grondige bekommerning zijn er een aantal elementen voorhanden.

Ten eerste, die normen zijn wettelijk vastgelegd en moeten identiek worden toegepast. Maar, er zijn nog andere elementen, bijvoorbeeld de scholengemeenschappen die goed moeten worden gedefinieerd, want zij vormen het kader waarbinnen de vrije keuze zich dient te realiseren.

Ten tweede, wat de opties betreft, ben ik heilig overtuigd van wat ik gezegd heb. Niet alleen zijn er bezuinigingsredenen. Ik vind het ook niet goed dat men op de duur individuele studiekeuzen tot en met gaat maken. Dat beantwoordt niet aan een totale persoons- een maatschappijconceptie, waarover wij het eigenlijk en in ruime mate kunnen eens zijn. Er moet een herziening komen in de zin van een beperking, zodat de reële vrije keuze mogelijk wordt. Dat zijn de termen waarin zich deze problematiek situeert.

Ik meen dat het debat dat wij hier vandaag hebben gevoerd daartoe ongetwijfeld een wezenlijke bijdrage is. Was het debat op bepaalde ogenblikken wat geanimeerd, dan vraag ik u mij daarvoor te willen verontschuldigen. Maar, soms treft het wel wanneer men de indruk heeft dat men verkeerd wordt begrepen. Dat zal ook wederzijds het geval zijn. Vandaar dat dit gesprek zeer nuttig is.

Ik wil heel speciaal collega Windels bedanken, niet alleen omdat ik hem zo goed ken, maar ook omdat hij in klare en passende bewoordingen een aantal perspectieven heeft geopend en een beoordeling heeft gegeven waarbij ik mij in ruime mate kan aansluiten.

De heer Windels heeft gesproken, en ook in andere uiteenzettingen heb ik het onderkend, over de budgettaire aanpak van de sector onderwijs.

Uit ervaring kan ik zeggen dat wij in het departement van Onderwijs met een aantal structurele handicaps te maken hebben. Ik verwijt niemand of niets, maar administratief en budgettair-technisch sta ik, ik zal niet in details treden, voor handicaps die ik nu duidelijk aan het ontdekken en definiëren ben. Want, wanneer men wil remediëren, dan moet men eerst goed weten waar de oorzaak van de kwaal ligt.

Een belangrijk punt in dit verband is ook de evolutie van het leerlingenaantal en de studiekeuzen. Iets wat personen die niet bij het onderwijs betrokken zijn, en die ook het onderwijsbeleid budgettair moeten beoordelen, nooit verstaan, is dat wij te maken hebben met leerlingen wier aantal elk jaar verschilt, wier keuze van de richtingen verandert en dat ook het onderwijs, gelukkig maar, zich aanpast, en dat er nieuwe opties en richtingen bijkomen. Een begroting van Nationale Opvoeding heeft daarenboven altijd betrekking op twee schooljaren. Een schooljaar valt immers niet samen met een kalenderjaar. Wij nemen echter maatregelen om die structurele handicaps te verhelpen.

Ik sta versteld over de beperkte middelen waarmee mijn administratie, die zo goed haar best doet, moet werken. Er werkt bijvoorbeeld geen enkele statisticus in mijn departement. Ik ben werkelijk geschrokken toen ik vaststelde dat mijn Nederlandse collega er ongeveer 40 in dienst heeft. Mijn Franstalige collega heeft wel iets meer specialisten te zijner beschikking. Dit zijn kleine zaken waaraan dringend iets moet worden gedaan, maar die symptomatisch zijn voor veel bredere problemen.

Ik heb mijn administratie geherstructureerd en de personeelsformatie aangepast met het oog op het beter functioneren van het departement en een betere budgetcontrole.

Er werd — sta me toe dit even te vermelden — een maandelijkse budgetcontrole op het getouw gezet samen met de inspectie van Financiën, de administratie en vertegenwoordigers van het kabinet om na te gaan hoe de uitgaven in de loop van het jaar evolueren. Dit bleek een innovatie te zijn. Het is nochtans evident dat men op de voet de uitgaven kan volgen wanneer men zo'n budget moet beheren. Deze budgetcontrole is echter ontzettend moeilijk. Zo kennen wij vandaag nog niet alle uitgaven met betrekking tot 1982, omdat er nog een aantal achterstallige betalingen en andere uitgaven voor 1982 moeten worden gedaan. Tegen 15 februari zullen wij deze uitgaven echter zo goed als definitief kennen. Ook dit is een van onze structurele handicaps.

Wij zullen de nodige maatregelen treffen, zodat niet alleen het Parlement, maar ook ik, als verantwoordelijke minister, een duidelijk inzicht in het departement van Nationale Opvoeding kan hebben. Mijn voorgangers hadden ook met deze handicaps te kampen, maar gelet op de budgettaire situatie zijn deze maatregelen nu dringender dan ooit.

Mijnheer Windels, u heeft een aantal problemen aangesneden met betrekking tot de herziening van het Schoolpact, meer bepaald m.b.t. de schoolgebouwen. Ik ben het met u eens. Wij moeten bouwen naarmate van de reële behoeften en met de middelen waarover wij beschikken. Als verantwoordelijke voor het rijksonderwijs, op de eerste plaats, heb ik vastgesteld dat er in andere scholen vaak te veel, en veel te luxueus werd gebouwd. Dit is geen verwijt. Wij moeten geregeld evalueren. De tijden zijn veranderd. De concepties van tien jaar terug waren wellicht aangepast aan die periode, maar zijn nu niet meer realiseerbaar.

Ik heb ook de vragen van de gesubsidieerde sector in verband met de herziening van het Schoolpact genoteerd. In de Schoolpactcommissie hebben wij trouwens een lijst van problemen opgesteld en wij zullen hieraan de nodige aandacht geven.

Mevrouw Maes heeft over de communautaire aanpak gesproken, waarop ik heb geantwoord, evenals over de kwaliteit van het onderwijs. Zij stelde vragen over de aantrekkelijkheid van het

rijksonderwijs in vergelijking met die van andere netten. Ook de gesubsidieerde sector kent moeilijkheden, meer bepaald met betrekking tot de scholengemeenschappen. Zij heeft hierop gewezen, maar ik wens dit punt nu buiten beschouwing te laten.

Zij heeft ook aandacht geschonken aan een van de belangrijkste problemen in de sector van het onderwijs, namelijk de werkgelegenheid, en zij heeft een aantal noden aangeduid die moeten worden beantwoord.

Ik onderschrijf de respectieve noden, meer bepaald deze van het analfabetisme in 1983, de nood aan tweede kansonderwijs en dergelijke meer. Terloops: ik heb het hier niet over de bevoegdheid van de gemeenschappen, dit is niet het discussiepunt nu. In dit beschaafd land zijn er vandaag nog noden die wij ons onvoldoende realiseren. Men zou het analfabetisme echter duidelijk moeten definiëren. Het analfabetisme van 1983 is anders dan dat van 1830. Ik erken de grote nood van het huidige analfabetisme. Ik vind het voluitaant ter zake nuttig en vruchtbaar. Het is niet altijd per se de overheid die voor alle aspecten hiervan moet worden ingezet. Ik huiver trouwens voor een samenleving waarin alle inzet moet worden betaald door de overheid.

Er zijn hier nog andere behoeften signaleerd, waarop ik graag zou ingaan. Hierbij verwijs ik naar de verantwoordelijkheid ten opzichte van kinderen die het soms moeilijk hebben en naar de verantwoordelijkheid van de ouders die soms wat te veel van het onderwijs verwachten. Sommige ouders zijn te weinig betrokken bij het onderwijs. Dit is vooral het geval in minder-gegoede sociale milieus, waar de ouders minder kansen hebben gehad. Regelmatig ervaren wij dit in het onderwijs. Ik vind dat sommige ouders te veel overlaten aan het onderwijs, zichzelf onbevoegd verklaarend. Dit is natuurlijk verkeerd. Zij zijn zelf natuurlijk ook bevoegd, want ze zien hun kinderen immers graag en zij hebben als het ware de plicht — natuurlijk ook het recht — om zich actief in te zetten in het onderwijsgebeuren, maar vaak krijgen zij onvoldoende toegang tot de vreemde wereld van het onderwijs. Ik probeer hier bruggen te slaan. Het is niet alleen een kwestie van structurele maatregelen, het gaat ook om de mentaliteit. Velen onder u zijn daar trouwens sinds jaar en dag mee bezig.

Ik vind dat de democratisering van het onderwijs nog ver van voltooid is. Wij hebben nog heel veel te doen. Ik erken de vele leemten ter zake.

Mevrouw De Pauw heeft essentieel over twee zaken gesproken. Hoewel ik graag een gedetailleerd antwoord gaf, zal ik mij ook hier moeten beperken. Wij hebben uiteraard ook de sector van het universitair onderwijs moeten aanspreken in het kader van de bezuinigingen. Ik kan echter verzekeren dat de universiteiten absoluut niet wezenlijk zijn aangetast in hun expansiemogelijkheden. Onze zeventien universitaire instellingen zijn er nog behoorlijk aan toe. Wij hebben de werkingstoelagen per student met 2,5 pct. moeten verminderen. Wij zullen eindelijk de tijdelijke supplementen voor het overvallig personeel voorzien in artikel 35, in een periode van zeven jaar afbouwen. Dat was reeds bepaald in de financieringswet van 1971.

Aan deze ingreep werd ook artikel 31 gekoppeld, een vrij minimale operatie, met betrekking tot de minimum basiscijfers voor de kandidaturen van de onvoldedige instellingen. Zonder er verder op in te gaan, onderstreep ik dat er een essentieel verschil is tussen de basiscijfers in de kandidaturen en deze in de tweede cyclus.

In verband met uw klacht omtrent de assistenten die nog slechts betaald worden als licentiaten van het hoger secundair onderwijs of als ex-assistenten, moet ik toegeven dat zij vroeger toch wel een erg gunstige positie genoten. In de vorm van een voortgezette opleiding kregen zij de kans tot doctoreren, een vorm van *post graduate* onderwijs dus, tegen een hogere wedde dan hun collega's in het SO. Daar moest toch iets gedaan worden, rekening houdend met de toestand in het secundair onderwijs, waar men ook belangrijke, zoniet meer verantwoordelijkheden te dragen heeft. De assistenten zijn als dusdanig immers beveiligd door de extra mogelijkheden van de wetenschappelijke groei geboden door de universiteiten.

U hebt uw bekommerning getoond ten opzichte van de nationale wetenschappelijke instellingen. U kent de opdracht van de koninklijke commissaris ter zake. De herstructurering is nodig en wij zullen de nodige fondsen ter beschikking stellen, want van twee zaken moet ik er één kiezen: ofwel behouden wij de nationale instellingen, ofwel moeten wij ze op. Ik kan niet verder met beperkte middelen instellingen in stand houden die vroeger werden opgericht zonder dat de consequenties ervan erkend werden op het vlak van de personeelsomkadering en van de kredieten. Het is echter de wezenlijke opdracht van de commissaris om daar een herstructurering tot stand te brengen.

De Nederlandstalige rijksscholen, en de Nederlandstalige scholen in het algemeen, te Brussel, hebben begrijpelijkerwijze en terecht bijzondere normen.

Vanuit een bepaalde hoek werd hier deze «discriminatie», aangeklaagd zoals men dat noemde. Ik vind dat dit verantwoord is voor onze Vlaamse Gemeenschap in onze hoofdstad, Brussel. Ook daar moet het Nederlandstalig onderwijs volwaardige kansen worden gegeven. Gelukkig bestaat hierover geen enkele moeilijkheid onder de Vlaamse partijen. Ik geef u de garantie dat wij hieraan in het bijzonder aandacht zullen blijven besteden.

Ik meen dat ik hier niet in details moet treden over de sluiting van de cafetaria van de Koninklijke Bibliotheek. Het ging om een VZW die een deficit boekte, wat bepaalde consequenties had. Indien morgen een andere VZW dat op zich wil nemen, mij niet gelaten.

Er werden nog een aantal concrete vragen gesteld over detachering en dies meer. Wij moeten ook desbetreffend bezuinigingsmaatregelen toepassen. Als het gaat om opdrachten met een permanent karakter moeten wij rekening houden met de definitie «detachering» en met de budgettaire mogelijkheden.

Mijnheer Noerens, ik dank u, ook voor de tekst die u mij hebt overhandigd en omdat u zo veel nuttige suggesties het gedaan die ik een voor een zal ontleiden. U zult u mij ervan ontslaan er hier op dit moment in detail op in te gaan. Ik verzeker u dat wij bij de bespreking van de begroting van 1983 in de commissie uitvoerig van gedachten zullen kunnen wisselen over elk van deze punten en over nog zoveel andere.

Als eerste verantwoordelijke voor het rijksonderwijs bevestig ik nogmaals mijn fundamentele gehechtheid eraan. Ik wil het volwaardige kansen geven. Ik wil er ook over waken dat dit onderwijs toegankelijk blijft voor al degenen die kiezen voor het officieel neutraal onderwijs.

Ik heb het in de Kamer gezegd en ik herhaal het hier: het mag niet zijn dat mensen die geloven in het officieel neutraal onderwijs daar eigenlijk niet meer in terecht kunnen aangezien sommigen het karakter daarvan eigenlijk kapot hebben gemaakt door bepaalde excessen. Doe mij nu niet meer zeggen. Er zijn er die daar handelen op zo'n manier dat mensen die geloven in het officieel neutraal onderwijs zich daar niet meer of nauwelijks thuis voelen. Dat betreurt ik met u en al degenen die het eerlijk menen met het rijksonderwijs.

Mijnheer Degroove, u hebt mij aangesproken, waarvoor ik u dankbaar ben, over de opdracht die ik weggelegd zie voor universiteitsprofessoren. Ik heb in de Kamer gezegd, en ik bevestig het hier, dat ik deze opdracht drievoudig zie: naar het onderwijs toe, naar het onderzoek toe en naar de maatschappij toe. Dat laatste vond ik wezenlijk bij de opdracht van een universiteitsprofessor, zonder dat daarvoor extra tegemoetkomingen moeten worden gegeven vanwege de overheid. Het is evident dat de opdracht van een universiteitsprofessor niet kan worden gevat in vijf uren les. Ik betreurt met u dat er zo'n verkeerd beeld bestaat in verband met onze professoren. Er zijn natuurlijk in elke beroepscategorie uitmuntend goede mensen en andere mensen die misschien niet honderd procent beantwoorden aan wat van hen mag worden verwacht. Ik vind dat wij kritische verwachtingen mogen hebben in verband met onze universiteitsprofessoren, want zij hebben tenslotte zoveel meer mogelijkheden gekregen om zich te ontplooiën. Zij zijn dan ook tot zoveel meer dienstbaarheid verplicht. Ik heb deze drievoudige opdracht duidelijk willen formuleren.

De cijfers die u mij hebt gevraagd, zal ik u verzenden. Ik heb ze op het ogenblik niet tot mijn beschikking.

Mijnheer Seeuws, hoewel ik reeds op een aantal van de door u behandelde punten heb geantwoord, zal ik toch nog enige verduidelijking verschaffen omtrent enerzijds de autonomie van de middenschool, meer bepaald het concrete geval Hoboken, en anderzijds omtrent uw reeds meermaals geuite zorg met betrekking tot het huren van rijksscholengebouwen door derden.

Ik zal trachten dit kort en zakelijk te behandelen.

De autonomie van de middenschoolen is iets fundamenteels in het VSO. Wij moeten dit realiseren overal waar het mogelijk is en dit in overleg met de betrokkenen. De consultatie die nu op gang is gebracht, is precies bedoeld om de leefbaarheid van de rijksscholen te bevorderen binnen aangepaste schoolgemeenschappen. Ik hoop dat u van mij aanneemt dat dit werkelijk de bedoeling is en dat achter deze maatregel niets anders moet worden gezocht dan de bevordering van de leefbaarheid van de scholen.

Het kabinet en de administratie hadden reeds contact met alle schoolgemeenschappen over heel het Vlaamse land. Dit heeft geleid tot de opstelling van een definitieve vragenlijst die de basis zal zijn voor het verder overleg omtrent de herstructurering.

Ik weet dat heel wat aandacht werd besteed aan het concreet geval Hoboken. Sta mij toe u volgende verduidelijking te geven. De rijksbasisschool had tot het schooljaar 1981-1982 enkel een derde graad. Per 1 september 1982 mocht de rijksbasisschool starten met een eerste en een tweede graad gevestigd in de gebouwen van het koninklijk atheneum. In de rijksmiddleschool II, gevestigd in het koninklijk technisch atheneum, telde men tijdens het schooljaar 1980-1981 109 leerlingen en tijdens het schooljaar 1981-1982 106 leerlingen. De rijksmiddleschool I, gevestigd in het koninklijk atheneum, had tijdens het schooljaar 1980-1981 156 leerlingen en tijdens het schooljaar 1981-1982 160 leerlingen. Na de overbrenging van de rijksmiddleschool II naar de gebouwen van het koninklijke atheneum waren er op 1 september 1982 283 leerlingen, een aanwinst dus van 17 tegenover vorig schooljaar.

Tot deze overbrenging werd besloten op 18 augustus 1982 en de school werd van deze regeling reeds in mei op de hoogte gebracht.

Het lag in de bedoeling de rijksbasisschool volledig uit te bouwen en ze met de rijksmiddleschool samen te huisvesten zodat de leerlingen er van hun zesde tot hun veertiende jaar konden schoollopen. Directie noch leerkrachten dienden dan nog van de ene naar de andere vestigingsplaats van de middenschool te pendelen. In het koninklijk technisch atheneum zou de volledige bovenbouw worden georganiseerd.

Tijdens een bezoek ter plaatse werd vastgesteld dat er voldoende ruimte was in het koninklijk technisch atheneum voor de opvang van het koninklijk atheneum. Het personeel van het atheneum maakte echter bezwaren waardoor de tweede operatie op de helling kwam. De verhuis die toch moest gebeuren wegens plaatsgebrek in het atheneum en waarvan men reeds in mei op de hoogte was, werd gepland voor het weekend van 1 november.

Wegens organisatorische problemen en na nieuwe contacten, werd de verhuis nogmaals verschoven naar de kerstvakantie. Alweer rezen moeilijkheden vanuit de schoolgemeenschap. Het is duidelijk dat de leerlingen in het atheneum plaatsgebrek hebben. Na nieuwe contacten werd aan de directie een definitieve regeling voorgesteld en werd overeengekomen dat zij zelf het tijdstip van de verhuis mocht kiezen. Na dit overleg eind vorig jaar werd dan de beslissing genomen het koninklijk technisch atheneum te vestigen in de gebouwen aan de Distelvinklaan en het koninklijk atheneum samen de rijksmiddleschool en de rijksbasisschool te vestigen in de gebouwen aan de Hendriklei, en dit vanaf volgend schooljaar.

Dit is een operatie volgens onderwijsgegevens en bouwtechnische mogelijkheden. Men moet daar niet meer of niet minder achter zoeken. Wij blijven voor deze schoolgemeenschap, zoals voor de andere, in contact om na te gaan hoe één en ander na ruim overleg en eventueel op een pragmatische wijze opnieuw kan worden gedefinieerd. De beslissing was tijdig genomen. Wij hebben ze alleen na contacten met de basis herhaaldelijk uitgesteld.

Ik geloof niet dat wij in detail moeten treden omtrent de problematiek van de huur van rijkschoolgebouwen door derden. Het gaat hier over derden en over alles wat niet onmiddellijk met de schoolgemeenschap verband houdt. Mag ik tussen twee haakjes vermelden dat ook Bloso zijn tarieven heeft verhoogd. Het is begrijpelijk en u hebt dat niet ontkend.

Heel wat schoolgaanden moeten gebruik maken van de infrastructuur van het departement van Cultuur. Bloso heeft een verhoogde rekening voorgelegd, zonder overleg, want de Cultuur behoort tot de bevoegdheid van de gemeenschapsminister en de nationale minister van Onderwijs is slecht bevoegd voor het nationaal budget van Onderwijs. Dit belet niet dat wij het gesprek zijn begonnen met het oog op een rationele uitbouw van de infrastructuur ter zake.

U hebt de vergelijking gemaakt met de vrije sector. Daar is er een subsidiëring met betrekking tot rentelast voor het optrekken van de gebouwen en een betoelaging van de algemene werking van de ganse school. Voor de rest is er geen rechtstreekse subsidiëring voor de werking. Hoe ze hun problemen oplossen, is hun zaak. In elk geval hebben zij het lastig om rond te komen met de mogelijkheden waarover zij beschikken. Ik ontvang daaromtrent geregeld nota's en vragen.

Wat is nu eigenlijk de basisfilosofie van de huurregeling voor derden?

Wij hebben in het Schoolpact een overeenkomst ingeschreven waardoor ieder jaar opnieuw door de Schoolpactcommissie over de verhoging van de werkingsloelagen moet worden beslist. Parallel met deze verhoging — in 1982 5,9 pct. meer dan in 1981 — moesten ook de werkingsloelagen voor het rijksonderwijs worden verhoogd met

5,9 pct. dus. Wij hebben ons, ik wil dit hier meedelen, niet kunnen houden aan deze gelijke groei. Het groeipercentage van 5,9 pct. werd door het rijksonderwijs ruim overschreden. Het is de gesubsidieerde sector die terecht zou kunnen opwerpen dat er veel meer wordt uitgegeven aan de andere sector.

De huurprijzen zijn aangepast aan de werkelijke extra kosten. De vergelijking met Bloso werd gemaakt en hieruit blijkt dat de tarieven van het rijksonderwijs op dezelfde hoogte liggen als die van het Bloso.

Ook in de Franstalige sector is men tot een gelijkaardige regeling gekomen. Hoe dan ook is het overleg ter zake bezig. Ik hoop met u dat het tot positieve resultaten zal leiden. Zowel de gemeenschapsminister van Binnenlandse Zaken als de gemeenschapsminister van Cultuur als de andere betrokkenen en wij zelf zijn daar werkelijk in alle openheid een vergelijking aan het maken. Ik hoop dat wij niet alleen met betrekking tot de huurprijzen, maar op veel andere gebieden, goede oplossingen zullen vinden. Wij moeten een goed gebruik maken van de weinige middelen waarover wij nog beschikken.

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, graag nog een enkele opmerking.

U antwoordt altijd alsof het enkel over derden zou gaan. Ik zal u bewijzen, en dit mag dan een voorlichting zijn, dat u met de maatregelen die in een aantal scholen reeds worden toegepast, evengoed treft de schoolclubs — dus leerlingen — als de vriendenkringen of ouderverenigingen. Ik heb u nogmaals gevraagd of u bereid is tot overleg met de betrokken groepen, zowel derden als groepen die rechtstreeks met het onderwijs te maken hebben. U verwijst telkens naar het gesprek dat begonnen is met de gemeenschapsministers Poma en Galle en uzelf en dat zou kunnen leiden tot overleg.

Ik stel u de volgende concrete vraag: zou dit overleg kunnen leiden naar een aanpassing van uw circulaire? Dit is zeer belangrijk voor vele verenigingen. Indien zou blijken dat een aanpassing van de circulaire tot de mogelijke resultaten van dit overleg kan behoren, zijn wij bereid het einde van deze besprekingen af te wachten. Mocht het niet het geval zijn, dringen wij ten stelligste aan op rechtstreeks overleg.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Ik zal u eerlijk, open en duidelijk antwoorden. Deze circulaire werd uitgevaardigd; wij staan erachter, ook in de toepassing, tot dit overleg eventueel zou leiden tot andere oplossingen, die een ruimere draagwijdte hebben en die niet alleen de minister van Onderwijs betreffen maar ook de andere bevoegde ministers van de gemeenschap. Hoewel wij geen recht hebben elkaar wederzijds voor te schrijven wat wij moeten doen, zijn wij volwassen genoeg om de koppen bijeen te steken en te zien wat het resultaat kan zijn van ernstig overleg. Ik ben ervan overtuigd dat er in de sectoren van de drie bevoegde ministers aanpassingen mogelijk zijn. Ik durf dit overleg met een open geest ingaan; wij zullen zien waartoe dit wederzijds kan leiden.

Wij hebben nu al vele onderwijsproblemen besproken maar de grootste zorg op het ogenblik is ongetwijfeld het levensgroot probleem van de werkloosheid. Iedere politieke partij, elk politiek mandataris, worden er mee geconfronteerd. Allen denken wij erover na en proberen, binnen de mate van onze mogelijkheden, er iets aan te doen. Wij, onderwijsmensen, zien de mogelijkheid een stap te doen in de goede richting. Ik heb het dan niet alleen over de werkgelegenheid in het onderwijs hoewel die zeer aanzienlijk is: wij zijn de grootste werkgever van het land. Wel denk ik aan het bevorderen van de werkgelegenheid vanuit het onderwijs: mensen bekwamen door opleiding en vorming, en hun beroepsmogelijkheden geven met grotere kans om te slagen in het leven.

Hierbij wil ik de volgende overwegingen formuleren. Verschillende sprekers hebben in dit verband hun ideeën uiteengezet. Wij hebben inderdaad een hoge gemiddelde scolariteit. Nochtans is er een kleine groep mensen die extra aandacht verdienen, namelijk zij die hun opleiding vroegtijdig onderbreken of afbreken. Het is onbelangrijk of dit onderwijs behoorde tot de gemeenschappen of tot nationale opvoeding. Veel jongeren breken hun studie of opleiding vroegtijdig af; ongeveer 50 000 jongeren tussen 14 en 18 jaar. De kans is zeer groot dat zij later met structurele problemen in hun professioneel en maatschappelijk leven zullen worden geconfronteerd. Niettegenstaande de schrijnende werkloosheid worden wij ook geregeld geconfronteerd met gebrek aan geschoold personeel. Geschoold staat hier dan

wel voor gespecialiseerd, vooral arbeiders en bedienden en niet enkel specialisten uit universiteiten of postgraduate opleidingen. Dit brengt er mij toe dringend aanpassingen te doen op het vlak van de opleidingsmogelijkheden en de programmatie van het onderwijs. Wij moeten zowel in het onderwijs voor sociale promotie als in het hoger onderwijs van het korte type nieuwe mogelijkheden tot stand brengen.

Met betrekking tot de tewerkstelling in het onderwijs zelf, stel ik vast dat ondanks het afnemen van de mogelijkheden in het onderwijs, de studies die voorbereiden op onderwijsfuncties nog een groeiende aantrekkingskracht hebben. Daarbij komt dat het percentage vrouwen dat deze studies kiezen, toeneemt. Dit is van belang. Ook in verband met de werkloosheid, en dat bekommert mij ten eerste, hebben we veel mensen met een specifiek pedagogisch diploma. Op 16 500 werkloze leerkrachten zijn er 80 pct. vrouwen. In het perspectief van de herverdeling van de arbeid, moeten we onderzoeken hoe we daaraan iets kunnen doen. Ik heb soms het gevoel en de overtuiging dat heel wat onderwijskrachten niet denken in termen van een full-time opdracht, maar ook bereid zijn een deeltijdse taak te vervullen. Dat heeft niets te maken met man of vrouw. Vaak gaat het immers om zogenaamde pedagogische koppels. Misschien levert dat een perspectief op voor de werkgelegenheid van mensen die hun levensideaal hebben opgebouwd in functie van het onderwijs. Indien ze door aangepaste maatregelen ter herverdeling van het werk toch werkloos zouden blijven, zou ik dat zeer erg vinden, temeer daar er zeker nog noden te lenigen zijn in het onderwijs, dat is duidelijk.

Met het oog op het bevorderen van de werkgelegenheid in en door het onderwijs, meen ik dat dringend de leerplicht moet worden verlengd, zij het in een veelzijdige vorm en met respect voor wat is tot stand gekomen en gegroeid. Ik denk aan een vernieuwing van het beroepsonderwijs, het leerlingenwezen en het industrieel leercontract.

Hoe dan ook, al de vormen die hun waarde hebben bewezen, moeten we kunnen integreren in het kader van een verlenging van de leerplicht. Ik durf hierbij zelfs te denken tot aan de leeftijd van 18 jaar, zodanig dat alle jonge mensen kunnen studeren, zich vormen, lerend actief zijn, of gewoon full-time dagonderwijs volgen tot en met de leeftijd van 18 jaar. Dit is een wezenlijke basisvoorwaarde om te slagen in het beroepsleven en zelfs in het leven *tout court* in de moeilijke tijd die we nu beleven en die morgen wellicht even moeilijk zal blijven.

Dit betekent dat we het beroepsonderwijs in de ruime zin van het woord beter zullen moeten doen aansluiten op de arbeidsrealiteit van vandaag en morgen en dat wij toekomstgerichte studierichtingen overall een kans moeten geven ook in het onderwijs.

We mogen ook de jonge leerkrachten niet werkloos laten. Ik droom van een apart systeem om jonge leerkrachten toch te integreren in het onderwijs, zonder hen meteen die vastheid van betrekking en alle andere voordelen te geven. Ik denk heel concreet aan een soort stageperiode, met passende vergoedingen. Ik sta open voor elke suggestie ter zake. In geen geval mogen we deze mensen werkloos laten. Wij moeten ze de kans geven zich waar te maken in het onderwijs.

Het werkkterrein van de leerkrachten moet overigens worden verruimd. Er zijn heel wat mogelijkheden. Wij hebben een vereniging opgericht om opleidingsprogramma's in het buitenland te realiseren. Dat bestaat aan Franstalige kant sinds jaar en dag in de associatie Apefe. Wij hebben reeds een honderdtal bekwame en ervaren leerkrachten uitgestuurd om zich nuttig te maken in de derde wereld. Intussen wordt hier aan jonge mensen de mogelijkheid geboden hun plaats tijdelijk in te nemen. Die mensen moeten terugkomen, verrijkt met de ervaring van de derde wereld. Dit is belangrijk in meer dan één opzicht. Er zijn nog andere terreinen die bijdragen tot een verruiming van de inzet. Ik denk aan het jeugdwerk en het cultureel werk, aan de RVA-beroepsopleiding en bijscholingen allerhande. Wij moeten alle formules uittesten en leerkrachten inschakelen, leerkrachten die zich overigens ook moeten kunnen her- en bijscholen in het bedrijfsleven en het sociaal-economisch leven van vandaag. Immers, ook leerkrachten hebben nood aan bijscholing zoals iedereen in om het even welk beroep.

De BTK-projecten zijn ook een wezenlijke mogelijkheid om extra leerkrachten tijdelijk aan te trekken en het onderwijs zo te hernieuwen door specifiek tijdelijke projecten. De projecten waarvan werd bewezen dat zij inherent zijn aan het onderwijs moeten worden opgenomen in de basisvoorzieningen. Ik denk bijvoorbeeld aan de taakleraren en de bijzondere leermeesters lichamelijke opvoeding in het basisonderwijs. In vele gevallen realiseren wij dit nu via BTK-projecten, maar ik wens dat wij die zaken op een volwaardige wijze kunnen integreren. Ook het systeem van het onderwijs voor sociale promotie biedt extra kansen naar het onderwijs en

leerkrachten toe, te meer daar wij door het afbouwen van cumulatieve en overuren allicht kunnen komen tot specifieke leerkrachten voor deze sector. Ook praktijkmensen kunnen daar een nuttige inbreng doen. De sociale promotie dient trouwens dringend aangevuld en ten dele gedefinieerd te worden in kortlopende programma's ten einde te beantwoorden aan specifieke bij- en herscholingen.

Tenslotte, geloof ik in de herverdeling van de arbeid in het onderwijs. De duobanen in het basisonderwijs zijn een betrekkelijk succes. Het systeem moet goed worden uitgetest ten einde het te kunnen evalueren. In het secundair en het hoger onderwijs is het deeltijds werken uiteraard altijd mogelijk geweest. Nu een aantal van de remmen die daarop stonden zijn weggenomen, zal dat systeem kunnen worden bevorderd want wij zijn aan een fundamentele herverdeling van de arbeid toe. Wij hebben in het onderwijs, zeker na die hervormingen, ruimte voor zeer veel mensen die zich totaal willen geven voor de opleiding en de vorming van jongeren.

Hiermede meen ik antwoord te hebben gegeven op de meeste vragen en ook enkele basisprincipes van ons beleid dat wij verder wensen te voeren, te hebben verduidelijkt.

1982 was voor ons een jaar van bezuiniging maar ook van het leggen van de basis voor een vernieuwend beleid dat het onderwijsbestel wil aanpassen aan de sociaal-economische evolutie. Wij hebben dringend nood aan een aantal belangrijke wetten die wij in overleg en in samenwerking met het Parlement willen tot stand brengen. Ik denk, onder meer, aan de verlenging van de leerplicht, het wetsontwerp over de academische graden en de rationalisatie- en programmatie-ontwerpen in diverse sectoren die daar nog niet aan toe zijn. Kortom, er is veel werk aan de winkel. Wij zullen dat samen met het Parlement tot een goed einde brengen. Ik heb reeds bevestigd dat de bijzondere machten een noodzaak zijn geweest in 1982. Wij hebben de mechanismen in het onderwijsbestel nu op wettige basis gebouwd en daarin voorzien dat de regering sleutels kan hanteren in het licht van de budgettaire mogelijkheden. Vanuit het onderwijs als zodanig hebben wij geen behoefte aan nieuwe bijkomende bijzondere machten. Dit is mijn persoonlijk standpunt. Wij hebben wel nood aan fundamentele wetten die het onderwijsbestel kunnen aanpassen aan hetgeen wij morgen zullen nodig hebben en waarvoor wij onze jongeren moeten opleiden.

Ik dank de leden van de Senaat voor hun positieve inbreng en voor hun bijzondere aandacht. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Tromont, ministre.

M. Tromont, ministre de l'Éducation nationale. — Monsieur le Président, chers collègues, la plupart des intervenants ont regretté la tardiveté de la discussion du budget 1982 de l'Éducation nationale et du projet de loi ajustant le budget 1981 de ce même département. Je partage leur déception, mais l'exercice budgétaire auquel le gouvernement a dû se livrer au cours des premiers mois de l'année 1982 et les décisions qu'il a prises le 16 mars 1982 en la matière expliquent, en grande partie, ce retard.

Si vous le voulez bien, je suivrai l'ordre chronologique des interventions, me réservant éventuellement de grouper des réponses lorsque les thèmes développés sont voisins.

MM. Lutgen et Jules Peetermans se sont intéressés à la suppression du subside alloué aux activités socioculturelles. Je précise qu'en 1981-1982, 393 écoles ont organisé ce genre d'activités, mais les résultats obtenus étaient loin d'être partout satisfaisants. En maints endroits, ces établissements étaient devenus de simples garderies et la participation effective des élèves fut évaluée à 26 000 unités.

Néanmoins, respectant l'engagement pris en commission de l'Éducation nationale de la Chambre des représentants, j'ai proposé à mon collègue, le ministre du Budget, le transfert à la Communauté d'un crédit équivalent à celui utilisé en 1981-1982. Le 14 janvier de cette année il m'a répondu: «Les activités socioculturelles n'appartiennent pas aux activités parascolaires en tant que telles mais constituent un complément d'activité de programme, correspondant à la diminution du nombre d'heures de cours du samedi matin.

Avant de saisir de ce dossier le Comité de concertation gouvernement-exécutifs, il conviendrait d'évoquer le problème au Comité ministériel des Réformes institutionnelles, tout en examinant les aspects de la question sous l'angle de la paix scolaire.» Cela sera fait.

M. Lutgen s'est ensuite intéressé plus particulièrement aux subventions d'équipement. Je tiens à préciser que les crédits et subventions d'équipement ont été réduits de 20 p.c., à la suite d'une décision du Conseil des ministres du 7 mars 1982. J'insiste sur le fait qu'il s'agit d'une décision du Conseil des ministres et non des

ministres de l'Education nationale. En effet, tous les ministres ont adopté cette position afin de limiter les mesures d'économie ayant uniquement un impact sur l'emploi.

Les crédits destinés à l'enseignement de l'Etat doivent permettre de payer le matériel à 100 p.c., tandis que la subvention couvre 60 p.c. du coût de celui-ci.

Dans l'enseignement supérieur, les subventions passent de 16,5 millions en 1981 à 25,6 millions en 1982, dans le secteur subventionné, soit 12,8 millions pour le subventionné officiel et une même somme pour le subventionné libre. Les crédits, pour l'Etat, s'élèvent à 75 millions au lieu de 94,3 millions en 1981.

Dans le secondaire, les crédits passent de 62,2 millions en 1981 à 49,8 millions en 1982, pour le subventionné, alors qu'à l'Etat ils passent de 211 à 168 millions.

Une suggestion est faite par notre honorable collègue, M. Lutgen, concernant la mise à la retraite à cinquante-cinq ans du personnel enseignant de l'enseignement subventionné.

Cette proposition intéressante doit être étudiée en profondeur. Je tiens cependant à préciser que son étude et sa mise en application dépendent du ministre des Pensions, et non du ministre de l'Education nationale. Je ne vois pourtant aucun inconvénient à ce qu'il y ait alignement des statuts des différents types de personnels.

Je tiens à attirer l'attention de l'honorable membre sur le fait que, pour le personnel enseignant, nous sommes en présence non pas d'une pyramide des âges, mais d'un entonnoir des âges; je vous demande, dès lors, si cette mesure ne comporte pas des risques.

De toute façon et puisqu'il le souhaite, je poserai la question à mon collègue M. Mainil, ministre des Pensions, à moins que l'honorable membre ne souhaite la lui poser lui-même. Dans ce cas, nous pourrions échanger nos connaissances sur le sujet en vue de le faire évoluer.

Mon collègue M. Coens ayant bien exposé la problématique d'ensemble des internats, je n'y reviendrai pas.

M. Lutgen s'est intéressé, ainsi que Mme Hanquet, au minerval. J'ai déjà répondu la semaine dernière à une question de M. Humblet sur le même sujet. Je suis conscient de ce que l'imposition d'un minerval, c'est-à-dire de frais de scolarité, représente un travail administratif important pour les établissements scolaires fréquentés par un grand nombre d'étudiants étrangers. J'ai décidé de mettre sur pied un groupe de travail réunissant les représentants des différents pouvoirs organisateurs des écoles, du ministère de la Justice, du ministère des Affaires extérieures et de la Communauté française, qui a dans ses attributions l'accueil des immigrés. Ce groupe de travail étudiera le problème dans son ensemble et fera des propositions complètes en vue de l'élaboration des circulaires pour l'année prochaine.

La nouvelle circulaire, diffusée le 13 janvier de cette année, accorde, pour cette année scolaire, une exemption exceptionnelle pour les enfants originaires des pays en voie de développement. Elle doit aussi permettre de clarifier la réglementation, et donc de mettre les vérificateurs, qui sont à la base du contrôle de ces documents, en état de faire leur travail sans zèle excessif.

Vous vous intéressez également, mon cher collègue, à l'enseignement fondamental et secondaire en écoles rurales.

Vous vous souvenez que le problème des normes est traité par l'arrêté royal n° 49 qui comporte des dispositions particulières aux établissements situés en zone rurale.

Il était évident que ces écoles, compte tenu de la faible densité de leur population et de la population des régions dans lesquelles elles sont installées, devaient pouvoir bénéficier de normes différant de celles des écoles situées là où la démographie est importante.

Deux critères ont été retenus : la population scolaire des écoles et la distance entre écoles d'un même réseau. C'est ainsi que les normes de création ont été diminuées de deux unités pour les établissements situés à plus de quatre kilomètres pour les premier et second degrés d'enseignement secondaire et six kilomètres pour le troisième degré et dont la population scolaire n'atteint pas les chiffres de 216 pour les premier et second degrés et 282 pour le troisième degré. Il s'agit donc bien d'écoles secondaires situées dans des zones rurales.

La norme est ramenée à cinq pour les établissements situés à plus de huit kilomètres pour le premier et second degrés, plus de douze kilomètres pour le troisième degré et dont la population scolaire ne dépasse pas 108 pour les premier et deuxième degrés et 141 pour le troisième degré.

De plus, les établissements situés dans des communes de moins de 125 habitants par kilomètre carré bénéficient d'un crédit d'heures plus élevé.

Les coefficients de 0,35 au premier degré, de 0,12 au second degré et de 0,06 au troisième degré passent respectivement à 0,40, 0,14 et 0,07.

Ces mesures complémentaires peuvent être envisagées pour toutes les écoles situées dans les zones rurales, indépendamment des normes favorables que je viens de décrire. Elles comporteraient plus de souplesse dans les possibilités de maintien des options au-delà de la troisième année, une nouvelle augmentation du crédit d'heures au premier et au second degré, une norme de maintien établie sur le degré et la compensation possible entre les degrés en matière de crédits d'heures.

Le Conseil des ministres a approuvé ces mesures en décembre 1982, mais le Conseil d'Etat les ayant rejetées dans le cadre des pouvoirs spéciaux — et je tiens à le souligner, le Conseil d'Etat n'a pas rejeté la proposition, mais le fait que l'arrêté était pris dans le cadre des pouvoirs spéciaux —, il nous restera à mettre en œuvre, d'une autre manière, ces adaptations de la réglementation, pour qu'elles puissent être appliquées à la rentrée scolaire de septembre 1983.

Je le rappelle, d'autres dispositions préférentielles existent en ce qui concerne les cours de langues modernes, les dédoublements de classe dans l'enseignement technique, et les options de basse fréquence, c'est-à-dire les options qui n'existent qu'une fois par réseau et par province, et pour lesquelles la norme de création est de quatre unités.

Vous m'avez aussi demandé de préciser où en était l'engagement que j'ai pris à la Chambre, lors de l'examen du budget de l'Education nationale, en matière de liquidation des subventions de fonctionnement.

J'ai adressé à l'administration de l'Education nationale une note réglementaire visant à mettre au point le processus de paiement de l'engagement que j'ai pris à la Chambre. Je vous en donne la primeur. Je précise dans cette note qui concerne la liquidation des subventions de fonctionnement des options groupées — aucun problème ne se posant pour les options simples —, que, lors de la création d'une section ou orientation d'études afin de limiter les problèmes de trésorerie des divers pouvoirs organisateurs, il sera accordé, à titre de provision, une avance équivalente à 75 p.c. du montant de la subvention de fonctionnement ventilé comme suit : 50 p.c. au 30 janvier, 25 p.c. au 30 juin, si l'inspection n'a pas encore émis d'avis. Si l'avis de l'inspection est favorable, le solde sera versé; si l'avis de l'inspection est défavorable, les sommes avancées indûment seront, évidemment, remboursées.

Pour accélérer la procédure de liquidation des subventions, je marque mon accord sur la création d'un poste de comptable ordinaire au niveau de la direction générale de l'enseignement secondaire.

J'ai d'ailleurs invité le directeur général de l'enseignement secondaire à prendre les contacts nécessaires à ce propos avec la Cour des comptes.

En ce qui concerne les arriérés, — il ne faut pas seulement tenir compte de l'avenir, mais aussi des charges du passé —, dus aux divers pouvoirs organisateurs, la direction générale de l'enseignement secondaire fera l'inventaire de ces anciens litiges : montants dus, raisons des retards, etc. et m'adressera immédiatement un tableau de liquidation. Dans un premier temps, ces arriérés seront liquidés à 75 p.c., en attendant les décisions définitives. En cette matière, j'applique aussi la règle générale de l'avenir.

Compte tenu de l'insuffisance des crédits disponibles, — par mon engagement devant le Sénat et la Chambre, j'anticipe sur les crédits disponibles, puisque je décide de verser dans l'immédiat 50 et 25 p.c., — j'ai invité la direction générale à me soumettre un projet de délibération pour le Conseil des ministres, accordant des crédits supplémentaires, pour permettre la liquidation des arriérés et des avances.

Vous m'avez également demandé ce qui pouvait être fait en matière de formation spécifique des personnels fonctionnant dans l'enseignement spécial.

Je tiens à préciser que, dès mon arrivée à l'Education nationale, la formation spécifique des personnels a constitué, je l'ai dit à plusieurs reprises, et à cette tribune aussi, un de mes sujets de préoccupation. J'ai désigné deux chargés de mission pour préparer sa mise en place. Le premier est chargé d'établir un rapport sur cette formation, et le second d'organiser et de diriger le centre pédagogique de Perwez.

Cette matière complexe comporte des implications nombreuses et fait actuellement l'objet d'études détaillées basées sur l'excellent rapport que vient de déposer monsieur l'inspecteur Counet.

Ce précieux document qui reprend et analyse les avis déjà formulés et les expériences tentées, constitue la synthèse d'un très large tour d'horizon des perspectives d'avenir de l'enseignement spécial.

Au départ de cette réflexion, j'espère pouvoir bientôt présenter des propositions concrètes relatives non seulement à l'organisation des formations initiales complémentaires et continuées mais encore à l'accessibilité aux fonctions de recrutement, de sélection et de promotion des personnels fonctionnant dans l'enseignement spécial.

MM. Peetermans et Humblet se joignent à vous pour intervenir sur le sujet de la communautarisation de l'enseignement.

L'application de l'article 59bis, paragraphe 2, 2°, de la Constitution est, pour le ministre de l'Education nationale, commandé par les avis du Conseil d'Etat. Je crois m'en être déjà expliqué à plusieurs reprises à cette tribune, mais je tiens à dire que la technique d'attribution de compétences, mise en œuvre par cet article, réside dans l'attribution aux communautés d'une matière désignée en bloc, tout en assortissant cette attribution d'exceptions formelles, clairement énoncées.

La Constitution attribue aux Conseils de communauté la compétence de régler par décret l'enseignement, à l'exception de ce qui a trait à la paix scolaire, à l'obligation scolaire, aux structures de l'enseignement, aux diplômes, aux subsides, aux traitements, aux normes de population.

A notre point de vue, conformément aux avis du Conseil d'Etat, les Conseils de communauté ne pourraient, en se prévalant des pouvoirs implicites, régler ces matières que la Constitution réserve formellement aux autorités nationales, sous peine de remettre en cause la ventilation des compétences à laquelle le Constituant de 1970 a procédé.

Dès que la Constitution réserve un domaine à l'action d'un pouvoir déterminé, ce serait violer la Constitution que de permettre de faire indirectement, par voie détournée, ce qu'il est interdit de faire directement.

Par conséquent, en matière d'enseignement, toute attribution de compétences qui va au-delà du prescrit constitutionnel est liée à la révision de l'article 59bis, paragraphe 2, 2°, de la Constitution.

MM. Humblet et Peetermans ont abordé la question des pertes d'emplois, comme ils disent, dans l'enseignement secondaire.

M. Humblet rappelle que je déclarais, le 7 mars 1982, que 6 000 enseignants perdraient leur emploi. Je rappelle ce que j'ai dit à plusieurs reprises au Sénat, à la Chambre, aux commissions de la Chambre, etc. J'ai précisé, le 7 mars 1982, que 6 000 enseignants seraient touchés par les mesures que nous prendrions mais cela ne signifiait pas que 6 000 enseignants perdraient leur emploi. Deux mois plus tard, aux environs de Pâques, étant interrogé par un journaliste de la RTBF, je déclarais, puisque les calculs permettaient à l'époque une analyse plus approfondie, que le chiffre de 6 000 enseignants touchés serait équivalent vraisemblablement au non-engagement de 3 000 nouveaux enseignants issus du marché de l'emploi. Aujourd'hui, nous avons des chiffres précis, car nous pouvons, grâce au paiement des traitements, calculer le nombre exact de traitements non versés, en comparant les versements effectués les deux dernières années.

Pour ce qui concerne les temporaires, on peut évaluer, sur base des traitements payés pour le mois de novembre 1982 — comme vous le savez, les temporaires sont payés avec 30 jours de retard —, que le non-engagement se chiffre à 2 621 emplois à prestations complètes se répartissant comme suit: 200 dans l'enseignement primaire, 2 169 dans l'enseignement secondaire, 235 dans l'enseignement de promotion sociale et 17 dans l'enseignement supérieur. A ces pertes d'emplois occupés par des temporaires, il convient d'ajouter les stagiaires et les définitifs qui ont été déclarés en surnombre.

Par contre, nous avons enregistré la création de 97 emplois dans l'enseignement spécial.

Dans l'enseignement de l'Etat, 582 enseignants ont introduit régulièrement une demande réaffectation. 413 d'entre eux ont pu être réaffectés, entraînant ainsi la cessation de fonctions pour le même nombre de temporaires. J'ajoute que quelques dizaines de définitifs en surnombre n'ont pas introduit de demandes de réaffectation et sont donc mis en disponibilité par défaut d'emploi à partir du 1er janvier 1983. L'inventaire de ces cas est en cours, ce qui explique que l'estimation des deux derniers chiffres que je viens de donner est approximative, vraisemblablement à une ou deux dizaines près.

D'après M. Peetermans, les classes sont trop peuplées et, dès lors, il ne comprend pas pourquoi il faut prendre une série de mesures pour limiter le nombre d'enseignants. En fait, il ne s'agit pas de limiter le nombre d'enseignants, puisqu'on n'a pas limité le nombre d'ouvertures d'options, mais tout simplement de mieux contrôler le nombre d'enseignants qui entrent dans l'enseignement. Il suffit de prendre les chiffres dont nous disposons pour cette année scolaire pour constater que pour 932 000 élèves et étudiants de l'enseignement francophone du pays, on trouve 105 000 enseignants. Cela donne un enseignant pour 9 élèves et/ou étudiants. Si je ventile ces chiffres entre le

fondamental et l'enseignement secondaire, j'arrive, pour le primaire, à un enseignant pour 17 élèves et, dans le secondaire, à un enseignant pour 7 élèves. Si, à cet enseignant du secondaire, on ajoute le personnel ouvrier, administratif, de direction et d'encadrement, on tombe alors à un pour quatre.

Le problème de l'encadrement de l'enseignement et, en particulier, de l'enseignement secondaire, est effectivement lié à un certain nombre de rapports qui s'établissent au sein d'une classe. Chacun sait que des études scientifiques ont été faites pour essayer de déterminer le nombre maximal d'élèves dans certains types de classes. C'est ainsi, par exemple, qu'en ce qui concerne l'enseignement des langues modernes — cas qui est évoqué par M. Peetermans — on est pratiquement arrivé à déterminer qu'il fallait un enseignant devant une classe de 12 à 15 élèves. C'est le rapport idéal pour qu'il y ait une série d'interactions et de communications qui s'établissent, non seulement entre l'enseignant et ses élèves, mais entre les élèves eux-mêmes. M. Peetermans a intérêt à revoir, me semble-t-il, la conception qu'il a du nombre idéal d'élèves par classe, parce qu'on ne peut pas affirmer qu'une classe doit comporter de moins en moins d'élèves. Il existe à la fois un plafond, la norme de dédoublement, — le plafond que nous avons fixé est de 26-28 élèves — mais aussi un seuil au-dessous duquel il est impossible de descendre sans que la qualité de l'enseignement commence à baisser.

L'orateur a évoqué le manque d'embauche compensatoire, alors que la modération salariale avait été engagée. Plus exactement, il s'est associé aux déclarations de notre collègue, M. Humblet, qui a exprimé le souhait de voir se dessiner une solution qui permettrait l'engagement d'enseignants.

Je puis dire aujourd'hui qu'en ce qui concerne la cotisation spéciale de modération salariale en 1983, nous sommes en train, dans le cadre général de la concertation sociale, de négocier avec les organisations représentatives des enseignants, je dirai des différents types de secteurs publics, une embauche compensatoire.

M. Humblet a bien voulu évoquer le conseil de classe, le nouveau bulletin, les examens, l'enseignement de l'histoire, des langues, etc.

Je tiens à préciser que si toute une série de dispositions que j'ai voulu, ont été prises dans ce sens, elles ne sont pas limitatives, mais visent toutes le même objectif: Redonner une certaine qualité à la formation assurée aux élèves dans l'enseignement secondaire. Je puis ajouter tout de suite que je ne me limiterai pas à ces éléments qui sont à la fois des éléments d'organisation et des contenus; j'y ajouterai volontiers le contenu du cours de français, — et j'ai déjà rencontré les inspecteurs de français — mais aussi le contenu du cours de mathématique qui doit, me semble-t-il, être revu. Après tant d'années de mathématique moderne, il conviendrait peut-être d'apprendre à compter à nos enfants.

M. Peetermans souligne qu'il apprécie, lui aussi, l'introduction dans l'enseignement secondaire de la notion d'effort et développement de la mémoire. Je désire insister sur le fait que, contrairement à ce qu'il affirme et à ce qu'on pouvait lire, il y a quelques semaines encore dans la presse, je ne suis pas contre le renové et ne l'ai jamais été mais je suis, je l'affirme, contre les défauts du renové. Pour moi, le renové est un système d'enseignement dont on peut faire le bilan aujourd'hui; il y a douze ans qu'il existe et il ne convient pas de l'effacer d'un trait de plume. Pas du tout.

Mais certains rapports rédigés au cours des années antérieures, plus particulièrement celui de Pierre Vanbergen, secrétaire général du Département et un des pères du renové, certains rapports ne sont pas tendres à l'égard du renové. Il suffit de lire le rapport Vanbergen pour savoir où le bât blesse. Lorsque je prends l'une ou l'autre mesure en matière d'enseignement de l'histoire ou du français, lorsque je revois l'organisation des examens, du conseil de classe, des bulletins, je tiens compte des différents rapports établis sur l'enseignement secondaire de type I.

Encore une fois, je tiens à préciser que ce n'est pas contre le renové que je lutte, mais contre ses défauts. D'ailleurs, si tout allait bien dans l'enseignement renové, il n'y aurait rien à changer et l'on parlerait vraisemblablement de tout autre chose.

Deux orateurs se sont intéressés à l'enseignement pluraliste, MM. Humblet et Lutgen, d'ailleurs pour deux buts et deux causes différents.

M. Humblet constate que le Conseil de l'enseignement pluraliste ne s'installe pas; c'est pourquoi il se pose et me pose des questions à ce sujet.

M. Lutgen s'intéresse au Service national des transports scolaires, prévu dans le projet de loi en discussion à la Chambre. Vous savez que ce projet est bloqué à la Chambre par un amendement à son article 4.

Je puis leur dire que puisque aucun accord n'a pu être trouvé entre les différentes familles politiques, nous allons retourner devant la Commission nationale du Pacte scolaire, en présentant l'article 4 dans sa forme initiale.

Ce point sera inscrit à l'ordre du jour de sa prochaine réunion. La situation étant débloquée, le projet pourra repasser en commission de la Chambre.

M. Lutgen. — Je n'ai jamais dit dans mon intervention que je m'opposais à l'enseignement pluraliste et à sa mise en route. J'ai simplement demandé que les quatre points en discussion à la Commission nationale du Pacte scolaire progressent simultanément et que des manœuvres de retardement du type amendement, tel celui apporté à l'article 4, ne soient pas une excuse pour retarder l'accord qui avait été entériné.

M. Tromont, ministre de l'Education nationale. — Je crois pouvoir préciser qu'il ne s'agissait pas d'une manœuvre de retardement.

M. Lutgen. — Non.

M. Tromont, ministre de l'Education nationale. — J'avoue que le fait d'avoir déposé un amendement en commission de la Chambre, ce qui entraîne le renvoi en Commission nationale du Pacte scolaire, a forcément freiné l'évolution normale de l'examen du projet, encore que celui-ci soit pratiquement entièrement terminé, à l'exception, bien entendu, de l'article 4, puisqu'il a été voté avec l'amendement et qu'en Commission nationale du Pacte scolaire, celui-ci a été rejeté.

Dès lors, il convenait de débloquer la situation, ce qui est le cas à ce jour. Nous allons donc pouvoir faire avancer normalement l'examen de ce projet.

Je conviens avec vous qu'en la matière, le Pacte scolaire liait la simultanéité de quatre éléments.

Je tiens à préciser qu'il est entendu que le vote, à la Chambre, du projet relatif au Service national des transports scolaires va entraîner automatiquement l'installation du Conseil de l'enseignement pluraliste. C'est la convention prise à ce niveau qui le veut ainsi.

A partir de là, le Conseil de l'enseignement pluraliste, toutes Chambres réunies, pourra élaborer la charte de l'enseignement pluraliste.

Puisque nous avons constitué les deux Chambres, que nous n'avons cependant pas installées étant donné cette mesure de blocage, nous avons demandé au Conseil de l'enseignement pluraliste, dès que le blocage sur l'article 4 relatif au Service national des transports scolaires aura été levé, de bien vouloir présenter, pour le 30 juin, la première rédaction de la Charte de l'enseignement pluraliste.

Je suis heureux de la question posée par MM. Peetermans et Humblet au sujet de la qualité générale de l'enseignement. Cette question présente plusieurs aspects et me donne l'occasion d'exprimer mes soucis et mes intentions en la matière.

Comme eux, je pars du souci libéral d'équilibre, de pluralisme, de paix scolaire. Dans cette optique, un affaiblissement anormal de l'enseignement de l'Etat est inquiétant. On en parle dans certains milieux d'ailleurs. Les causes en sont diverses. Pour les analyser, une enquête sérieuse devrait être ouverte.

Si les structures générales de cet enseignement, les règles auxquelles il est soumis, le Pacte scolaire, sont des éléments fondamentaux de l'analyse, je reste convaincu que c'est l'image de marque de chaque école qui, en définitive, détermine dans tous les réseaux le choix des étudiants et, dès lors, le choix des parents.

Chacun doit se sentir chez soi dans l'institution qu'il fréquente. Chacun doit être assuré d'y recevoir une formation de qualité qui le prépare bien à la vie.

Toute mainmise d'une partie de l'opinion sur cet enseignement, tout manque de sérieux dans la formation donnée ne peut que provoquer un phénomène de rejet.

C'est pourquoi je plaide pour l'autonomie des écoles, pour la souplesse de leur gestion; nous avons déjà mis en œuvre certains critères de gestion plus libre. Je plaide pour la liberté des enseignants, le vrai pluralisme, le retour à une notation limpide. Je plaide aussi pour la réforme des programmes.

MM. Degroove et Humblet se joignent à Mme Hanquet pour aborder le problème des universités. L'analyse de nos collègues me paraît exacte.

Je dois rappeler une fois encore que la loi de financement a mis toutes les institutions sur un pied d'égalité. Les exceptions consenties pendant une période transitoire, — qui aura finalement, en 1989,

duré dix-neuf ans —, disparaîtront progressivement au cours des sept années à venir.

Je songe, en particulier, à l'article 35 qui prévoit l'allocation destinée à couvrir les frais du personnel excédentaire. Nous ne reviendrons pas sur l'esprit de la loi, même si les modalités d'application en sont revues pour mieux faire face à certaines réalités.

Il faut donc armer l'enseignement universitaire, celui de l'Etat en particulier, pour qu'il puisse faire face, entre autres, à l'inévitable et, à certains égards, nécessaire compétition.

Comment l'y aider au mieux?

Le ministre est encore le pouvoir organisateur de l'enseignement de l'Etat: je vais donc essayer de déterminer quelques directions et directives de travail.

Il faut d'abord doter cet enseignement d'une nouvelle structure. Les conseils d'administration, très proches de la base et mis en place depuis dix ans, n'ont pas fait la preuve d'une capacité de gestion exemplaire. Par leur composition, ils représentent des intérêts divergents et deviennent vite de «mauvais petits parlements». Proches de la base, ils n'ont pas la distance nécessaire pour prendre des décisions «dépersonnalisées», donc sereines.

Il faut aussi envisager l'enseignement universitaire de l'Etat dans sa globalité. Le temps est venu de s'interroger sur les universités d'Etat francophones considérées comme un ensemble, afin de rendre celui-ci cohérent, donc performant. Il faut aussi régler le problème des investissements universitaires, non seulement pour les universités libres, mais aussi pour l'enseignement universitaire de l'Etat, de manière à ne plus avoir à régler, comme j'ai dû le faire cette année-ci, un arriéré de 1979.

Il faut aussi faire comprendre aux institutions que l'Etat ne peut pas être le garant inconditionnel de toutes leurs décisions et de leur gestion, quelles qu'elles soient. Il faut que disparaisse l'idée que l'Etat finira toujours par payer la note; nous sommes malheureusement dans une situation telle aujourd'hui que l'Etat n'arrive plus à assurer le paiement de cette note.

Il faut aussi faire comprendre aux institutions d'Etat que c'est de l'image de marque qu'elles se donneront que dépendra leur succès, donc leur prospérité.

Enfin, il faut revoir les structures internes des institutions. En pratique, nous avons déjà lancé l'idée de ce que pourraient être la personnalité juridique et la structure nouvelle de ces universités. Dans quelques mois, je pense pouvoir obtenir le résultat de ces travaux et recherches et, dès lors, je pourrai en informer le Parlement.

Mme Hanquet s'inquiète du sort réservé à la Fucam de Mons; elle estime que j'ai réservé un sort privilégié aux deux autres institutions universitaires, à savoir la Fapom et l'Université de l'Etat.

Je voudrais faire remarquer qu'un problème se pose pour les subventions octroyées à la Fucam. L'administration de l'Education nationale vient de me faire savoir que la Cour des comptes contestait le paiement de l'allocation complémentaire à la Fucam pour 1982 et 1983, et limitait cette allocation à 1,250 million de francs pour 1984. Cependant, de 1985 à 1989, la Fucam pourra recevoir les montants indiqués dans l'arrêté royal n° 81. La Cour des comptes considère, en effet, que la Fucam a créé abusivement un déficit, afin de bénéficier du supplément prévu à l'article 35 et qu'elle doit épuiser ses soldes avant de pouvoir obtenir ce supplément.

Une vérification de l'observation de la Cour des comptes impose l'examen d'une série de documents. Je me permets de fournir entre-temps cette information à Mme Hanquet.

M. Degroove s'intéresse aussi à la pension des membres du personnel scientifique et du PATG.

Le problème concernant la pension des membres du corps scientifique est à l'examen dans les réunions intercabines, au niveau des deux secteurs de l'Education nationale et du ministère des Pensions. L'impact budgétaire doit être étudié convenablement, car, si je comprends bien le sourire du président de l'ULB, il s'agit de connaître l'impact budgétaire en la matière, non seulement pour l'ULB mais également pour l'UCL.

Il est beaucoup plus difficile de déterminer l'impact budgétaire exact de cette mesure potentielle pour le PATG que pour le corps scientifique, car il n'existe pas de cadre du personnel de gestion.

M. Degroove a également abordé la question du projet de dérogation des 40 p.c.-60 p.c. pour nommer les premiers assistants. Actuellement, la situation est bloquée. Lorsque les plans d'assainissement seront définitivement adoptés, il faudra redéfinir les règles qui envisagent la nomination définitive du personnel scientifique. C'est seulement à ce moment que je pourrai examiner

avec vous-même, monsieur Degroeve et avec le recteur de l'autre université libre, les problèmes relatifs aux projets de dérogation.

La suppression de la subvention des étudiants du troisième cycle de médecine a été décidée, comme vous l'avez rappelé dans votre intervention, par le gouvernement précédent, qui avait traduit cette décision dans les textes et dans le budget. Bien que la décision prise fût formelle, les dispositions légales laissaient place à interprétation; dès lors, le gouvernement a été soucieux de supprimer toute équivoque à ce sujet. Les dispositions prises ne sont pas nouvelles et garantissent une même application des règles dans les deux régimes linguistiques, ce qui n'était pas le cas auparavant.

Je me permettrai de vous adresser une réponse écrite complète aux questions précises que vous avez posées. Mme Hanquet et M. Degroeve s'intéressent aussi aux investissements universitaires et souhaitent que le point soit fait à ce propos. Jusqu'en 1979, différents textes de loi et arrêtés royaux ont constitué le fondement légal pour l'attribution de dotations aux investissements universitaires.

L'effort de l'Etat dans ce domaine, de 1970 à 1979, a été considérable. Des dotations, qui se sont élevées à 39,3 milliards, ont été attribuées sous forme de crédits directs aux universités, totalement ou partiellement financées par l'Etat, ou sous forme de possibilités d'emprunts aux universités libres. Les universités d'Etat francophones ont obtenu 17,8 p.c. du total des crédits; les universités libres francophones et les institutions d'enseignement supérieur et de recherche scientifique, 26,5 p.c. dont 16,9 p.c. ont été consacrés au transfert de l'UCL à Louvain-la-Neuve.

A partir de 1980, des crédits ont été prévus chaque année aux deux budgets de l'Education nationale, mais la Cour des comptes ne pouvait en effectuer le transfert à la section particulière, puisque aucune disposition législative organique n'avait été promulguée.

Pour les universités libres, ainsi que pour les diverses institutions d'enseignement supérieur et de recherche scientifique, rien n'a été prévu depuis 1980.

Les universités, qui avaient cependant été autorisées à engager des dépenses d'investissement, se trouvaient donc dans une situation très difficile. Aussi l'arrêté royal n° 167 prévoit-il de mettre à la disposition des universités des moyens financiers qui permettraient d'alléger leurs charges, en compensation de la nette réduction appliquée par ailleurs aux allocations de fonctionnement.

L'arrêté royal n° 167 constitue enfin la base légale indispensable à l'octroi de moyens financiers dans le domaine des investissements universitaires. Il s'inscrit cependant dans un projet de réduction des dépenses de l'Etat. En effet, les bonifications d'intérêt pour les prêts accordés en faveur des investissements dans le secteur social, sont limitées aux seuls homes et restaurants. Les moyens financiers octroyés au secteur académique ne peuvent être affectés qu'à l'achèvement des bâtiments dont la construction fut entamée avant le 1er novembre 1982, vous l'avez rappelé, ainsi qu'à certains travaux de transformation ou de modernisation de bâtiments, indispensables pour garantir la sécurité et l'hygiène. J'ai été contraint de couvrir le passé en raison de l'irréversibilité de certaines situations. Les universités qui n'ont pas fait de constructions ne sont pas pour autant lésées, puisqu'elles peuvent introduire des dossiers d'aménagement des constructions existantes, d'amélioration de sécurité, voire même des dossiers permettant de réaliser des économies d'énergie. Tous ces dossiers seront examinés.

Notre collègue Degroeve s'intéresse également au cumul du remboursement de la non-indexation et de la réduction de 2,5 p.c. de l'allocation de fonctionnement.

Les universités, vous ne l'ignorez pas, sont les organismes payeurs de leur personnel. Il leur a d'ailleurs été attribué une allocation correspondant à l'évolution prévisible des hausses salariales. Le gouvernement a ensuite décidé de ne pas indexer les salaires; il était dès lors normal que les universités remboursent ce que l'on peut appeler un trop-perçu. C'est, en quelque sorte, pour elles, une opération blanche. Jusque-là, elles n'ont fourni aucun effort particulier, la décision de réduction de 2,5 p.c. étant une décision globale qui ne touche pas seulement les universités mais l'ensemble des travailleurs.

S'il apparaît que l'évolution prévue lors de l'élaboration du budget a été sous-estimée, une mesure de réadaptation sera envisagée.

La réduction de 2,5 p.c. de l'allocation de fonctionnement est l'effort spécifique demandé aux universités. Il n'y a donc pas cumul. Une seule mesure d'économie a été arrêtée: la réduction de l'allocation de fonctionnement.

On a signalé qu'une erreur d'estimation s'était produite lors du calcul de la réduction forfaitaire appliquée par le département de

l'Education nationale pour tenir compte des effets de la modération salariale.

Je signale à cet égard que je viens d'être saisi par la Cour des comptes d'une remarque visant à calculer la réduction non de manière forfaitaire mais en fonction des économies calculées cas par cas et réellement réalisées.

Le calcul des montants à récupérer sera précisé en fonction de ces remarques.

Mme Maes, quant à elle, souhaite que je me prononce à propos de la constitutionnalité du décret dit «décret Lagasse». Nous sommes ici dans la Haute Assemblée et non au Conseil de communauté ou au *Vlaamse Raad*, mais je tiens à vous dire que ce décret a été soumis au Comité de concertation gouvernement-exécutifs.

Le Premier ministre a déclaré, — et je crois qu'il a raison —, que ce comité n'est pas compétent pour se prononcer sur la constitutionnalité du décret. Ce problème peut être soumis éventuellement — je crois l'avoir déjà dit ici, et en tout cas, à la Chambre —, à la section des conflits de compétence du Conseil d'Etat. Il démontre, si besoin en était, la nécessité de constituer très rapidement une Cour d'arbitrage.

M. Peetermans s'intéresse à deux arrêtés royaux, et tout d'abord à l'arrêté n° 110 qui touche plus particulièrement, selon lui, le personnel enseignant, communal et provincial, des communes ou des provinces en déficit.

Je tiens à lui signaler, car il ne semble pas avoir fait le lien entre les deux, que l'arrêté royal n° 110 a été modifié par l'arrêté n° 145 et qu'il convient, dès lors, de mettre les deux textes en concordance pour pouvoir s'exprimer à propos du sort que l'on fait au personnel enseignant, communal et provincial.

M. Peetermans prétend que l'arrêté n° 63 compromet gravement la pédagogie et le fonctionnement des instituts de commerce, des établissements d'enseignement artistique et de promotion sociale.

Il convient avant tout de préciser que le système de dérogation prévu par l'article 10 de l'arrêté royal n° 63 ne s'applique qu'aux nouveaux recrutements. Je rappelle, en effet, que des dispositions transitoires autorisent le maintien en service des titulaires en fonction accessoire qui sont nommés dans cette fonction ou qu'ils l'exercent à titre temporaire depuis le 30 juin 1979.

Il est exact que la spécificité de certains établissements ou de certains cours requiert le concours de praticiens hautement spécialisés, qui ont acquis une grande expérience.

L'arrêté n° 63 n'a certainement pas eu pour objectif de priver l'enseignement de ces concours extérieurs si précieux. Il vise avant tout à supprimer les cumuls en vue d'assurer le plus large emploi possible en favorisant l'appel à des candidats qui aspirent à trouver ou à retrouver du travail.

En effet, il ne me paraît pas indispensable que les spécialistes dont l'enseignement a besoin soient recrutés nécessairement parmi ceux qui ont encore la chance d'exercer une activité. Il me semble, au contraire, préférable de faire appel à ceux et à celles qui ont perdu leur emploi et qui n'aspirent qu'à une seule chose: se rendre utiles. Le fait qu'ils aient été victimes de la faillite ou de la restructuration de leur entreprise n'enlève rien ni à leur valeur, ni à leur expérience.

Monsieur le Président, mes chers collègues, je crois avoir ainsi répondu à toutes les questions qui m'ont été posées.

J'ajouterai que j'ai souffert, comme vous, d'avoir à traiter le budget 1982 et le projet de loi ajustant le budget 1981 alors que les crédits en étaient totalement épuisés.

Je ferai tout ce qui est en mon pouvoir pour que le budget 1983 soit communiqué et soumis à vos délibérations dans le plus bref délai. Sauf accident majeur — puis-je utiliser ce terme aujourd'hui? — je maintiens ce que j'ai dit: le budget pour 1984 pourra être déposé sur le bureau des Chambres avant la fin de cette année civile.

Nous aurons ainsi rétabli, en l'espace de dix-huit mois, le rythme normal du travail et du contrôle parlementaires. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles de chacun des projets de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene behandeling gesloten en gaan wij over tot het onderzoek van de artikelen van elk van de ontwerpen van wet.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANÇAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME —
VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Beraadslaging over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de 1982.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor 1982.

Quelqu'un désire-t-il intervenir dans la discussion des articles du tableau?

Wenst iemand het woord in de bespreking van de artikelen van de tabel?

Personne ne demandant la parole, je mets ces articles aux voix.

Daar niemand het woord vraagt, breng ik deze artikelen in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir documents n° 5-XIX-A-1, session 1982-1983, du Sénat, et document n° 4-XIX-A-1, session 1981-1982, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 5-XIX-A-1, zitting 1982-1983, van de Senaat, en stuk nr. 4-XIX-A-1, zitting 1981-1982, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

Crédits pour les dépenses courantes (titre I)
et pour les dépenses de capital (titre II)

Article 1er. § 1er. Il est ouvert, pour les dépenses de l'Education nationale — régime français — afférentes à l'année budgétaire 1982 des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	103 019,1	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	948,8	491,2	512,9
Totaux . . .	103 967,9	491,2	512,9

Ces crédits sont énumérés à la partie I des titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

§ 2. Il est ouvert pour les dépenses afférentes à l'année budgétaire 1982, des crédits destinés au financement du budget de la Communauté française, s'élevant à (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	1 332,0	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	164,8	—	—
Totaux . . .	1 496,8	—	—

§ 3. Il est ouvert pour les dépenses afférentes à l'année budgétaire 1982 des crédits s'élevant aux montants ci-après et dont l'affectation est réglée par le Conseil de la Communauté culturelle allemande (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	14,3	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	—	—	—
Totaux . . .	14,3	—	—

Kredieten voor de lopende uitgaven (titel I)
en de kapitaaluitgaven (titel II)

Artikel 1. § 1. Voor de uitgaven van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	103 019,1	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	948,8	491,2	512,9
Totaal . . .	103 967,9	491,2	512,9

Deze kredieten worden opgesomd in het deel I der titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

§ 2. Voor de aan het begrotingsjaar 1982 verbonden uitgaven worden kredieten, bestemd voor de financiering van de begroting van de Franse Gemeenschap, geopend ten bedrage van (in miljoenen franken) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	1 332,0	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	164,8	—	—
Totaal . . .	1 496,8	—	—

§ 3. Voor de uitgaven van het begrotingsjaar 1982 worden kredieten geopend ten belope van de hierna volgende bedragen en waarvan de bestemming bepaald wordt door de Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap (in miljoenen franken) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	14,3	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	—	—	—
Totaal . . .	14,3	—	—

— Adopté.
Aangenomen.

*Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes
et aux dépenses de capital*

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes :

1. Des avances de fonds d'un montant maximum de 10 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires du département;

2. Des avances de fonds d'un montant maximum de 25 000 000 de francs peuvent être consenties au comptable extraordinaire de l'économat relevant de la direction générale du personnel, des statuts et de l'organisation administrative;

3. Des avances de fonds d'un montant maximum de 25 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires à charge des articles budgétaires relatifs au paiement des transports scolaires;

4. Des avances de fonds d'un montant maximum de 100 000 000 de francs peuvent être consenties au comptable extraordinaire du service expérimental et pluraliste de transport scolaire à charge de l'article 60.49 A du titre IV — section particulière;

5. Des avances de fonds d'un montant maximum de 50 p.c. du crédit initial de l'année précédente pour les frais de transport des élèves peuvent être consenties au comptable extraordinaire de l'administration de l'enseignement spécial.

*Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven
en de kapitaaluitgaven*

Art. 2. Bij afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof :

1. Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 10 000 000 frank aan de buitengewone rekenplichtingen van het departement worden verleend :

2. Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 25 000 000 frank aan de buitengewone rekenplichtige van het economaat afhankelijk van de *direction générale du personnel, des statuts et de l'organisation administrative* worden verleend :

3. Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 25 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtingen op de begrotingsartikelen voorzien voor de betaling van het leerlingenvervoer;

4. Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 100 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtige van de experimentele en pluralistische dienst voor leerlingenvervoer op artikel 60.49 A van titel IV — afzonderlijke sectie;

5. Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 50 pct. van het initiaal krediet van vorig jaar voor het leerlingenvervoer aan de buitengewone rekenplichtige van het bestuur van het buitengewoon onderwijs worden verleend.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Par dérogation à l'article 14, premier alinéa, de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, les avances de fonds peuvent servir à payer les rémunérations, les allocations et indemnités de toutes espèces en faveur du personnel rétribué par l'Etat ainsi que les créances résultant de marchés n'excédant pas 100 000 francs.

Vu le caractère urgent des dépenses à prévoir et par dérogation à l'article 15 modifié de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, des avances de fonds peuvent être consenties au comptable chargé de la liquidation des secours et allocations à caractère social.

Le comptable extraordinaire de l'administration de l'enseignement supérieur et de la recherche scientifique est autorisé à payer, au moyen des fonds avancés, les bourses de voyages et les prix en espèces octroyés aux lauréats des concours universitaires. En outre, il est autorisé à payer, de la même manière, les frais de voyage des personnes qui viennent de l'étranger ou qui s'y rendent.

Le comptable extraordinaire de l'administration de l'enseignement fondamental est autorisé à payer au comptable de l'internat, au moyen des fonds avancés, l'intervention de l'Etat dans les frais de pension des enfants dont les parents n'ont pas de résidence fixe et confiés par leurs parents, soit à un internat de l'enseignement de l'Etat, soit à un internat de l'enseignement officiel subventionné, soit à un internat de l'enseignement libre subventionné. En outre, il est autorisé à payer cette intervention sous forme d'avances trimestrielles.

En matière de transports scolaires, les avances de fonds peuvent servir à payer les créances, quel qu'en soit le montant, pour autant que les marchés aient fait l'objet d'un contrat.

En matière d'achat de combustible de chauffage par les établissements scolaires de l'Etat, les avances de fonds peuvent servir à payer les créances n'excédant pas un plafond de 100 000 francs.

Art. 3. Bij afwijking van artikel 14, eerste alinea, van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof mogen de geldvoorschotten gebruikt worden voor de uitkering van de bezoldigingen, de toelagen en vergoedingen van alle aard ten gunste van het personeel bezoldigd door de Staat evenals voor de betaling van de schuldvorderingen voortvloeiend uit overeenkomsten die 100 000 frank niet overschrijden.

Gelet op het dringend karakter der in het vooruitzicht gestelde uitgaven en in afwijking van het gewijzigd artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846, op de inrichting van het Rekenhof mogen geldvoorschotten verleend worden aan de rekenplichtige belast met der vereffening der hulpelden en toelagen van sociale aard.

De buitengewone rekenplichtige van het bestuur van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek wordt ertoe gemachtigd, door middel van geldvoorschotten, de reisbeurzen en de geldprijzen uit te betalen die verleend aan de laureaten van de universitaire wedstrijden. Hij wordt er bovendien toe gemachtigd, op dezelfde wijze, de reiskosten te betalen van de personen die uit het buitenland komen of zich naar het buitenland begeven.

De buitengewone rekenplichtige bij het bestuur van het basisonderwijs wordt ertoe gemachtigd, aan de rekenplichtige van het internaat door middel van geldvoorschotten de bijdrage van de Staat te betalen in het kostgeld van de kinderen, van wie de ouders geen vaste verblijfplaats hebben en die door hun ouders zijn toevertrouwd ofwel aan een internaat behorende tot het rijksonderwijs, ofwel aan een internaat behorende tot het gesubsidieerd officieel onderwijs, ofwel aan een internaat behorende tot het gesubsidieerd vrij onderwijs. Bovendien wordt hem machtiging verleend, deze bijdrage te betalen in de vorm van driemaandelijke voorschotten.

Op het stuk van het schoolvervoer mogen de geldvoorschotten gebruikt worden voor de uitkering van vorderingen, hoe groot hun bedrag ook is, voor zover de overeenkomsten het voorwerp hebben uitgemaakt van een kontrakt.

Inzake de aankoop van brandstof voor de verwarming van rijksinrichtingen, kunnen de geldvoorschotten dienen om schuldvorderingen te betalen tot een maximum van 100 000 frank.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. Les dépenses afférentes aux frais de fonctionnement et d'équipement des écoles, des centres psycho-médico-sociaux ainsi que des cabinets de consultation et d'inspection médicale scolaire belges établis sur le territoire de la République fédérale d'Allemagne et à réaliser sur place par les services relevant de la Défense nationale, peuvent être effectuées conformément aux règles en vigueur dans la République fédérale et faire l'objet d'ordonnances d'ouverture de crédit, quel que soit leur montant, au profit d'un comptable extraordinaire désigné par le ministre de la Défense nationale.

Art. 4. De uitgaven die betrekking hebben op de werkings- en uitrustingskosten der op het grondgebied van de Duitse Bondsrepubliek gevestigde Belgische scholen, psycho-medisch-sociale centra en kabinetten voor raadpleging en medische schoonheidsinspectie en die ter plaatse verwezenlijkt moeten worden door de diensten afhankelijk van Landsverdediging, mogen gedaan worden overeenkomstig de in de Bondsrepubliek geldende regels en het voorwerp zijn van ordonnances van kredietopening, hoe groot hun bedrag ook is, zulks ten bate van een buitengewone rekenplichtige aangesteld door de minister van Landsverdediging.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. § 1er. Les crédits non dissociés ci-après peuvent couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures :

Titre I, section 32, articles 43.02 et 44.02;

Titre I, section 33, articles 43.02, 43.04, 44.02 et 44.04;

Titre I, section 34, articles 43.02 et 44.02;

Titre I, section 35, articles 43.02 et 44.02;

Titre I, section 37, articles 43.02 et 44.02;

Titre I, section 39, articles 43.02 et 44.02;

Titre II, section 33, articles 63.01 et 64.01:

Titre II, section 34, articles 63.01 et 64.01;
Titre II, section 35, articles 63.01 et 64.01;
Titre II, section 37, articles 63.01 et 64.01;
Titre II, section 39, articles 63.01 et 64.01.

§ 2. Par dérogation aux dispositions de l'article 18, § 2, de la loi du 28 juin 1963, modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les soldes des crédits non dissociés visés sous le § 1er peuvent être reportés à l'année suivante dans les mêmes conditions que les crédits dissociés.

Art. 5. § 1. De hierna volgende niet-gesplitste kredieten mogen uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren:

Titel I, sectie 32, artikels 43.02 en 44.2;
Titel I, sectie 33, artikels 43.02, 43.04, 44.02 en 44.04;
Titel I, sectie 34, artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 35, artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 37, artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 39, artikels 43.02 en 44.02;
Titel II, sectie 33, artikels 63.01 en 64.01;
Titel II, sectie 34, artikels 63.01 en 64.01;
Titel II, sectie 35, artikels 63.01 en 64.01;
Titel II, sectie 37, artikels 63.01 en 64.01;
Titel II, sectie 39, artikels 63.01 en 64.01.

§ 2. Bij afwijking van de beschikkingen van artikel 18, § 2, van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de saldi van de niet-gesplitste kredieten bedoeld onder § 1 naar het volgend jaar worden overgedragen in dezelfde voorwaarden als de gesplitste kredieten.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. Les crédits non dissociés ci-après, peuvent couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures:

Titre I, section 31, articles 12.01.01, 12.07.01, 12.18 et 33.01;
Titre I, section 32, articles 12.01.01, 12.01.02, 12.07.01, 12.21.01 et 12.22.01;
Titre I, section 33, articles 12.01, 12.07, 12.21 et 12.22;
Titre I, section 34, articles 12.01, 12.07, 12.21 et 12.22;
Titre I, section 35, articles 12.01, 12.07 et 12.22;
Titre I, section 36, article 01.07;
Titre I, section 37, articles 12.01, 12.07, 12.21 et 12.22;
Titre I, section 39, articles 12.01, 12.07 et 12.21;
Titre I, section 40, article 12.01.

Art. 6. De hierna volgende niet-gesplitste kredieten mogen uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren:

Titel I, sectie 31, artikels 12.01.01, 12.07.01, 12.18 en 33.01;
Titel I, sectie 32, artikels 12.01.01, 12.01.02, 12.07.01, 12.21.01 en 12.22.01;
Titel I, sectie 33, artikels 12.01, 12.07, 12.21 en 12.22;
Titel I, sectie 34, artikels 12.01, 12.07, 12.21 en 12.22;
Titel I, sectie 35, artikels 12.01, 12.07 en 12.22;
Titel I, sectie 36, artikel 01.07;
Titel I, sectie 37, artikels 12.01, 12.07, 12.21 en 12.22;
Titel I, sectie 39, artikels 12.01, 12.07 en 12.21;
Titel I, sectie 40, artikel 12.01.

— Adopté.

Aangenomen.

Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes

Art. 7. Les subventions-traitements des membres du personnel des enseignements primaire, normal, moyen, technique, spécial et de promotion sociale, des offices d'orientation professionnelle et des centres psycho-médico-sociaux, ainsi que les subventions octroyées pour la rémunération des activités socioculturelles et sportives en application de l'arrêté royal du 7 septembre 1971, peuvent être liquidées sous forme de dépenses fixes.

Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven

Art. 7. De weddetolagen van de personeelsleden van het lager, het normaal-, het middelbaar, het technisch, het buitengewoon onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie, van de diensten voor beroepsoriëntering en van de psycho-medisch-sociale centra alsook de toelagen toegekend voor de bezoldiging van de socioculturele en sportieve activiteiten in toepassing van het koninklijk besluit van 7 september 1971, mogen in de vorm van vaste uitgaven uitbetaald worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Les indemnités pour frais funéraires ainsi que les indemnités de naissance peuvent être liquidées de la même manière que les rémunérations des bénéficiaires.

Art. 8. De vergoedingen wegens begrafeniskosten alsmede de geboortetolagen mogen op dezelfde wijze uitbetaald worden als de bezoldigingen der belanghebbenden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. Autorisation est accordée au ministre de l'Education nationale de mettre à la disposition du service expérimental et pluraliste de transport scolaire, repris sous l'article 60.49.A du titre IV, section particulière, en vue de couvrir les besoins de trésorerie de ce service, les crédits prévus aux articles:

12.22 de la section 35 — titre I.

Art. 9. De minister van Onderwijs wordt ertoe gemachtigd de kredieten ingeschreven op de hierna vermelde artikelen ter beschikking te stellen van de experimentele en pluralistische dienst voor leerlingenvervoer bedoeld bij artikel 60.49.A van titel IV, afzonderlijke sectie, tot dekking van de thesauriebehoeften van deze dienst:

12.22 van sectie 35 — titel I.

— Adopté.

Aangenomen.

Titre IV. — Section particulière

Art. 10. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au titre IV du tableau joint à la présente loi, sont évaluées à 2 471 500 000 francs pour les recettes et à 2 984 500 000 francs pour les dépenses.

Titre IV. — Afzonderlijke sectie

Art. 10. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 2 471 500 000 frank voor de ontvangsten en op 2 984 500 000 frank voor uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé directement par les comptables du département qui en ont opéré les recettes sont désignés par l'indice C.

Art. 11. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in de titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden voorgelegd, worden door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop door tussenkomst van de minister van Financiën wordt beschikt, worden door het teken B aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop rechtstreeks wordt beschikt door de rekenplichtingen van het departement die de ontvangsten hebben gedaan, worden door het teken C aangeduid.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. § 1er. Le ministre des Finances est autorisé à consentir, à charge de l'article 63.01.A, des avances de trésorerie à l'Université de l'Etat à Liège pour un montant maximum de 175 000 000 de francs exclusivement réservées au financement des dépenses de préexploitation de son centre hospitalier du Sart Tilman.

§ 2. Cet article peut accuser une position débitrice aussi longtemps que le patrimoine de l'Université de l'Etat à Liège n'aura pas fait les versements nécessaires.

Art. 12. § 1. De minister van Financiën wordt ertoe gemachtigd ten laste van artikel 63.01.A schatkistvoorschotten tot een maximumbeloof van 175 000 000 frank aan de Rijksuniversiteit te Luik toe te staan uitsluitend bestemd voor de financiering van de pre-exploitationuitgaven voor het *centre hospitalier du Sart Tilman*.

§ 2. Dit artikel mag een debet vertonen zolang het eigen vermogen van de Rijksuniversiteit te Luik de nodige stortingen niet heeft uitgevoerd.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 13. Le ministère de l'Education nationale est autorisé à virer le montant inscrit à l'article 61.06 du titre II de la section 36 à l'article 60.52.A de la section particulière en vue d'assurer l'aménagement de la clinique animale annexée à la faculté de médecine vétérinaire de l'Université de l'Etat à Liège.

Art. 13. De minister van Onderwijs wordt ertoe gemachtigd het in artikel 61.06 van titel II van sectie 36 uitgetrokken bedrag over te boeken naar artikel 60.52.A van de afzonderlijke sectie ten einde de geschiktmaking van de dierenkliniek van de faculteit voor diergeneeskunde van de Rijksuniversiteit te Luik mogelijk te maken.

— Adopté.

Aangenomen.

Autres dispositions spéciales

Art. 14. Le montant du complément ajouté, depuis l'année scolaire 1976-1977, au prix de la pension réclamé du fait de la fréquentation d'un internat annexé à un établissement d'enseignement primaire, secondaire ou supérieur non universitaire de l'Etat, d'une part, pour les élèves et étudiants dont les parents résident en Belgique et, d'autre part, pour les élèves étrangers dont les parents ne remplissent pas cette condition, doit, dans les limites à déterminer par le ministre de l'Education nationale, être versé à un fonds ouvert à l'article 66.20.A du titre IV, section particulière.

Les recettes du fonds seront affectées au paiement des dépenses de fonctionnement des internats visés à l'alinéa précédent.

Autre bijzondere bepalingen

Art. 14. Het aanvullend bedrag dat sedert het schooljaar 1976-1977 gevoegd is bij het kostgeld dat voor het verblijf in een internaat verbonden aan een rijksinrichting voor lager, secundair of niet-universitair hoger onderwijs gevraagd wordt eensdeels voor de leerlingen en studenten van wie de ouders in België verblijven, en anderdeels, voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet voldoen aan deze vereiste, moet binnen de perken, vast te stellen door de minister van Onderwijs, gestort worden in een fonds geopend bij artikel 66.20.A van de titel IV, afzonderlijke sectie.

De ontvangsten van het fonds zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten van de in het vorig lid bedoelde internaten.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 15. Par dérogation à l'article 12 de la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement, le

ministre de l'Education nationale peut instaurer un minerval pour les élèves et étudiants étrangers dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement d'enseignement de l'Etat ou subventionné par l'Etat des niveaux préscolaire, primaire, spécial, secondaire, supérieur de type court ou de type long et technique supérieur du 2e et 3e degré.

Art. 15. In afwijking van artikel 12 van de wet van 29 mai 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, mag de minister van Onderwijs een schoolgeld vaststellen voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomicilieerd en die onderwijs genieten in een rijksinstelling of in een door de Staat gesubsidieerde instelling voor voorschools onderwijs, basisonderwijs, buitengewoon onderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs van het korte type of van het lange type en hoger technisch onderwijs van de 2e en van de 3e graad.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 16. Le montant du minerval payé par les élèves et étudiants étrangers dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement d'enseignement de l'Etat ou subventionné par l'Etat visé à l'article 15 de la présente loi doit être versé à un fonds ouvert :

— pour les établissements de l'Etat, à l'article 66.21.A du titre IV — section particulière;

— pour les établissements officiels subventionnés, à l'article 66.22.A du titre IV — section particulière;

— pour les établissements libres subventionnés, à l'article 66.23.A du titre IV — section particulière.

Les recettes des fonds seront affectées au paiement des frais ou subventions de fonctionnement respectivement des établissements d'enseignement de l'Etat, des établissements d'enseignement officiels subventionnés, des établissements d'enseignement libres subventionnés.

Art. 16. Het bedrag van het schoolgeld betaald door de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomicilieerd en die onderwijs genieten in een rijksinstelling of in een door de Staat gesubsidieerde instelling bedoeld in artikel 15 van deze wet, moet gestort worden op een fonds geopend :

— voor de rijksinstellingen, onder artikel 66.21.A van titel IV — afzonderlijk sectie;

— voor de officiële gesubsidieerde onderwijsinstellingen, onder artikel 66.22.A van titel IV — afzonderlijke sectie;

— voor de vrije gesubsidieerde onderwijsinstellingen, onder artikel 66.23.A van titel IV — afzonderlijke sectie.

De ontvangsten van de fondsen zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten of werkingstoelagen, respectievelijk van de rijksonderwijsinstellingen, de officiële gesubsidieerde onderwijsinstellingen, de vrije gesubsidieerde onderwijsinstellingen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 17. Il est ouvert sous l'article 66.26.A de la section I du titre IV, section particulière du présent budget, un fonds dénommé « Fonds destiné à l'affectation des recettes provenant des abonnements pour le transport d'élèves non bénéficiaires de la gratuité avec des véhicules de l'Etat, ainsi que des montants récupérés par le service juridique par suite d'accidents avec des véhicules de l'Etat, gérés par le service des transports scolaires », dont les recettes seront affectées à l'entretien des véhicules de l'Etat gérés par le service des transports scolaires.

Art. 17. In de sectie I van titel IV, afzonderlijke sectie, van deze begroting wordt, onder het artikel 66.26.A een fonds geopend, genoemd « Fonds bestemd voor de aanwending van de opbrengst van de abonnementsgelden voor het vervoer van niet-rechthebbende leerlingen met rijksvoertuigen, evenals van de sommen gerecupereerd door de juridische dienst ingevolge ongevallen met rijksvoertuigen, beheerd door de dienst voor leerlingenvervoer », waarvan de ontvangsten zullen aangewend worden voor het onderhoud van de rijksvoertuigen die beheerd worden door de dienst voor leerlingenvervoer.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANÇAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1981

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

Beraadslaging over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de 1981.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor 1981.

Quelqu'un désire-t-il intervenir dans la discussion des articles du tableau ?

Wenst iemand het woord in de bespreking van de artikelen van de tabel ?

Personne ne demandant la parole, je mets ces articles aux voix.

Daar niemand het woord vraagt, breng ik deze artikelen in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 6-XIX-A-1, session 1982-1983, du Sénat, et document n° 5-XIX-A-1, session 1982-1983, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 6-XIX-A-1, zitting 1982-1983, van de Senaat, en stuk nr. 5-XIX-A-1, zitting 1982-1983, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

I. Kredietaanpassingen

Artikel 1. § 1. De kredieten ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven, en onder de titel II — Kapitaaluitgaven, van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981 worden aangepast volgens de omstandige vermeldingen in de bij deze wet gevoegde tabel en ten belope van (in miljoenen franken) :

Aanpassingen	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnancerings-kredieten
TITEL I			
<i>Lopende uitgaven</i>			
Bijkredieten voor het lopend jaar	1 145,1	—	—
Verminderings	387,7	—	—
Bijkredieten voor vroegere jaren	1 113,4	—	—
TITEL II			
<i>Kapitaaluitgaven</i>			
Verminderings	5,2	—	—
Bijkredieten voor vroegere jaren	0,1	—	—

§ 2. De kredieten ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981 en waarvan de bestemming bepaald wordt door de « Conseil de la Communauté française » worden aangepast ten belope van (in miljoenen franken) :

Aanpassingen	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnancerings-kredieten
TITEL I			
<i>Lopende uitgaven</i>			
Verminderings	175,2	—	—

§ 3. De kredieten ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981 en waarvan de bestemming bepaald wordt door de Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap, worden aangepast ten belope van (in miljoenen franken) :

Aanpassingen	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnancerings-kredieten
TITEL I			
<i>Lopende uitgaven</i>			
Verminderings	1,0	—	—

I. Ajustements des crédits

Article 1er. § 1er. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes, et au titre II — dépenses de capital du budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981, sont ajustés suivant les données détaillées au tableau annexé à la présente loi et à concurrence de (en millions de francs) :

Ajustements	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Crédits supplémentaires de l'année courante	1 145,1	—	—
Réductions	387,7	—	—
Crédits supplémentaires pour années antérieures	1 113,4	—	—
TITRE II			
<i>Dépenses de capital</i>			
Réductions	5,2	—	—
Crédits supplémentaires pour années antérieures	0,1	—	—

§ 2. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes du budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981 et dont l'affectation est réglée par le Conseil de la Communauté française, sont adaptés à concurrence de (en millions de francs) :

Ajustements	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Réductions	175,2	—	—

§ 3. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes du budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981 et dont l'affectation est réglée par le Conseil de la Communauté

culturelle allemande, sont adaptés à concurrence de (en millions de francs):

Ajustements	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Réductions	1,0	—	—
— Aangenomen.			
Adopté.			

II. Diverse bepalingen

Art. 2. De bij deze wet toegestane kredieten zullen door de algemene middelen der Schatkist gedekt worden.

II. Dispositions diverses

Art. 2. Les crédits ouverts par la présente loi seront couverts par les ressources générales du trésor.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Deze wet treedt in werking de dag van haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Art. 3. La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Beraadslaging over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de 1982.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor 1982.

Quelqu'un désire-t-il intervenir dans la discussion des articles du tableau?

Wenst iemand het woord in de bespreking van de artikelen van de tabel?

Personne ne demandant la parole, je mets ces articles aux voix.

Daar niemand het woord vraagt, breng ik deze artikelen in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 5-XIX-B-1, session 1982-1983, du Sénat, et document n° 4-XIX-B-1, session 1981-1982, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 5-XIX-B-1, zitting 1982-1983, van de Senaat, en stuk nr. 4-XIX-B-1, zitting 1981-1982, van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés:

Kredieten voor de lopende uitgaven (titel I) en voor de kapitaaluitgaven (titel II)

Artikel 1. § 1. Voor de uitgaven van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken):

	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	126 791,9	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	866,5	504,4	542,3
Totalen . . .	127 658,4	504,4	542,3

Die kredieten worden opgesomd in het deel I der titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

§ 2. Voor de aan het begrotingsjaar 1982 verbonden uitgaven worden kredieten, bestemd voor de financiering van de Vlaamse Gemeenschap, geopend ten bedrage van (in miljoenen franken):

	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vast-leggings-kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	2 288,0	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	27,3	—	—
Totalen . . .	2 315,3	—	—

Crédits pour les dépenses courantes (titre I) et pour les dépenses de capital (titre II)

Article 1er. § 1er. Il est ouvert pour les dépenses du budget de l'Education nationale — régime néerlandais — afférentes à l'année budgétaire 1982 des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs):

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	126 791,9	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	866,5	504,4	542,3
Totaux . . .	127 658,4	504,4	542,3

Ces crédits sont énumérés à la partie I des titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

§ 2. Il est ouvert pour les dépenses afférentes à l'année budgétaire 1982, des crédits destinés au financement du budget de la Communauté flamande, s'élevant à (en millions de francs):

	Crédits non dissociés	Crédits dissociés	
		Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	2 288,0	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	27,3	—	—
Totaux . . .	2 315,3	—	—

— Aangenomen.
Adopté.

*Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven
en de kapitaaluitgaven*

Art. 2. In afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof:

1° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 2 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van de rijks-PMS-centra;

2° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 3 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van onderwijsinstellingen die onder het bestuur van het basisonderwijs ressorteren;

3° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 4 500 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van onderwijsinstellingen die onder het bestuur van het secundair onderwijs ressorteren alsook aan de buitengewone rekenplichtigen van onderwijsinstellingen voor buitengewoon secundair onderwijs;

4° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 6 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van onderwijsinstellingen die onder het bestuur van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek ressorteren;

5° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 75 pct. van de geldvoorschotten over vorig jaar worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van de administratieve diensten van het departement.

*Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes
et aux dépenses de capital*

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 de la loi organique de la Cour des comptes du 29 octobre 1846:

1° Des avances de fonds d'un montant maximum de 2 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires des centres PMS de l'Etat;

2° Des avances de fonds d'un montant maximum de 3 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires des établissements scolaires ressortissant à l'administration de l'enseignement fondamental;

3° Des avances de fonds d'un montant maximum de 4 500 000 francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires des établissements scolaires ressortissant à l'administration de l'enseignement secondaire ainsi qu'aux comptables extraordinaires des établissements scolaires de l'enseignement secondaire spécial;

4° Des avances de fonds d'un montant maximum de 6 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires des établissements scolaires ressortissant à l'administration de l'enseignement supérieur et de la recherche scientifique;

5° Des avances de fonds d'un montant maximum de 75 p.c. des avances de fonds de l'année précédente peuvent être consenties aux comptables extraordinaires des services administratifs du département.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 3. In afwijking van artikel 14, eerste alinea, van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen

geldvoorschotten gebruikt worden voor de uitkering van geregelende bezoldigingen, toelagen en vergoedingen van alle aard evenals voor de betaling van schuldvorderingen voortvloeiend uit overeenkomsten die 100 000 frank niet overschrijden. Geldvoorschotten mogen ook aangewend worden voor de betalingen van schuldvorderingen van het Centraal Bureau voor Benodigdheden en de Regie der Gebouwen, hoe groot hun bedrag ook is.

Art. 3. Par dérogation à l'article 14, premier alinéa, de la loi du 29 octobre 1846, relative à l'organisation de la Cour des comptes, des avances de fonds peuvent servir à payer les rémunérations, allocations et indemnités réglementées ainsi que les créances résultant de marchés n'excédant pas 100 000 francs. Des avances de fonds peuvent être ainsi utilisées pour payer les créances de l'Office central des Fournitures et à la Régie des Bâtiments, quel que soit leur montant.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 4. De uitgaven die betrekking hebben op de werkings- en uitrustingskosten der op het grondgebied van de Duitse Bondsrepubliek gevestigde Belgische scholen, psycho-medisch-sociale centra en kabinetten voor raadpleging en medische schoolinspectie en die ter plaatse verwezenlijkt moeten worden door de diensten afhankelijk van Landsverdediging, mogen gedaan worden overeenkomstig de in de Bondsrepubliek geldende regels en het voorwerp zijn van ordonnances van kredietopening, hoe groot hun bedrag ook is, zulks ten bate van een buitengewone rekenplichtige, aangesteld door de minister van Landsverdediging.

Art. 4. Les dépenses afférentes aux frais de fonctionnement et d'équipement des écoles, des centres psycho-médico-sociaux ainsi que des cabinets de consultation et d'inspection médicale scolaire belges établis sur le territoire de la République fédérale d'Allemagne et à réaliser sur place par les services, relevant de la Défense nationale, peuvent être effectuées conformément aux règles en vigueur dans la République fédérale et faire l'objet d'ordonnances d'ouverture de crédit, quel que soit leur montant, au profit d'un comptable extraordinaire, désigné par le ministre de la Défense nationale.

— Aangenomen.
Adopté.

Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven

Art. 5. § 1. De hierna volgende niet-gesplitste kredieten mogen uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren:

Titel I, sectie 31: artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 32: artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 33: artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 34: artikels 43.02 en 44.02;
Titel I, sectie 36: artikels 43.02 en 44.02.

§ 2. Bij afwijking van de beschikkingen van artikel 18, § 2, van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de saldi van de niet-gesplitste kredieten bedoeld onder paragraaf 1 naar het volgend jaar worden overgedragen in dezelfde voorwaarden als de gesplitste kredieten.

Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes

Art. 5. § 1. Les crédits non dissociés ci-après peuvent couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures:

Titre I, section 31: articles 43.02 et 44.02;
Titre I, section 32: articles 43.02 et 44.02;
Titre I, section 33: articles 43.02 et 44.02;
Titre I, section 34: articles 43.02 et 44.02;
Titre I, section 36: articles 43.02 et 44.02.

§ 2. Par dérogation aux dispositions de l'article 18, § 2, de la loi du 28 juin 1963, modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les soldes des crédits non dissociés visés sous le paragraphe 1er peuvent être reportés à l'année suivante dans les mêmes conditions que les crédits dissociés.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 6. De hierna volgende niet-gesplitste kredieten mogen uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren:

- Titel I, sectie 01: artikel 12.19;
- Titel I, sectie 31: artikels 12.01, 12.05, 12.23 en 12.25;
- Titel I, sectie 32: artikels 12.01, 12.05, 12.23, 12.25, 43.04 en 44.04;
- Titel I, sectie 33: artikels 12.01, 12.05, 12.23 en 12.25;
- Titel I, sectie 34: artikels 12.01 en 12.05;
- Titel I, sectie 35: artikel 12.05;
- Titel I, sectie 36: artikels 12.01, 12.05, 12.23 en 12.25;
- Titel I, sectie 38: artikels 12.01, 12.05, 12.20 en 33.01;
- Titel I, sectie 39: artikels 12.01, 12.05 en 33.01.

Art. 6. Les crédits non dissociés ci-après peuvent couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures:

- Titre I, section 01: article 12.19;
- Titre I, section 31: articles 12.01, 12.05, 12.23 et 12.25;
- Titre I, section 32: articles 12.01, 12.05, 12.23, 12.25, 43.04 et 44.04;
- Titre I, section 33: articles 12.01, 12.05, 12.23 et 12.25;
- Titre I, section 34: articles 12.01 et 12.05;
- Titre I, section 35: article 12.05;
- Titre I, section 36: 12.01, 12.05, 12.23 et 12.25;
- Titre I, section 38: articles 12.01, 12.05, 12.20 et 33.01;
- Titre I, section 39: articles 12.01, 12.05 et 33.01.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. In afwijking van artikel 14, eerste alinea, van de wet van 29 oktober 1846, op de inrichting van het Rekenhof:

1° Mogen geldvoorschotten aangewend worden voor de betaling van de kosten voor het vervoer van personeelsleden en leerlingen, hoe groot hun bedrag ook is;

2° Mogen geldvoorschotten aangewend worden voor de betaling van uitgaven voor brandstoffen, water, gas, elektriciteit, telefoon, telegraaf en port, hoe groot het bedrag daarvan ook is.

Gelet op het dringend karakter der in het vooruitzicht gestelde uitgaven en in afwijking van het gewijzigd artikel 15 der wet op de inrichting van het Rekenhof van 29 oktober 1846, mogen geldvoorschotten verleend worden aan de rekenplichtige belast met de vereffening der hulpelden en toelagen van sociale aard.

De buitengewone rekenplichtige van het bestuur van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek wordt ertoe gemachtigd, door middel van geldvoorschotten, de reisbeurzen en de geldprijzen uit te betalen die verleend worden aan de laureaten van de universitaire wedstrijden. Hij wordt er bovendien toe gemachtigd, op dezelfde wijze, de reiskosten te betalen van de personen die uit het buitenland komen of zich naar het buitenland begeven.

Art. 7. Par dérogation à l'article 14, premier alinéa, de la loi du 29 octobre 1946, relative à l'organisation de la Cour des comptes:

1° Des avances de fonds peuvent être utilisées pour payer les frais de transport du membre du personnel et des élèves sans limitation de montant;

2° Des avances de fonds peuvent être utilisées pour payer les frais de combustibles, de l'eau, du gaz, de l'électricité, du télégraphe, du téléphone et de franchise de port, quel qu'en soit le montant.

Vu le caractère urgent des dépenses à prévoir et par dérogation à l'article 15 modifié de la loi de la Cour des comptes du 29 octobre 1846, des avances de fonds peuvent être consenties au comptable chargé de la liquidation des secours et allocations à caractère social.

Le comptable extraordinaire de l'administration de l'enseignement supérieur et de la recherche scientifique est autorisé à payer, au moyen d'avances de fonds, les bourses de voyage et les prix en espèces octroyés aux lauréats des concours universitaires. En outre, il est autorisé à payer, de la même manière, les frais de voyage de personnes qui viennent de l'étranger ou qui s'y rendent.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. De weddetoelagen van de personeelsleden van het basis-, secundair, niet-universitair hoger en het buitengewoon onderwijs, de diensten voor beroepsoriëntering en de psycho-medisch-sociale centra alsmede de toelagen toegekend voor de bezoldiging van de

socioculturele en sportactiviteiten, met inbegrip van de toelagen toegekend voor middagtoezicht, mogen in de vorm van vaste uitgaven uitbetaald worden.

Art. 8. Les subventions-traitements aux membres du personnel des enseignements fondamental, secondaire, supérieur non universitaire et spécial, des offices d'orientation professionnelle et des centres psycho-médico-sociaux ainsi que les subventions octroyées pour la rémunération des activités socioculturelles et sportives, y compris les subventions allouées pour la surveillance du midi, peuvent être liquidées sous forme de dépenses fixes.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 9. De vergoedingen wegens begrafeniskosten alsmede de geboortetoelagen mogen op dezelfde wijze uitbetaald worden als de bezoldigingen der belanghebbenden.

Art. 9. Les indemnités pour frais funéraires ainsi que les indemnités de naissance peuvent être liquidées de la même manière que les rémunérations des bénéficiaires.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 10. De kredieten uitgetrokken voor de uitbetaling van de weddetoelagen aan het gesubsidieerd officieel onderwijs alsmede aan de gesubsidieerde officiële diensten voor beroepsoriëntering en psycho-medisch-sociale centra, enerzijds, en aan het gesubsidieerd vrij onderwijs alsmede aan de gesubsidieerde vrije diensten voor beroepsoriëntering en psycho-medisch-sociale centra, anderzijds, mogen in een zelfde sectie, bij koninklijk besluit en mits het akkoord van de minister van Begroting, overgeschreven worden van de ene op de andere naargelang van de behoeften van de diensten. Zulks geldt eveneens voor de overeenkomstige werkingstoelagen.

Art. 10. Les crédits prévus pour la liquidation de subventions-traitements à l'enseignement officiel subventionné ainsi qu'aux offices d'orientation professionnelle et centres psycho-médico-sociaux officiels subventionnés, d'une part, et à l'enseignement libre subventionné ainsi qu'aux offices d'orientation professionnelle et centres psycho-médico-sociaux libres subventionnés, d'autre part, peuvent être, au sein d'une même section, transférés de l'un à l'autre, par arrêté royal et moyennant l'accord du ministre du Budget, suivant les besoins des services. Il en est de même pour les subventions de fonctionnement correspondantes.

— Aangenomen.

Adopté.

Bijzondere bepalingen betreffende de kapitaaluitgaven

Art. 11. § 1er. De hierna volgende niet-gesplitste kredieten mogen uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren:

- Titel II, sectie 32: artikels 63.01 en 64.01;
- Titel II, sectie 33: artikels 63.01 en 64.01;
- Titel II, sectie 34: artikels 63.01 en 64.01;
- Titel II, sectie 36: artikels 63.01 en 64.01.

§ 2. Bij afwijking van de beschikkingen van artikel 18, § 2, van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de saldi van de niet-gesplitste kredieten bedoeld onder de paragraaf 1 naar het volgend jaar worden overgedragen in dezelfde voorwaarden als de gesplitste kredieten.

Dispositions particulières relatives aux dépenses de capital

Art. 11. § 1. Les crédits non dissociés ci-après peuvent couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures:

- Titre II, section 32: articles 63.01 et 64.01;
- Titre II, section 33: articles 63.01 et 64.01;
- Titre II, section 34: articles 63.01 et 64.01;
- Titre II, section 36: articles 63.01 et 64.01.

§ 2. Par dérogation aux dispositions de l'article 18, § 2, de la loi du 28 juin 1963, modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les soldes des crédits non dissociés visés sous le para-

phe 1er peuvent être reportés à l'année suivante dans les mêmes conditions que les crédits dissociés.

— Aangenomen.
Adopté.

TITRE IV. — *Afzonderlijke sectie*

Art. 12. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 2 480 000 000 frank voor de ontvangsten en op 3 045 700 000 frank voor de uitgaven.

TITRE IV. — *Section particulière*

Art. 12. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au titre IV du tableau joint à la présente loi, sont évaluées à 2 480 000 000 de francs pour les recettes et à 3 045 700 000 francs pour les dépenses.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 13. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in titel IV van de tabel, gevoegd bij deze wet, wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het visum van het Rekenhof worden voorgelegd, worden door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop door tussenkomst van de minister van Financiën wordt beschikt, worden door het teken B aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop rechtstreeks wordt beschikt door de rekenplichtigen van het departement die de ontvangsten hebben gedaan, worden door het teken C aangeduid.

Art. 13. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au titre IV du tableau, joint à la présente loi, est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé directement par les comptables du département qui ont opéré les recettes sont désignés par l'indice C.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 14. In afwijking van de artikels 14, eerste lid, en 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 50 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen belast met de vereffening van de toelagen verleend ten laste van het Fonds voor collectief fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, alsmede van allerhande werkingsuitgaven, welke het bedrag er ook van zij, die voortvloeien uit het beheer van het bedoelde fonds.

Art. 14. Par dérogation aux articles 14, premier alinéa, et 15 de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, des avances de fonds d'un montant maximum de 50 000 000 de francs pourront être consenties aux comptables extraordinaires chargés de la liquidation des subventions octroyées à charge du Fonds de la recherche scientifique fondamentale collective, ainsi que des dépenses de fonctionnement de toute nature et quel qu'en soit le montant, entraînées par la gestion dudit fonds.

— Aangenomen.
Adopté.

Andere bijzondere bepalingen

Art. 15. Het bedrag van het kostgeld, betaald voor de Belgische en voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België verblijven en die in een internaat, toegevoegd aan een rijksinstelling voor basis-, secundair of niet-universitair hoger onderwijs zijn ondergebracht, kan gestort worden op een fonds

geopend onder het artikel 66.17.A van de titel IV — *Afzonderlijke sectie*.

De ontvangsten van het fonds zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten der rijksonderwijsinstellingen.

Autres dispositions spéciales

Art. 15. Le montant du prix de la pension payé pour les élèves et étudiants belges et étrangers dont les parents ne résident pas en Belgique et qui fréquentent un internat annexé à un établissement d'enseignement fondamental, secondaire ou supérieur non universitaire de l'Etat, peut être versé à un fonds ouvert à l'article 66.17.A du titre IV — *Section particulière*.

Les recettes du fonds seront affectées au paiement des dépenses de fonctionnement des établissements d'enseignement de l'Etat.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 16. In afwijking van het artikel 12 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, mag de minister van Onderwijs een schoolgeld vaststellen voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomicilieerd en die onderwijs genieten in een rijksinstelling of in een door de Staat gesubsidieerde instelling voor voorschools onderwijs, basisonderwijs, buitengewoon onderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs van het korte type of van het lange type en hoger technisch onderwijs van de 2e en van de 3e graad.

Art. 16. Par dérogation à l'article 12 de la loi du 29 mai 1959, modifiant certaines dispositions de la législation sur l'enseignement, le ministre de l'Education nationale peut instaurer un minerval pour les élèves et étudiants étrangers dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement d'enseignement de l'Etat ou subventionné de l'Etat des niveaux préscolaire, fondamental, spécial, secondaire, supérieur de type court ou de type long et technique supérieur du 2e et du 3e degré.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 17. Het bedrag van het schoolgeld betaald voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomicilieerd en die onderwijs genieten in een rijksonderwijsinstelling bedoeld in het artikel 16 van deze wet kan gestort worden op een fonds geopend onder het artikel 66.18.A van de titel IV — *Afzonderlijke sectie*.

De ontvangsten van het fonds zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten van de rijksonderwijsinstellingen.

Art. 17. Le montant du minerval payé pour les élèves et étudiants étrangers dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement d'enseignement de l'Etat visé à l'article 16 de la présente loi peut être versé à un fonds ouvert à l'article 66.18.A du titre IV — *Section particulière*.

Les recettes du fonds seront affectées au paiement des dépenses de fonctionnement des établissements d'enseignement de l'Etat.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 18. De gesubsidieerde onderwijsinstellingen houden van het in het artikel 16 van deze wet bedoelde schoolgeld de werkingstoelage af die verschuldigd is voor de leerlingen en studenten waarvan sprake in hetzelfde artikel 16, overeenkomstig het artikel 32 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving.

Art. 18. Les établissements subventionnés d'enseignement prélèvent sur le minerval visé à l'article 16 de la présente loi la subvention de fonctionnement due en faveur des élèves et étudiants dont question au même article 16, conformément à l'article 32 de la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation sur l'enseignement.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 19. Het deel van het schoolgeld betaald voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomicilieerd en die onderwijs genieten in een officiële gesubsidieerde onderwijsinstelling bedoeld in het artikel 16 van deze wet, dat de

werkingstoelage overschrijdt, welke is voorzien bij de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, kan gestort worden op een fonds, geopend onder het artikel 66.19.A van de titel IV — Afzonderlijke sectie.

De ontvangsten van het fonds zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten van de officiële gesubsidieerde onderwijsinstellingen.

Art. 19. La partie du minerval payé pour les élèves et étudiants étrangers, dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement officiel subventionné d'enseignement visé à l'article 16 de la présente loi, qui dépasse la subvention de fonctionnement prévue par la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation sur l'enseignement, peut être versée à un fonds ouvert à l'article 66.19.A du titre IV — Section particulière.

Les recettes du fonds seront affectées au paiement des dépenses de fonctionnement des établissements officiels subventionnés d'enseignement.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 20. Het deel van het schoolgeld betaald voor de buitenlandse leerlingen en studenten van wie de ouders niet in België zijn gedomiceerd en die onderwijs genieten in een vrije gesubsidieerde onderwijsinstelling bedoeld in het artikel 16 van deze wet, dat de werkingsstoelage overschrijdt, welke is voorzien bij de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, kan gestort worden op een fonds, geopend onder het artikel 66.20.A van de titel IV — Afzonderlijke sectie.

De ontvangsten van het fonds zullen aangewend worden voor de betaling van de werkingskosten van de vrije gesubsidieerde onderwijsinstellingen.

Art. 20. La partie du minerval payé pour les élèves et étudiants étrangers, dont les parents ne sont pas domiciliés en Belgique et qui fréquentent un établissement libre subventionné d'enseignement visé à l'article 16 de la présente loi, qui dépasse la subvention de fonctionnement prévue par la loi du 29 mai 1959 modifiant certaines dispositions de la législation sur l'enseignement, peut être versée à un fonds ouvert à l'article 66.20.A du titre IV — Section particulière.

Les recettes du fonds seront affectées au paiement des dépenses de fonctionnement des établissements libres subventionnés d'enseignement.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 21. De ontvangsten die door de onderwijsinstellingen van de Staat zullen geïnd worden ingevolge het ter beschikking stellen van schoollokalen en terreinen buiten de schooluren aan verenigingen voor het beleggen van eigen socioculturele activiteiten, zullen gestort worden op het fonds, geopend onder het artikel 66.23.A van de titel IV — Afzonderlijke sectie.

Deze ontvangsten zullen aangewend worden voor het betalen van de onderhouds- en uitbatingkosten van bedoelde lokalen en terreinen.

Art. 21. Les recettes que les établissements d'enseignement de l'Etat percevront du chef de la mise à la disposition, en dehors des horaires des cours, de locaux et terrains scolaires à des groupements pour l'organisation d'activités socioculturelles propres seront versées au fonds ouvert sous l'article 66.23.A du titre IV — Section particulière.

Ces recettes seront affectées au paiement des frais d'entretien et d'exploitation de ces locaux et terrains.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 22. Het krediet ingeschreven onder het artikel 61.05 van sectie 35 van titel II — Kapitaaluitgaven, mag gestort worden op een fonds, geopend onder het artikel 60.21.A van titel IV — Afzonderlijke sectie.

Het fonds bedoeld in het vorig lid zal bovendien voorafgaand gestijfd worden door voorafnemingen op de inkomsten van de poliklinieken van het academisch ziekenhuis van de Rijksuniversiteit te Gent.

De krediettransfers waarvan sprake in het eerste lid mogen slechts worden verricht ten belope van het dubbel der sommen gestort door de poliklinieken.

Art. 22. Le crédit inscrit à l'article 61.05 de la section 35 du titre II — Dépenses de capital, peut être viré au fonds ouvert à l'article 60.21.A du titre IV — Section particulière.

Le fonds visé à l'alinéa précédent sera en outre préalablement alimenté par des prélèvements effectués sur les recettes des polycliniques de l'hôpital universitaire de l'Université de l'Etat à Gand.

Les transferts de crédits dont question à l'alinéa premier ne pourront être effectués qu'à concurrence du double des sommes versées par les polycliniques.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 23. In de sectie I van titel IV, Afzonderlijke sectie, van deze begroting wordt, onder het artikel 66.24.A een fonds geopend, genoemd «Fonds bestemd voor de aanwending van de opbrengst van de abonnementsgelden voor het vervoer van niet-rechthebbende leerlingen met rijksvoertuigen, evenals van de sommen gerecupereerd door de juridische dienst ingevolge ongevallen met rijksvoertuigen, beheerd door de dienst voor leerlingenvervoer», waarvan de ontvangsten zullen aangewend worden door de dienst voor leerlingenvervoer.

Art. 23. Il est ouvert sous l'article 66.24.A de la section I du titre IV, Section particulière du présent budget, un fonds dénommé «Fonds destiné à l'affectation des recettes provenant des abonnements pour le transport d'élèves non bénéficiaires de la gratuité avec des véhicules de l'Etat, ainsi que des montants récupérés par le service juridique par suite d'accidents avec des véhicules de l'Etat, gérés par le service des transports scolaires», dont les recettes seront affectées à l'entretien des véhicules de l'Etat gérés par le service des transports scolaires.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETTAIRE 1981

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDER- LANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

Beraadslaging over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de 1981.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor 1981.

Quelqu'un désire-t-il intervenir dans la discussion des articles du tableau?

Wenst iemand het woord in de bespreking van de artikelen van de tabel?

Personne ne demandant la parole, je mets ces articles aux voix.

Daar niemand het woord vraagt, breng ik deze artikelen in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 5-XIX-B-1, session 1981-1982, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 5-XIX-B-1, zitting 1981-1982, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés:

I. Kredietaanpassingen

Artikel 1. § 1. De kredieten ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven — en onder de titel II — Kapitaaluitgaven van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981 worden aangepast volgens de omstandige vermeldingen in de bij deze wet gevoegde tabel en ten belope van (in miljoenen franken):

Aanpassingen	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
<i>Lopende uitgaven</i>			
Bijkredieten voor het lopend jaar	575,9	—	—
Verminderings	893,0	—	—
Bijkredieten voor vroegere jaren	1 801,6	—	—
TITEL II			
<i>Kapitaaluitgaven</i>			
Bijkredieten voor het lopend jaar	0,4	24,0	—
Verminderings	25,7	—	—
Bijkredieten voor vroegere jaren	—	—	—

§ 2. De kredieten ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven — van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981, bestemd voor de financiering van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap, worden aangepast ten belope van (in miljoenen franken):

Aanpassingen	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL			
<i>Lopende uitgaven</i>			
Vermindering	121,1	—	—

I. Ajustements des crédits

Article 1er. § 1er. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes — et au titre II — Dépenses de capital du budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981 sont ajustés suivant les données détaillées au tableau annexé à la présente loi et à concurrence de (en millions de francs):

Ajustements	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Crédits supplémentaires de l'année courante	575,9	—	—
Réductions	893,0	—	—
Crédits supplémentaires pour années antérieures	1 801,6	—	—
TITRE II			
<i>Dépenses de capital</i>			
Crédits supplémentaires de l'année courante	0,4	24,0	—
Réductions	25,7	—	—
Crédits supplémentaires pour années antérieures	—	—	—

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1982-1983
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1982-1983

§ 2. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes — du budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981, destinés au financement du budget de la Communauté flamande, sont adaptés à concurrence de (en millions de francs):

Ajustements	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
<i>Dépenses courantes</i>			
Réductions	121,1	—	—

— Aangenomen.
Adopté.

II. Diverse bepalingen

Art. 2. De bij deze wet toegestane kredieten zullen door de algemene middelen der Schatkist gedekt worden.

II. Dispositions diverses

Art. 2. Les crédits ouverts par la présente loi seront couverts par les ressources générales du Trésor.

— Aangenomen.
Adopté.

Art. 3. Deze wet treedt in werking de dag van haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Art. 3. La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.
Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX REGIMES FRANÇAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN NEDERLANDSTALIGE REGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Beraadslaging over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de 1982.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor 1982.

Quelqu'un désire-t-il intervenir dans la discussion des articles du tableau?

Wenst iemand het woord in de bespreking van de artikelen van de tabel?

Personne ne demandant la parole, je mets ces articles aux voix.

Daar niemand het woord vraagt, breng ik deze artikelen in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 4-XIX-C-1, session 1981-1982, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 4-XIX-C-1, zitting 1981-1982, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

*Crédits pour les dépenses courantes (titre I)
et pour les dépenses de capital (titre II)*

Article 1er. Il est ouvert pour les dépenses de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — afférentes à l'année budgétaire 1982 des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	2 989,5	—	—
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	17 590,1	136,4	136,4
Totaux . . .	20 579,6	136,4	136,4

Ces crédits sont énumérés aux titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

*Kredieten voor de lopende uitgaven (titel I)
en voor de kapitaaluitgaven (titel II)*

Artikel 1. Voor de uitgaven van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1982 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet-gesplitste kredieten	Vastleggingskredieten	Ordonneringskredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	2 989,5	—	—
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	17 590,1	136,4	136,4
Totalen . . .	20 579,6	136,4	136,4

Deze kredieten worden opgesomd onder de titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

— Adopté.
Aangenomen.

*Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes
et aux dépenses de capital*

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes :

1° Des avances de fonds d'un montant maximum de 1 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires du Service belge des Echanges internationaux;

2° Des avances de fonds d'un montant maximum de 5 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires du département;

3° Des avances de fonds d'un montant maximum de 15 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires de l'Observatoire royal, des Archives générales du Royaume, de

l'Institut royal des Sciences naturelles et de l'Institut d'Aéronomie spatiale de Belgique;

4° Des avances de fonds d'un montant maximum de 16 000 000 de francs peuvent être consenties au comptable extraordinaire du Musée royal de l'Afrique centrale;

5° Des avances de fonds d'un montant maximum de 30 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires de la Bibliothèque royale et de l'Institut royal météorologique.

*Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven
en de kapitaaluitgaven*

Art. 2. In afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof :

1° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 1 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van de Belgische Internationale Ruildienst;

2° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 5 000 000 frank aan de buitengewone rekenplichtigen van het departement worden verleend;

3° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 15 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van de Koninklijke Sterrewacht, het Algemeen Rijksarchief, het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen en het Belgisch Instituut voor Ruimteaëronomie;

4° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 16 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika;

5° Mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 30 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen van de Koninklijke Bibliotheek en het Koninklijk Meteorologisch Instituut.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 3. Par dérogation à l'article 14, premier alinéa, de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, les avances de fonds peuvent servir à payer les rémunérations, les allocations et indemnités de toutes espèces en faveur du personnel rétribué par l'Etat, ainsi que les créances résultant de marchés n'excédant pas 100 000 francs.

En outre, elles peuvent servir à payer, quel qu'en soit le montant, les créances de marchés conclus par les établissements de l'Etat pour des achats de publications, livres et objets d'art visant exclusivement à enrichir les collections nationales, et dont les fournisseurs subordonnent l'acceptation de la commande au versement d'avances.

Art. 3. In afwijking van artikel 14, eerste alinea, van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof mogen de geldvoorschotten gebruikt worden voor de uitkering van de bezoldigingen, de toelagen en vergoedingen van alle aard ten gunste van het personeel bezoldigd door de Staat, evenals voor de betaling van de schuldvorderingen voortvloeiend uit overeenkomsten die 100 000 frank niet overschrijden.

Ze mogen ook gebruikt worden voor de betaling van schuldvorderingen — hoe groot deze ook zijn — die voortvloeien uit overeenkomsten welke door de rijksinrichtingen gesloten worden voor de aankoop van kunstpublicaties, -boeken en -voorwerpen die enkel tot doel hebben de nationale verzamelingen te verrijken en waarvan de bestelling enkel door de leveranciers aanvaard wordt bij betaling van voorschotten.

— Adopté.
Aangenomen.

Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes

Art. 4. Par dérogation à l'article 14, premier alinéa, de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, le comptable extraordinaire de l'administration de l'enseignement supérieur et de la recherche scientifique est autorisé à payer, au moyen de fonds avancés, les bourses de voyages et les prix en espèces octroyés aux lauréats des concours universitaires. En outre, il est autorisé à payer, de la même manière, les frais de voyage des personnes qui viennent de l'étranger ou qui s'y rendent.

Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven

Art. 4. In afwijking van artikel 14, eerste alinea, van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof wordt de buitengewone rekenplichtige van het bestuur van het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek ertoe gemachtigd, door middel van geldvoorschotten, de reisbeurzen en de geldprijzen uit te betalen die verleend worden aan de laureaten van de universitaire wedstrijden. Hij wordt er bovendien toe gemachtigd op dezelfde wijze, de reiskosten te betalen van de personen die uit het buitenland komen of zich naar het buitenland begeven.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 5. Les indemnités pour frais funéraires ainsi que les indemnités de naissance peuvent être liquidées de la même manière que les rémunérations des bénéficiaires.

Art. 5. De vergoedingen wegens begrafeniskosten alsmede de geboortetoelagen mogen op dezelfde wijze uitbetaald worden als de bezoldigingen der belanghebbenden.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 6. Le crédit non dissocié ci-après peut couvrir des dépenses se rapportant à des années budgétaires antérieures :

Titre I, section 33, article 12.01.

Art. 6. Het hierna volgend niet-gesplitste krediet mag uitgaven dekken met betrekking tot vroegere begrotingsjaren :

Titel I, sectie 33, artikel 12.01.

— Adopté.
Aangenomen.

Section particulière

Art. 7. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au titre IV du tableau joint à la présente loi, sont évaluées à 17 432 000 000 de francs pour les recettes et à 17 943 000 000 de francs pour les dépenses.

Afzonderlijke sectie

Art. 7. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 17 432 000 000 frank voor de ontvangsten en op 17 943 000 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 8. Par dérogation aux articles 14, premier alinéa, et 15 de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes, des avances de fonds d'un montant maximum de 50 000 000 de francs pourront être consenties aux comptables extraordinaires chargés de la liquidation des subventions octroyées à charge du Fonds de la recherche scientifique fondamentale collective, ainsi que des dépenses de fonctionnement de toute nature et quel qu'en soit le montant, entraînées par la gestion dudit Fonds.

Art. 8. In afwijking van de artikels 14, eerste alinea, en 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 50 000 000 frank worden verleend aan de buitengewone rekenplichtigen belast met de vereffening van de toelagen verleend ten laste van het Fonds voor collectief fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, alsmede van allerhande werkingsuitgaven, welke het bedrag er ook van zij, die voortvloeien uit het beheer van het bedoelde Fonds.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 9. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé directement par le comptable du département qui a opéré les recettes sont désignés par l'indice C.

Art. 9. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden voorgelegd, worden door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop door tussenkomst van de minister van Financiën wordt beschikt, worden door het teken B aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop rechtstreeks wordt beschikt door de rekenplichtige van het departement dat de ontvangsten heeft gedaan, worden door het teken C aangeduid.

— Adopté.
Aangenomen.

TITRE VII. — Organismes d'intérêt public

Art. 10. Est approuvé le budget du Fonds général des bâtiments scolaires pour l'année 1982 tel qu'il est annexé à la présente loi. Ce budget s'élève à 325 000 000 de francs pour les recettes et à 325 000 000 de francs pour les dépenses.

TITEL VII. — Instellingen van openbaar nut

Art. 10. Wordt goedgekeurd de begroting van het Algemeen Fonds voor schoolgebouwen voor het jaar 1982 zoals ze bij deze wet is gevoegd. Die begroting belooft 325 000 000 frank voor de ontvangsten en 325 000 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.
Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI — ONTWERP VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé un projet de loi contenant le budget du ministère de l'Agriculture de l'année budgétaire 1983.

De regering heeft ingediend een ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1983.

— Renvoi à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend :

1° Door de heer Uyttendaele, tot regeling van de vergoeding der leden van de Wetgevende Kamers;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées :

1° Par M. Uyttendaele, réglant l'indemnité accordée aux membres des Chambres législatives;

2° Door de heer Egelmeers, tot instelling van een commissie van parlementair onderzoek naar de invloed van de Belgisch-Zairese betrekkingen op de levensomstandigheden van de Zairese bevolking.

2° Par M. Egelmeers, instituant une commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner l'incidence des relations belgo-zaïroises sur les conditions de vie de la population zaïroise.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

INTERPELLATIES — INTERPELLATIONS

Verzoeken — Demandes

De Voorzitter. — Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1° Van de heer Egelmeers tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over «de machtigingsbesluiten die betrekking hebben op het departementen, in het bijzonder, op de sociale zekerheid»;

Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1° De M. Egelmeers au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur «les arrêtés de pouvoirs spéciaux qui concernent le département et, en particulier, la sécurité sociale»;

2° Van de heer Egelmeers tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid over «de machtigingsbesluiten met betrekking tot het werkgelegenheidsbeleid»;

2° De M. Egelmeers au ministre de l'Emploi et du Travail sur «les arrêtés de pouvoirs spéciaux en rapport avec la politique en matière d'emploi»;

De datum van die interpellaties zal later worden bepaald.

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

3° Van de heer Vandekerckhove tot de Eerste minister over «de regeringsbeslissing waarbij Voeren van Limburg wordt afgenomen en welke in Vlaanderen als beschamend en in Limburg als een grove belediging wordt ervaren».

3° De M. Vandekerckhove au Premier ministre sur «la décision gouvernementale enlevant Fouron au Limbourg et qui est ressentie en Flandre comme un acte ignominieux et dans le Limbourg comme une injure grave».

— Op de agenda geplaatst.

Inscrite à l'ordre du jour.

De Voorzitter. — Hiermede zijn wij aan het einde van onze werkzaamheden gekomen.

Le Sénat se réunira demain, mercredi le 2 février 1983, à 10 heures et à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen woensdag 2 februari 1983, om 10 uur en om 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 21 h 25 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 21 u. 25 m.)